

İçindekiler

- “Organize İşler “3
- 100.Ölüm Yıldönümü Anmaları ve Lenin.11
- Lenin ve Ekim Devrimi..... 13
- Doğu Karadeniz’de Köylülük..... 19
- Komünistler Birliği’nden
Komünist Enternasyonal’e -XII.....23
- Leninizm Güncelliğini Koruyor!.....87
- 2023 NATO Vilnius Zirvesi Bildirisi...93
- Yaşamı On Yıla Sığdıranlar.....117

Fiyatı; 50 TL

Söz ve Eylem Yayınları adına İmtiyaz Sahibi
ve Yazı İşleri Müdürü Münir Köymen
Siyasi, Süreli, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Sırapınar mah. Kilim sok. No:2/1
Çekmeköy- İstanbul
Baskı tarihi: Mart 2024

NAS Ajans Basım Yayın Tanıtım
Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Adresi: ODİN
Topkapı Center Maltepe Mahallesi
Gümüşsuyu Caddesi No.:28/411
Zeytinburnu-İstanbul
Matbaa Sertifika No: 46523

İletişim: bilgi@sozveylem.com

“Organize İşler” Değişmeyen Sonuçlar

Öncesi bir yana Türkiye 2015’den beri gündemden düşmeyen bir seçim süreci yaşıyor. Normal seçim takvimleri arasındaki dönemlerde erken, baskın vb. adlarla seçimler sürekli gündemde tutuldu. Gündemde tutulan seçim talebi, ülkedeki ekonomik ve siyasal krizin bir yansıması olsa da sadece iç politikadaki gelişmelerle bağlantılı olarak açıklanamaz.

Hatırlanacaktır, Haziran 2015 seçimi, AKP’nin parlamenter çoğunluğunu kaybetmesiyle sonuçlanmıştı. Bu sonucun ortaya çıkmasına iki önemli etken yol açtı. Bunlardan birincisi dünya kapitalizminin krizi ve bu krizin çarpan etkisiyle Türkiye’ye taşınmasıydı. Kapitalizmin 200 krizinden sonra gündeme gelen banka batıkları ve üretimdeki durgunluk eğilimini emperyalist devletler para basarak engellemeye çalışmıştı. ABD Merkez Bankasının bu yönelimini diğer kapitalist ülke MB’leri izledi. Bol para düşük faiz politikası kısa süre sonra enflasyonist etkisini göstermeye başlayınca aynı MB’ler bu kez piyasadaki para miktarını kısma ve faizleri yükselterek ekonomideki turbülansı önleme yolunu tuttu. Ancak Pandemi duvarına çarpan bu uygulamaya devam edilemedi. MB’ler kısa bir aradan sonra eskisinden kat kat fazla para basmaya başladı. Bu kez de enflasyon kapitalist krizin temel göstergesi haline geldi. Artık dünya kapitalist ekonomisi, bol para, düşük faizin yol açtığı yüksek enflasyonla, kısılan para miktarı (kredilerin azalması) yükselen faizler, durgunlaşan ekonomi, artan işsizlikte ifadesini bulan kısır bir döngüye girdi.

Türkiye 2008-2013 arasında dünya kapitalist ekonomisinde egemen olan bol para düşük faiz uygulamasından önemli ölçüde yararlan-

dı. 2013'den sonra Türk ekonomisi bu politikanın yıkıcı sonuçlarıyla karşılaşmaya başladı. Bu durum 2015 seçiminde AKP'nin oy oranının düşmesinde ifadesini buldu. AKP'nin oy oranının düşmesindeki başka önemli başka bir etken de HDP'nin seçimde gösterdiği performansdı. HDP seçime Kürt sorununun demokratik ve barışçı çözümü sloganıyla girdi. Önemli bir başarı elde etti.

2015'in yakın dönem Türkiye tarihinde bir dönüm noktası olmasına yol açan asıl gelişme, uluslararası alanda yaşandı. 2003'de ABD, hegemonyasının aksayan ayaklarından biri olan Ortadoğu'ya bir dizayn vermek için harekete geçti. Bölgede Mart 2003'de ABD'nin Irak'a askeri müdahalesiyle başlayan ilhak ve işgaller Şubat 2011'de Libya, Mart 2011'de Suriye ve 2015'de Yemene yönelik müdahalelerle sürdü. 2011'den sonraki ilhak ve işgaller ABD'nin yanında diğer emperyalist devletlerin, İngiltere, Fransa, İtalya ve kısmen de Almanya'nın katılımıyla bölgenin yeniden paylaşılmasına dönüştü. Emperyalist devletler askeri müdahalelerle istenilen sonucu ulaşamayınca bölgedeki beslemeleri ve en sadık müttefiklerini savaş alanına soktu. Böylece Türkiye ABD ve İngiltere'nin en sadık müttefiki olarak savaş dahil oldu. Türk burjuvazisinin bölgedeki işgallere dahil olması sadece ABD'ye olan bağımlılığının bir gereği değil, aynı zamanda emperyalist amaçları kabaran Türk burjuvazisinin de bir yönelimiydi. Ancak böyle bir savaşa dahil olmak onun gereklerinin yerine getirilmesini gerektiriyordu. Hatırlanacaktır. Türk burjuvazisi 2001'de bürokrasi ve ordudaki tereddütler nedeniyle ABD'nin Irak müdahalesine doğrudan katılamamıştı. 2015'e gelindiğinde ABD İngiltere'nin istemi ve kendi emperyal hedefleri için bölgedeki işgal ve ilhaklara doğrudan müdahil oldu. Ancak bunun için önünde iki önemli engelin aşılması gerekiyordu. Bunlardan biri 2013'te başlatılan çözüm süreciydi. İçerde çözüm süreci devam ederken bir dış savaş sürdürülemezdi. İkincisi parlamento, hükümet, ordu ve bürokrasinin savaşın gereklerine göre yeniden dizayn edilmesi gerekiyordu. Önce Mart 2015'te Kürt siyasal hareketine karşı yoğun bir saldırı eşliğinde çözüm süreci resmen bitirildi. Ardından yapılan parlamento seçiminde AKP tek başına hükümet kurma olanağını kaybetti. MHP'nin desteğiyle yaratılan terör ortamında yenilenen seçimle AKP yeniden parlamentoda tek başına hükümet kuracak sayıyı elde etti.

Bu ilk hamleyi esas hamle, Ordu ve bürokrasinin yeniden yapılandırılması hamlesi izledi. 15 Temmuz'daki mizansen darbe gerekçe ya-

pılarak gerçekleştirilen darbeyle ordu ve bürokrasi bir dizi tasfiye ve kararnamelerle yeniden dizayn edildi.

Temmuz 2016 darbesinin hemen ardından onaylanan tezkereyle Ordu Suriye’de işgal hareketine girişti. Ağustos 2016’da Türk ordusu Suriye’nin Cerablus kentine girdi. Bu ilk işgali süreç içinde yenileri izledi, Ekim 2017 İdlib, Ocak 2018’de Afrin, Ekim 2019 Tel Rasulayn işgal edildi. 2011’den beri ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya’nın Libya’ya yönelik hava bombardımanına destek veren Türkiye Aralık 2019’da Libya’ya asker gönderme kararı aldı.

Ordu ve Bürokrasinin yeniden dizaynını siyasal alanın dizaynı izledi. İlk adım tüm burjuva partilerin 15 Temmuz mizansen darbesine karşı olduklarını açıklamalarıyla başladı. Sürece dahil edilen tüm burjuva partiler gerçek darbeyi desteklediler. Ne yazık ki, HDP ve kimi sosyalist parti ve gruplar mizansen darbeyi kınama yarışına girerek istemeseler de burjuva partilerle aynı safta yer aldılar.

15 Temmuz darbesiyle başlayan siyasal alanın dizaynı Nisan 2017’de anayasa referandumu ve Haziran 2018 seçimiyle tamamlandı. Bu değişimlerle parlamento ve seçimler göstermelik bir niteliğe dönüştürüldüler. Türkiye bu tarihten başlayarak senaryosu önceden yazılan bir seçim sürecine girdi. Bu tarihten itibaren yapılan bütün seçimler sonuçları önceden çizilmiş bir senaryonun pratik uygulamasına dönüştü. Her seçim bir öncekinden daha pespaye bir nitelik kazandı. Bu süreçte seçimlerin yapıldığı ortam ve seçimlerle ilgili alınması öngörülen tedbirler konusunda tüm burjuva partiler arasında genel bir mutabakat oluştu. Tüm partiler, seçimlerin olağanüstü hal koşullarında devletin baskı ve zoru altında yapılmasını kabul etti. Bu kabulleniş aynı zamanda seçimlerde bir dizi zorbalık, usulsüzlük ve hırsızlığın de (mükerrer oy kullanılmasının, Kürt bölgelerinde seçim sandıklarına el konulmasının, sandıklarının değiştirilmesi, oy kullanımı ve sayımında yapılan usulsüzlükler, hırsızlıklar vb.) kabul edilmesi demektir. Burjuva muhalefet partilerin bütün bu seçim yolsuzluklarına karşı çıkışı söylemin ötesine geçmedi. Seçim öncesi usulsüzlükleri engellemek için harekete geçemedikleri gibi, tüm iddialarına rağmen sandıkların korunmasını bile sağlamadılar. Bütün bunlar muhalefet partilerinin de bu seçim senaryosunun bir parçası olduğunu net bir biçimde ortaya koydu, koyuyor

Hemen her seçimde yenilediğimiz komünistlerin seçimlere ve burjuva parlamentosuna yaklaşımı konusundaki tutumlarını bir kez daha özetlersek; Kapitalist sistemde seçimler burjuvazinin ekonomik, poli-

tik, askeri egemenliğinin işçi ve emekçilere onaylatılmasıdır. Başka bir deyişle seçimler, hangi partinin burjuvazi adına işçi ve emekçileri beş yıllığına soyacağına karar vermenin aracıdır. Bu yolla burjuvazi kitlelerde büyüyen öfkeyi düzenin sınırları içinde tutar. Düzenin ekonomik, politik, kültürel ve ahlaki çürümüşlüğünü örter. Bu düzende seçim sonuçları önceden bellidir. Seçime katılan hangi parti kazanırsa kazansın, kazanan hep burjuvazidir, sermayedir. Seçimde oy kullananların ezici çoğunluğu, işçi ve emekçiler, her seçimden kaybederek çıkarlar. İster “demokratik”, ister baskıcı, gerici olarak nitelendirilsin, kapitalizm koşullarında yapılan tüm seçimlerin temel kuralı budur.

Bu yaklaşımla komünistler, birincisi, Parlamenter yolla ya da barışçı yolla burjuva düzenin değişeceği gibi ham hayallere kapılmaz. Tersine, komünistlerin görevi işçi ve emekçilere parlamentonun gerçek işlevini göstermek, onların bu ham hayallerin arkasından gitmesini engellemektir. Bu anlamda parlamenter mücadeleye temel bir rol atfetmezler. Seçime katılmayı, burjuva parlamentarizmini meşrulaştırmak için değil, yığınlarda oluşan parlamenter önyargıları dağıtmak için kullanırlar.

Yerel yönetim seçimleri konusuna gelince; Yerel yönetimler burjuva devlet mekanizmasının bir kurumudur. Bunun anlamı başkanlık değişiminin (başkanın komünist ya da sosyalist olması) yerel yönetimlerin kurumsal yapısı ve işleyişinde bir değişikliğe yol açamayacağıdır. İkincisi burjuva düzende yerel yönetimlerin asıl işlevi toprak rantının, özellikle de emlak rantının oluşturulması, büyütülmesi ve yeniden dağıtılmasıdır. Yerel yönetimlerin ana gelir kaynağını oluşturan emlak rantının kaçınılmaz sonucu yolsuzluk ve rüşvettir. Ve emlak rantı, başka bir deyişle burjuva özel mülkiyet ortadan kaldırılmadığı sürece rüşvet ve yolsuzluk da varlığını koruyacaktır. Yolsuzluk ve rüşvet kişilerin değişmesiyle ortadan kalkamaz. Bunun ortadan kalkması ancak özel mülkiyetin ortadan kalkmasıyla olanaklıdır. Bu işlevleriyle yerel yönetimler, işçi ve emekçilerin değil, sermayenin hizmetindedir.

Yerel yönetimlerin ana işlevleriyle (devlet kurumu olmaları ve emlak rantını düzenlemeleri) kurumsal olarak burjuvazinin hizmetinde olmaları, komünistlerin yerel yönetim seçimlerine ilgisiz kalacağı anlamına gelmiyor. Tersine sırf bu durumun bile işçi ve emekçilere anlatılması komünistlerin yerel seçimlerden neden uzak duramayacağını anlamaya yeterlidir. Üstelik komünistler işçi sınıfını ilgilendiren hiçbir sorundan uzak kalamazlar.

Bugün ülkemizde yerel yönetimler doğrudan burjuvaziye hizmet et-

menin dışında birçok işlevi de (parklar, sağlık, spor ve kültür tesisleri, su sağlanması, yolların düzenlenmesi, ulaşım, çöpün toplanması vb.) yerine getirmektedir. Yerel yönetimlerin bu işlevleri işçi ve emekçilere “halkçı”, “sosyal” ya da “sosyalist- komünist ” belediyecilik olarak sunulmaktadır. Kimin tarafından yapılırsa yapılsın bu tümüyle burjuvazinin, kitlelerin bilincini karartan ve onları düzene bağlayan bir manipülasyonudur. Çünkü bu işlevlerin birçoğu halktan toplanan vergilerle gerçekleştiği halde halk bu “hizmetlerin” birçoğunu yine para ödeyerek elde edebilmektedir. Yani bunlar kelimenin gerçek anlamında hizmet değil ancak fiyatı ödenerek edinilen metadlardır. Benzerlerine kıyasla daha ucuz olmaları bu metaların yoksulluğu yönetmenin bir aracı olarak kullanılmasını sağlayarak kitleler üzerindeki burjuva manipülasyonu daha bir güçlendirmektedir. Bu işlevler işçi ve emekçilerin günlük yaşamlarında bir iyileşme sağlasalar da, ne yerel yönetimlerin mevcut kapitalist düzen içindeki kurumsal işlevlerini ortadan kaldıracırlar; ne de işçi sınıfının genel durumunda bir iyileştirme sağlayabilirler.

Komünist Hareket’in yerel seçimlere yönelik tavrının ne olması gerektiğinin daha net bir biçimde anlaşılabilmesi için öncelikle birkaç noktanın altını çizilmesi gerekiyor; Birincisi; komünistler seçim Propagandalarını burjuva partiler gibi vaatler üzerinden yürütemezler. Çünkü komünistlerin görevi sorunları belirleyip işçi sınıfı adına halletmek değil, işçi sınıfını günlük ve genel çıkarlarını savaşıarak elde edebilecek bilinç ve örgütlülükle donatmak, onun iktidar mücadelesine önderlik etmektir. Kapitalist düzende işçi sınıfı en küçük hakkını bile ancak savaşıarak kazanabilir, koruyabilir. Vaatler işçi sınıfının edilgen bir sınıf düzeyine indirgenmesi ve onu düzene bağlamanın araçlarıdır.

İkincisi; komünistler yürüttükleri faaliyetin işçi sınıfında reformist, parlamenter hayallere yol açmasına izin veremezler. Tersine farklı sosyalist parti ve çevrelerin “yerel iktidar”, “yerel yönetimlerin özerkliği,” “devletin demokratikleşmesi” vb. gibi işçi sınıfının mücadelesini burjuva parlamenter mücadele içine hapseden yaklaşımlarına karşı amansızca savaşmak zorundadırlar.

Üçüncüsü; Komünistler her yerel mücadeleyi, işçi sınıfının iktidar mücadelesine bağlı olarak ele almak ve bu mücadele ile uyum içinde yürütmek durumundadırlar. Bu sadece ajitasyon ve propagandada değil, örgütlenme ve eylemde de göz önünde tutulması gereken temel noktadır. Sınıfın güncel çıkarları ile iktidar mücadelesi uyum içinde

yürütülemediği müddetçe, ne elde edilen başarılar kalıcı olabilir, ne de işçi sınıfı ile komünist öncü arasında kalıcı bağlar kurulabilir.

Dördüncüsü; komünistler seçim çalışmalarının ağırlık noktasını kendi görüşlerinin, programlarının ve amaçlarının işçi ve emekçilere açıklanması üzerine oturtmalıdır. Bu faaliyet komünistlerin yürüttükleri seçim çalışmalarını niteliğini belirleyeceği gibi, yerel ile genel iktidar mücadelesinin uyum içinde yürütülmesinin de koşuludur.

Beşincisi; Komünistler güç ve olanaklarının ana bölümünü mücadelelenin yükseldiği alanlara hasretmelidir. Bu alanlarda konumlarını güçlendirerek, buraları tahkim ederek, bu tahkimatı yeni alanlara sıçrama ve burjuva iktidara karşı saldırı noktası olarak kullanabilmelidirler.

Yeniden 2015’den sonraki seçimler sürecine dönersek; 2015’ten bu yana yaşanan seçimler, seçime katılan burjuva partilerin isimleri farklı olsa da, gerek yaptıkları propagandanın içeriği gerekse ileri sürdükleri vaatler açısından aralarında her hangi bir farkın olmadığını yeterince kanıtladı. Fark partilerde değil, partiler konusunda seçimde yaratılan algıdaydı. Bu algıya bağlı olarak seçmen burjuvazinin iki kampı arasında bir seçim yapmaya koşullandırıldı.

Ancak bu noktalardan hareketle seçimlerin hiç bir işe yaramadığını söylemek yanlıştır. Tam tersine bir senaryonun hayata geçirilmesinin aracı olsa da seçimler bir çok noktada burjuvazi için önemli sonuçlar yaratmıştır. Bunlardan biri, adına Cumhurbaşkanlığı sistemi denilen rejime geçilmesidir. Bu rejim kimilerinin ileri sürdükleri gibi “bir kişinin diktatörlüğünü” gerçekleştirmek için değil, dünyanın bugünkü konjonktüründe Türkiye kapitalizminin ihtiyacına bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Anayasa referandumuyla başlatılan süreç ardından gelen Haziran 2018 ve Mayıs 2023 seçimleriyle muhalefet ve hükümet partilerinin ortak girişimiyle kalıcı hale getirildi. “Saray rejimi”, “Ucube” vb. isimlerle nitelenen “cumhurbaşkanlığı” sistemi seçmene onaylatıldı. Seçimlerin burjuva düzen açısından en büyük getirisi ise seçmenin iki burjuva parti ve grup tarafından manipüle edilerek düzene bağlanmasıdır. Milliyetçilik, şovenizm, ülkenin bekası, şeriat-lâiklik karşıtlığı, etnik ve dinsel farklılıklar üzerinden geniş kitleler birbirinin karşısında konumlandırıldı. Bu argümanlarla konsolide edilen kitlelerin kapitalist sömürüye ve devlete karşı büyüyen öfkesi burjuva partiler aracılığıyla düzen sınırlarına çekildi. İşçi ve emekçiler gerçek sorunları temelindeki mücadelelerinden kopartılarak burjuva partiler arasındaki “kayıkçı” kavgasına bağlandı.

Bütün bu seçim süreci kapitalist çürüme ve yozlaşmanın ulaştığı boyutları gözler önüne serdi, seriyor. Çürüme, yozlaşma ve bunların yol açtığı ahlaksal iflas hiçbir kural tanımıyor. Her seçimde olduğu gibi yerel seçim sürecinde de trajik komik sahneler yaşanıyor. Adaylar burjuva partiler arasında mekik dokuyor. Sabah bir partiden aday olan öğleyin başka, akşam başka bir partiden aday oluyor. İşbirliği adı altında pazarlıklar yapılıyor. Vaatler sınır tanımıyor. Seçim pazarında oylar açık artırmaya konu oluyor. Bir partinin verdiğini ötekisi ikiye üçe katlıyor.

Örneklerle çoğaltılabilecek bu tablo sadece burjuva partilerde olup biteni anlatmıyor. Kendilerini sosyalist, devrimci, komünist vb. isimlerle isimlendiren parti ve örgütler bu pespayeliğin, bu çürüme ve yozlaşmanın bir uzantısı olmuş durumda. Devrimci çizgiyi koruyan az sayıdaki parti ve grup bir yana, sosyalist parti ve gruplar hemen her seçimde olduğu gibi bu seçimde de farklı gerekçelerle, tek adam diktatörlüğüne, “saray rejimine” karşı olmak adına burjuva partilerin kuyruğuna takılmış durumda. Sosyalist parti ve grupların burjuva kuyrukçuluğa soyunmaları yeni değil. Bu hareketler 2013 Haziranında yeşeren umudun, “Gezi ruhu”nun adım adım sönmesinin yol açtığı hayal kırıklığıyla “Tek Adam rejimi,” Saray rejimi,” “Faşizme karşı mücadele” belgesi altında burjuva kulvarda kendilerine açılan alana yerleşti. 2015 Temmuzunda mizansen darbenin altındaki gerçek devlet darbesini göremedi. Mizansan darbeyi telin eden CHP’nin Taksim mitingine tam kadro katıldı, ardından CHP’nin Adalet yürüyüşüne katılarak burjuva kulvardaki yerini sağlamlaştırdı. 2016 anayasa referandumunda içeriksiz bir hayır politikası izleyerek anayasanın fiili olarak reddedilmesine katkıda bulunduğu halde bu anayasayla düzenlenecek ve meşrulaştırılmasını sağlayacak Haziran 2018 seçimine HDP’de dahil bütün bileşenleriyle CHP’nin bir uzantısına dönüştü. Erdoğan’dan kurtuluşun Türkiye’nin demokratikleşmesine yol açacağı masalına inandı. Seçimin meşru olmayan bir anayasanın meşrulaştırılması demek olduğunu, Erdoğan kaybetse bile rejiminin kazanacağını göremedi. Bütün fonksiyonları yok edilmiş, burjuva anlamda bile bir parlamento olmayan parlamentoya HDP nin girmiş olmasını başarı atfederek boylu boyunca parlamentarizm bataklığına saplandı. Bütün bu yaşananlardan gerekli sonucu çıkarma yeteneğini kaybederek 2023 seçiminde aynı yoldan yürüdü.

2015’ten bu yana seçimler yapıldı, kazananlar, kaybedenler oldu

ama işçi ve emekçiler açısından sonuç değişmedi. Onlar hep kaybeden oldu. Çünkü devlet aygıtının burjuvazinin elinde olduğu kapitalizm koşullarında seçimlerle sadece soyguncuların adı değişir, soygun değişmeden kalır. Bu tarih boyunca hiç değişmeyen bir gerçektir. Bu gerçek ancak bir devrimle değişebilir.

Her seçim sonrasında yaşandığı gibi bu seçimlerden sonra da işçi ve emekçiler daha ağır çalışma koşulları, daha katmerleşmiş bir sömürü, baskı, işsizlik, fiyat artışları ve geleceğe artan bir güvensizlikle karşı karşıya kalacaktır.

İşçi sınıfı bu cenderenin içine sokulmasına bizzat kendi bilinç geriliği ve örgütsüzlüğüyle katkıda bulunuyor. Bu gerilik ve örgütsüzlükle kolayca manipüle edilerek düzenin seçim yoluyla değiştirilebileceğine ve kendi içerisinde demokratik bir dönüşüme uğrayabileceğine inandırılıyor. Ama seçim sonrası bu inançtan geriye sadece hayal kırıklıkları kalıyor. Küçük kırıntıların peşinden koşma ve sonrasında yaşanan hayal kırıklıkları geri bilinç düzeyi ve örgütsüzlükle birleşince kısır bir döngü oluşturuyor. Burjuva sosyalistler, reformistler ve oportünistler – bunlardan ölkemizde bolca var- bu kısır döngünün oluşumunda ideolojileri ve kuyrukçu politikalarıyla katkıda bulunuyor. Karşısında burjuvaziden reformistine kadar geniş bir cephe oluşan işçi sınıfı bu kısır döngüyü kendi eylemliğiyle kıramaz, bunun için bilinçli ve örgütlü bir güce, işçi sınıfına bilinç ve örgütü taşıyacak, onu devrim yoluna sokacak bir güce, komünist işçi partisine ihtiyaç vardır. Komünistlerin bugün önündeki en büyük tarihsel görev budur.

Kapitalizmin hem dünyada hem de Türkiye'deki işleyişiyle toplumsal ilişkileri devrimcileştirmeye devam ediyor ve edecektir. Ancak bu itki, kitleleri kapitalizme karşı kendiliğinden seferber etmeye yetmiyor, yetmeyecek. Görev komünistlere düşüyor. İşimiz dünkünden hem daha çok daha zor, hem de daha kolaydır; zordur; çünkü rejimin saldırıları artarak sürecektir, kolaydır; çünkü kitlelerde burjuva parlamentarizmine karşı oluşmaya başlayan güvensizlik bize yeni olanaklar sunuyor. Bu aşamada her şey, komünistlerin kendilerini devrimci tarzda örgütlemelerine ve bu örgütlenmeyi işçi sınıfına taşımalarına bağlıdır. Bunun için atılacak bir adım komünist bilinç, kararlılık, cesaret, feragat, sabır ve disiplinin yükseltilmesi, bu öğelerin bir örgütsel forma dönüştürölmesidir.

100. Ölüm Yıldönümü Anmaları ve Lenin

Umut İleri

Son günlerde Sosyalizme, özellikle de Lenin üzerinden, Egemenler tarafından yöneltilen saldırılar hız kesmeden devam etmektedir.

Lenin'in ölümünün 100 yıldönümünde, Sosyal Medya da, özellikle Liberallerin ağırlıklı olduğu gruplarda, Lenin tartışılmaya başladı!

Ekim Devriminin mimarının gerçekleştirdiklerinin binde birini bile yapabilmekten çok uzak birileri, kendileri yapabilme becerisi göstere-medikleri için, sırça köşklerinde, klavyenin kendilerine sağladığı dayanılmaz hafiflikle, utanmazca Lenin'e saldırmaktadırlar.

Lenin'le zaman zaman ters düşse de, Rosa Luxemburg'un Lenin ve Arkadaşları ile ilgili söyledikleri herkese örnek olmalıdır.

Tabi ki Lenin de eleştirilmelidir ama sınırı koruyarak, bunu bir saldırıya dönüştürmeden ve saygıyı yitirmeden!

Tıpkı Rosa Luxemburg'un yaptığı gibi!

Ne diyor Rosa Luxemburg;

“Bolşevikler, gerçek bir devrimci bir partinin tarihsel olanakların sunduğu sınırlar içinde yapabileceği katkıyı her şeyiyle yapabileceklerini gösterdiler. Onlardan mucizeler yaratmaları beklenmiyor. Savaş tarafından tüketilmiş, emperyalizm tarafından boğazlanmış, uluslararası proletarya tarafından ihanete uğramış, yalıtılmış bir ülkede, örnek ve kusursuz bir proleter devrimi bir mucize olurdu.”

“Önemli olan, Bolşeviklerin politikalarında temel olanla olmayanı, özsel olanla kazara ortaya çıkan sivrilikleri ayırt edebilmektir. Bütün dünyada belirleyici nihai mücadelelerle yüz yüze olduğumuz bu dönemde, sosyalizmin en büyük sorunu zamanımızın en yakıcı sorunu haline geldi ve hâlâ da öyle olmaya devam ediyor. Bu sorun, şu ya

da bu ikincil taktik sorunlardan biri değil, fakat proletaryanın eyleme geçme kapasitesiyle, eylem gücüyle, sosyalist iktidarı gerçekleştirme iradesiyle ilgilidir. Bu bakımdan, Lenin ve arkadaşları dünya proletaryasına bir örnek oluşturarak ilk olarak öne çıkanlar oldular; onlar şu ana kadar hâlâ Hutten'la birlikte şu şekilde haykırabilecek olan biricik örnek olmaya devam ediyorlar: 'Ben buna cüret ettim!'

Demek ki, koşulların olumsuzluğuna karşın önemli olan Devrimci İradeyi ortaya koyabilmek, buna cüret edebilmektir.

Kapitalizmin tarihsel sınırlarına gelip dayandığı, sermayenin artık kendini yeniden üretmediği, içinden çıkılmaz bir kriz içerisinde debelendiği, YA SOSYALİZM YA BARBARLIK seçeneğinin hiç olmadığı kadar yakınlaştığı bugünler de, bu kaotik ortamdan devrimci bir vazife çıkartacak Lenin gibi bir öndere nasıl gereksinme duyduğumuz ortadadır.

O nedenle diyoruz "dünyanın yeni 'Lenin' lere ihtiyacı var" diye!

Lenin'i sevmek veya sevmemek, bunu tartışmak son derece anlamsızdır!

İsteyen Lenin'i sever, istemeyen sevmez!

Kimlerin Lenin'i sevdiği, kimlerin Lenin'i sevmediğinin göstergesi sınıf mücadelesinden ve mücadele de tarafların tuttuğu saflardan bağımsız değildir.

Tabi ki bu soygun ve talan düzeninin sürmesinden yana olan, paranın tanrıları ve onların yandaşları Lenin'den nefret eder.

Çünkü Lenin ilk defa dünya üzerinde Burjuvazinin yenileceğini, işçi ve emekçilerin siyasi erki Burjuvaziden alarak bu soygun ve talan düzenine son vereceğini tüm dünyaya göstermiştir.

-Sınıf bilinçli işçi ve emekçiler, savaşırsız ve sömürsüz, insanca yaşanabilen bir dünyanın mümkün olabileceğini gösterdiği için Lenin'i severler.

-Sınıf bilinçli işçi ve emekçiler, kendilerini bu soygun ve talan düzeninden kurtardığı için Lenin'i severler.

-Sınıf bilinçli işçiler ve emekçiler, üretenlerin artık yönetenler olması gerektiğini onlara gösterdiği için Lenin'i severler.

-Sınıf Bilinçli işçiler ve emekçiler, Sınıfsız, Sömürsüz Ve Sınırsız bir dünyanın kapısını araladığı için Lenin'i severler.

Ölümünün 100. Yıldönümünde Lenin ve Ekim Devrimi

Ekim Devrimi'ne değin, daha önceki devrimler Marksist teoriyi doğrulayıp geliştirdiği halde bu teoriyi hayata geçirecek devrimci bir örgütü yaratamadılar. Lenin, bu deneyimi dikkate alarak, devrimci bir örgütün yaratılmasını devrimci faaliyetin merkezine koydu.

Lenin, “Bana bir devrimciler örgütü verin Rusya'nın altını üstüne getireyim!” diyerek işe koyuldu.

1860'lı ve 70'li yıllarda Rusya'da Çarlığa karşı mücadele bayrağı, Rus köylüsünün elindeydi. Rusya'nın hemen her yerinde irili ufaklı köylü isyanları birbiri ardına patlak veriyordu.

Narodnizm, Rusya'da işte bu isyancı köylülüğün siyasal hareketi olarak ortaya çıktı. Narodnik düşünce, kapitalizmi atlayarak Rus köylü komünü temelinde komünizmin kurulabileceği tezine dayanıyordu.

Lenin'in belirttiği gibi Narodnikler teorik olarak gericiydiler. Çünkü teorileri, çökmekte olan bir ekonomik ilişkiye dayanıyordu. Buna karşın, Narodnik hareket, cesareti, fedakarlığı, dayanıklılığı ve adanmışlığıyla 1860'lı – 80'li yıllarda Rus siyasal hayatında önemli bir rol oynadı. Onların Rus siyasi hayatında oynadıkları bu rol, Lenin'in de belirttiği gibi dayandıkları teoriden değil, sahip oldukları devrimci mücadele ruhundan kaynaklanıyordu.

1870-1880 yılları Rusya'da yeni yeni yaygınlaşmakta ve güçlenmekte olan Marksizm'le burjuva ve küçük burjuva sosyalizmi arasında bir ideolojik mücadele dönemi oldu.

Lenin'in sürmekte olan devrimci mücadeleye asıl müdahalesi bu döneme rastlar. 1895'te bir grup yoldaşıyla birlikte “İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği”ni kurdu; kısa bir süre sonra tutuklanarak hapisaneye, oradan da Sibiry'a sürüldü. Petersburg'da kısa süren

bu faaliyeti onda “Ne Yapmalı?” fikrinin olgunlaşmasında önemli bir rol oynadı.

Lenin Sibiry’a da sürgünde yazdığı “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” kitabı ile Rus sosyal demokrasisinin programatik temellerini attı. “Sosyal Demokratların Görevleri” adlı makalesinde ise Lenin ilk kez Rus sosyal demokrasisinin ideolojik-politik ve örgütsel birliğinin oluşması için bir plan ortaya koydu.

1890 yılında sürgünden döndükten sonra, planını hayata geçirmek için yoğun bir faaliyetin içine girdi. Rus Devrimi’nin önemli liderlerinden Martov ve Plehanov’la birlikte Iskra’yı çıkarma kararı aldı. Iskra, 1901 Aralığında yayın hayatına başladı. Bu, Lenin’in parti inşasına yönelik ikinci ama sonuç belirleyici adımı oldu.

Lenin’in adım adım geliştirerek ‘Ne Yapmalı’da son halini verdiği müdahale planı üç ana konuyu içeriyordu. Bunlar; devrimci bir gazetenin çıkartılması, Rus Sosyal Demokrat Hareketinin ideolojik, politik ve örgütsel birliğinin kurulması, ve Rusya çapında merkezi bir savaş örgütünün inşasıydı.

Lenin, Ne Yapmalı’da verdiği bu mücadele ile, devrimci bir sınıf partisinin üzerinde yükseleceği, ideolojik ve politik zemini hazırladı.

Çünkü Lenin’e göre “öncü savaşçı rolünü, ancak öncü teorinin kılavuzluk ettiği bir parti” yerine getirebilirdi. Tarihsel deneyimin de gösterdiği gibi devrimci bir teoriye sahip olmak otomatik olarak devrimci bir örgütü ortaya çıkarmıyordu.

Lenin’in yürüttüğü bu faaliyet ilk sınavını, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin Temmuz 1903’te yapılan 2. Kongresinde verdi. Kongre’de Iskra grubu ile birlikte, Yahudi Bund grubu, Ekonomistler ve Lenin’in bataklik olarak nitelendirdiği grup temsil edildi.

Kongrede ilk ciddi kırılma parti tüzüğünün 1. maddesinin görüşülmesi sırasında yaşandı. Lenin’in tüzüğün birinci maddesi ile ilgili önerisi ve Martov’un önerisi karşı karşıya geldi. Martov’un önerisi kabul edildi. Her ne kadar bir tüzük maddesi üzerinde ortaya çıkmış olsa da, tartışmanın arka cephesinde devrim ve parti sorunu vardı. Martov’un kabul edilen önerisi devrimden reforma, devrimci partiden reformcu partiye örtülü bir geçişi.

Iskra grubunda ilk bölünme merkez yayın organı seçimi sırasında yaşandı. Parti azınlık –Menşevik ve çoğunluk-Bolşevik olarak ikiye bölündü. Plekhanov, Lenin’i “sekte bir kast” yaratmakla “Bonapartizmi uygulamakla”, Martov; “partide sıkıyönetim ilan etmekle” suçladı.

Troçky; Lenin'e, yöntemlerini "Jakobenlerin uzlaşmazlığının soluk bir karikatürüne" benzeterek saldırdı.

Kongre sonrasında Lenin'e yönelik saldırı 2. Enternasyonalin ağır topları, Kautski, Rosa, Bebel ve diğerlerinin katılımıyla uluslararası bir nitelik kazandı. Lenin despot olmakla, partide sıkıyönetim ilan etmekle suçlandı. Ama boyun eğmedi.

Lenin bölünmeyi bir parti krizi olarak nitelendirdi ve krizin ancak partinin yeniden kurulması ile aşılabileceğini söyleyerek yeni bir kongrenin toplanmasını savundu. Ancak Lenin'in bu önerisi bütünüyle Bolşevik olan merkez komite tarafından desteklenmedi. Bu Lenin'in ilk "Bolşevik yalnızlığı" oldu.

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içinde kavga bütün hızıyla sürerken Rusya'da işçi hareketinin yükselişi devam ediyordu.

1904 Aralık sonunda Putilov fabrikasında işten atılan dört işçinin işe alınması için başlatılan grev, bir anda tüm Petersburg'a yayıldı. 9 Ocak'ta binlerce işçi Papaz Gapon'un öncülüğünde Çar'a dilekçe vermek üzere ellerinde taşıdıkları azizlerin resimleri ile Kışlık Saray'a yürüdüler. Askerlerin yürüyüşçülere ateş açması sonucu binlerce işçi öldü, binlercesi yaralandı.

Devrim bir grevle başladı, sırasıyla bölge grevi, genel grev, tek, tek barikat savaşları, sokak savaşları yolunu izleyerek en tepe noktaya, ayaklanmaya ulaştı. Bir kıvılcım büyük bir yangın üretti.

İşçi hareketini, köylü hareketi ve askerlerin isyanı izledi. Potemkin Zırhlısı isyan bayrağını açarak, devrimin sembolleri arasındaki yerini aldı.

Ekim ve Aralık'ta devrim en tepe noktaya ulaştı. İşçi sınıfı devrimi bir üst aşamaya sıçratarak, silaha sarıldı. Çarlık çatırdıyordu, burjuvalar çatırdayan çarlığa payanda görevini üstlenmişlerdi, işçi sınıfı ve köylülük de değişmişti.

Artık işçiler 1905'in başında azizlerin resimlerini taşıyan işçiler değildi; silahlı mücadele yürütüyorlardı. Köylüler, köle değil, işgalciydi, askerler isyancıydı. Devrim; işçiler, köylüler ve askerler arasında fiili bir birlik oluşturdu. "İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti" adında yeni bir örgüt yaratarak proletaryanın dünya devrimine armağan etti.

İşçi, Köylü ve Asker Sovyet'inin oluşumu Menşevik ve Bolşevikler arasında parti mi, Sovyetler mi tartışmasını gündeme soktu. Bu tartışmaya, Sovyetleri gelecekteki proletarya diktatörlüğünün özgün bir biçimi olarak selamlayan Lenin; hem parti hem Sovyetler olarak son

noktayı koydu. Sovyetler aynı zamanda işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ittifakın pratik çözümüydü.

İşçi Köylü Sovyetleri 1905 devrimi boyunca Bolşevik ve Menşevik-leri birbirine yakınlaştırdı. Bu iki grup, Rusya Sosyal Demokrat Partisi içinde yeniden bir araya geldi. Lenin işçilerin özelemleri sonucu gerçekleşen bu birliği, gönülsüz bir birlik olarak nitelendirdi.

Lenin'in sonradan 1917 Ekim devriminin bir provasası olarak nitelendiği 1905 devrimi Bolşevik parti için tam bir sınav oldu. Parti strateji ve taktiğini doğrulayan bu devrim aynı zamanda partinin yetmezlikleri ve eksiklerini de ortaya koydu.

1914'te başlayan emperyalist paylaşım savaşı, dünya sosyal demokrat hareketi ve işçi hareketini iki yönde etkiledi.

Birincisi, kapitalist sistemin mevcut krizini derinleştirerek, dünya devriminin nesnel koşullarını daha da olgunlaştırdı.

İkincisi, Avrupa'daki Sosyal demokrat hareketin ana gövdesi işçi sınıfından koparak burjuvazi ile bütünleşti.

Devrim, savaşın etkilerinin en fazla hissedildiği Rusya'da patlak verdi. Halka inceldiği yerden koşturdu.

Devrim tıpkı 1905 devrimi gibi grevlerden gösterilere, genel grevden silahlı ayaklanmaya doğru bir yol izledi. Devrimin ilk kıvılcımı 21 Şubat'ta Putilov işçilerinin, grevi ile başladı. Bu grevi 23 Şubat Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü'nde kadınların sokakları zapt etmesi izledi. Bu gösteriyle 1907'de derlenip dürülen kızıl bayraklar yeniden ortaya çıktı.

28 Şubat'ta işçilerin ve askerlerin katıldığı ayaklanma en tepe noktasına ulaştı. Silahlı işçi ve askerler, Peter ve Paul Kalesi'ni işgal ettiler. Çarlık yıkıldı. Artık iktidar, fiili olarak işçi ve asker Sovyetlerinin elindeydi.

Sovyetlerin 2 Mart 1917 tarihli toplantısında, "devrimi bozguna uğratmamak" adına Menşevik ve Sosyalist Devrimci çoğunluk oylarıyla iktidar Burjuva Geçici Hükümet'e devredildi. Ama sokakta egemen olan hala Sovyetlerdi.

Lenin, Bolşevik Parti'de bu tartışmaların olduğu dönemde Zürih'teydi, tartışmaya Zürih'ten, uzaktan mektuplar dizisiyle katılmaya çalıştı. Bu mektuplarında Lenin iktidar ikiliğine dikkat çekti. Burjuva hükümetin desteklenmesine karşı çıkararak bütün iktidarın Sovyetlere geçmesini savundu.

Lenin 22 Martta Almanya'dan mühürlü bir trenle yola çıktı; 3 Nisan

1917 akşamı Petersburg Finlandiya Garı'na ulaştı. Garda Bolşevikler tarafından karşılandı, bekleyen kalabalığa kısa bir konuşma yaptı. Rus devrimini selamlayarak başladığı konuşmasını “Yaşasın dünya sosyalist devrimi!” sözleriyle bitirdi.

Lenin bu dönemde, devrimin kaderini belirleyen demokratik devrimin geride kaldığını belirterek, sosyalist devrimin gündemde olduğunu vurguladığı Nisan Tezleri'ni açıkladı.

Nisan Tezleri partide bir yalpalanmaya yol açtı. Parti Merkez komitesinin büyük çoğunluğu Lenin'in tezlerinin karşısında yer aldı. Bu; Lenin'in parti içindeki ikinci büyük yalnızlığıydı.

Lenin'e göre iktidar ikiliği uzun süre devam edemezdi; Çünkü; “Bir devlet içinde iki devlet erki varolamaz”dı.

1917 Haziran başında Petersburg'da Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi düzenlendi. Kongrede Menşevik bakan Çeretelli'nin “Şu anda hiçbir siyasi parti iktidarı alma durumunda değildir. Rusya'da böyle bir parti yoktur.” sözüne salondan kararlı bir ses yükseldi: “Evet, böyle bir Parti vardır!”

Sesin sahibi Lenin'di. Salonda küçümsenerek karşılanan bu cevaptan 5 ay sonra, Lenin ve onun partisi, Rusya'da iktidarı ele aldı.

Lenin, hızla Bolşevikler lehine değişen toplumsal ve siyasal gelişmeleri dikkate alarak Eylül 1917'de Merkez Komite'ye yazdığı mektuplarda krizin olgunlaştığı ve hemen silahlı bir ayaklanmanın hazırlıklarına başlanması gerektiğini bildirdi ve dedi ki;

“Bolşeviklerin “biçimsel” çoğunluğunu beklemek saflık olur. Hiçbir devrim bunu beklemez. Kerenski ve ortakları da beklemiyor, Petersburg'un teslimini hazırlıyorlar. İktidarı şimdi ele geçirmezsek tarih bizi affetmeyecektir. Dünya işçi sınıfı gözlerini Rus İşçi sınıfına çevirmiştir. “Çok verilenden çok istenir!”

Lenin'in mektupları merkez komitesinde yoğun tartışmalara yol açtı. Parti içindeki tartışmanın kangrene dönüşmesi ve mektuplarına cevap verilmemesi karşısında Lenin, elindeki son kozunu oynadı, ayaklanma kararının hemen alınmaması durumunda parti Merkez Komitesi'nden istifa edeceğini açıkladı;

Merkez Komitesi'nden istifamı talep etmek zorundayım, ki şimdi yaptığım budur, alt Parti örgütlerinde ve Parti Kongresinde ajitasyon özgürlüğümü saklı tutarım.

Çünkü Sovyetler Kongresi'ni “bekleyip” anı kaçırırsak devrimi mahvedeceğimize ta derinden inanıyorum.”

Silahlı ayaklanma konusunda Merkez Komiteye yazdığı mektuplardan bir cevap alamayan Lenin 9 Ekim'de gizlice Petersburg'a geldi. 10 Ekim'de Merkez Komitesi toplantısına katıldı. Lenin'in toplantıda bulunması merkez komitesinin ayaklanma kararını onaylaması için yeterli oldu.

Lenin 24 Ekim'de merkez komitesini harekete geçmeye çağıran, bir mektup daha gönderdi;

“Yoldaşlar!

Bu satırları 24 Ekim akşamı yazıyorum. Durum son derece kritik. Şimdi ayaklanmayı herhangi bir şekilde geciktirmenin gerçekten ölüm anlamına geleceği gün gibi ortada. Hükümet yalpalıyor. Son darbe indirilmelidir ne pahasına olursa olsun! Eylemin gecikmesi ölümdür.”

.25 Ekim akşamı Tüm Rusya Sovyetleri toplantısı açılış konuşmasında Lenin delegelere geçici hükümetin devrildiğini ve Sovyetlerin iktidarı aldığını açıkladı.

Ekim Devrimi Lenin'in öngördüğü gibi dünya devrimini tetikledi. Avrupa'da işçi sınıfı birçok ülkede kısa ömürlü Sovyet iktidarları oluşturdu. Devrim Doğunun sömürge halklarının ayağa kalkmasını sağladı. Avrupa devrimleri burjuvazi ve Avrupa Sosyal Demokrat Partilerinin ortak müdahalesiyle yenildi.

. 1902'de Lenin “Bana bir devrimciler örgütü verin, Rusya'nın altını üstüne getireyim.” demişti. 1903'te yoldaşları ile bu örgütü kurdu, geliştirdi, mükemmelleştirdi. 1917 Ekim'inde Rusya'nın altını üstüne getirdi.

Lenin “Ekonomi Konseyleri 1. Kongresi'nde yaptığı konuşmada şunları söyledi.

“Tek başına, kendi gücümüzle bir ülkede sosyalist devrimi tamamen gerçekleştiremeyeceğimiz gerçeğine gözlerimizi kapamıyoruz. Rusya'da gerçekleşmekte olan sosyalist devrime; güçlerin apaçık dengesizliğine işaret ederek sırt çeviren, burnundan ötesini göremeyen biridir; Güçler, mücadelenin seyri içinde, devrimin büyümesi ile birlikte büyürler. Bu deneyim unutulmayacaktır. Ne olursa olsun, Rus ve uluslararası sosyalist devrim belirleyici dönüm noktalarında ne kadar büyük zorluklardan geçerse geçsin, bu deneyim işçilerin elinden alınmayacaktır. Bu deneyim sosyalizmin kazanımı olarak tarihe geçmiştir ve geleceğin uluslararası devrimci sosyalist binasını bu deneyime dayanarak kuracaktır.”

Doğu Karadeniz’de Köylülük

Celal Özkan

Türkiye genelinde olduğu gibi Doğu Karadeniz Bölgesi’nde de köylüler, farklı farklı ürünlere bağlı yaşam sürdürürler. Örneğin, İç Anadolu’da hayvancılık ve tahıl ön planda, Doğu Anadolu’da başta hayvancılık olmak üzere bazı meyve türleri, Doğu Karadeniz’de genellikle fındık ve çaya bağlı yaşam ön sıraları alır. Bunun dışında bir de ormana dayalı orman köylülüğü var ki, bu da bu yörenin yüksek kesimlerinin simgesi.

Köyde yaşayanların oranı bir zamanlar şehirlerde yaşayanlardan fazlaydı. Şimdi bu oran Türkiye ortalaması gibi gözüксе de, kırsalda nüfusu olup şehirde yaşayanları kattığımız da bu oran daha da aşağılara düşer. Ama bildik oran % 8-10 civarı.

Bunun nedeni, diğer yörelerde olduğu gibi büyük tarım işletmelerinin kuruluşu falan değil. Çünkü yörenin ana ürünlerinden olan fındık ve çay bahçeleri büyük işletme haline gelmeyi bırakın, küçüldükçe küçüldü. Samsun’dan Artvin’e kadar tüm fındık üreticilerine baktığımızda üç-beş tonun üzerinde üretim yapan üretici sayısı çok azdır. Hatta beş yüz kilo ile bir ton üretenlerin yoğunluğu diğerlerinin birkaç katı. Onların çoğu da köylerini terk etmiş, fındıktan fındığa gelenlerden oluşuyor. Onlarca ton fındığın üreticileri ise üçü-beşi bulmaz, onlarda üretimi başkalarına yaptırıp karına ortak oluyorlardı. Şimdi yarıcılar para kazanamadığı için hepsini alırlarsa kabul ediyorlar.

Çayda da durum aynı...

Diğer ürünler ise, eskiden beri kendi gereksinimi için üretilen ürünler. Samsun hariç diğer illerde sebze, meyve (fındığı saymazsak) üretimi yok gibi. Orada da ulaşım maliyetleri, girdi ücretleri ve sonunda edilen kar az olduğu için, kendi gereksinimi için bile üretim yapmaya başlandı. İlk zamanlar, tarlaya ektiğin ürünün oluşumundan daha

ucuza sebze meyve almak mümkündü; şimdi hem tarladan alınanın maliyeti yüksek, hem de marketten alınmaya güç yetmiyor!

Fındık ve çay üreticisi geçindirecek fiyat bulamadığı için, “ne verirse o” mantığıyla bahçeler doğal verimliliğe bırakıldı. Aile işletmeleri olanlar, yakın illerde iş bulabilirlerse oralarda, bulamazsa büyük şehirlere giderek çalışıyor, fındık ve çay zamanı toplayıp gidiyor. İlk zamanlar yarıcıya veriliyordu, şimdi o da yok. Masraflar verilen fiyat politikaları sayesinde ürüne eş eğer olunca yarıcı da bulunamıyor.

Doğu Karadeniz Bölgesi’nde eskiden üç türlü köylü vardı, şimdi de var gibi ama yılın büyük bölümünü köylerinin dışında geçirenlerden oluşuyor. 1) Orman Köylüsü, 2) Hayvancılık Yapan Köylüler, 3) Toprak Mahsullerinden Geçim Sağlayanlar.

1) Orman köylüsü: Çok eskilerde bu köylüler, ormandan kaçak kesim yapar, bunlardan el aletleri üretip satarak yaşamını sürdürürlerdi. Kaçakçılık sayesinde geçimini sağlamaya çalışırken, tavuk besler, yumurtaya para vermez; az olan araziye yazlık-kışlık sebzeler eker ihtiyacını giderir; bir veya iki inek, manda besler, süt ürünleri gereksinimini karşılar, kimseye muhtaç olmadan yaşardı.

Sonra devlet geldi. Kaçakçılığın ormanları yok ettiğini ileri sürüp ormana bekçi ve ormancılar yerleştirdi. Kaçakçılık yapana çok büyük cezalar kesti. Ama büyük işletmelerin ahşap ihtiyacını karşılamak için on binlerce metre küp ağaç kesip asıl orman katliamını kendisi yaptı. Daha fazla gereksinim olunca, traşlama kesimler adı altında ormanların canına okudu. Bekçi ve ormancıları, orman köylerinde yaşayanlardan seçmeyip, okullarda yetiştirdiklerinden seçtiği için; orman köylülerine işin hamaliye kısmı kaldı. Okullardan yetiştirildi ki, kafa tam devlet kafası olsun. Oysa ormanın içinde yaşayanlara ormanı anlatmaya gerek bile yoktu.

Orman köylüsüne hamaliye işleri kalınca, bir dalını bile kesmenin yasak olduğu koca koca ağaçları kesip yola indirmek kaldı onlara. Damgalıydı kestikleri. Devletin damgası. Damgalı olanlarda ne kadar kesersen kes, ver kapitalist tezgahlara ceza yok; sen dalını kesersen katil ilan edilirsin.

Yükleme boşaltma işleri de orman köylülerine kaldı. Gücü olup o çalışma temposuna dayananlar, hiçbir sosyal güvence olmadan çalışıp köylerinde kaldılar; isyan edip gidenler bir daha geri dönmek veya eline para geçerse, yaşadığı yerleri gezmek için gelmek dışında terk ettiler köylerini. Büyük kentlerde kapitalist tezgahlara iş gücü lazım. Hatta işçiyi yedekleyecek işsiz de.

Yumurtanın para ettiğini, gittikleri yerlerde öğrendiler, yoğurda süte para verildiğini de! Patates, marul, soğan alamaz oldular, gittikleri yer-

de, ilk zamanlar onlara para vermeyi yadırgadıkları için almadılar belki de! Çam sakızının kokusunu özlediklerinde, kilosunun on binlerce liraya çıktığını öğrendiler!

2) Hayvancılık yapan köylüler: Kışın üşümesinler diye, güz aylarında orman ve bahçelerden topladıkları meşe, gürgen ve fındık gazellerini (kurumuş yaprakları) altlarına serdikleri hayvanları vardı onların da. İlkbahar ve sonbaharda güzlüğe çıkarıp indirecek hayvanları. Ayrıca her sürünün içinde onlarca köylünün koyunu olduğu koyun sürüleri vardı da, kışın konaklamak için köylerden fındık bahçesi kiralardı çobanlar, yazın ise yaylaya. Şimdi bahçe sahipleri üste para veriyor ama kışlayacak koyun yok, yaylalarda koyun ve çan sesi yok.

Onlar da, kurdukları kooperatifler işbirlikçilerin eline düştüğü için satıp savıp terk ettiler köylerini. İşin ilginç hayvancılık yapan büyük işletmeler de oluşmadı. Neden oluşsun ki? Kapitalist büyük işletmeler, çok kar etmeden iş yapmaz; Karadeniz dağları da kolaycılığı tanımaz!

Kısacası atıl oldu yaylalar köyler. Köyde kalanlara kendi ürettiğinden daha ucuz ürün verilince, markete alışmış oldular. Yakın köylerde kalıp şehirlerde iş bulanlar belki bacasını tüttürdü ama üretim yapmadı. Uzak köyde yaşayanlar ise, çekip gittiler orman köylülerinin yaptığı gibi; tereyağı, süt, peynir ve yoğurda para vermeyi öğrenmek üzere.

3) Toprağa bağlı köylülük: Özellikle fındık, çay benzeri ürünler iyi kazandırıyor eskiden. En azından ölmeden yaşatıyordu. Yanına birkaç hayvan ve küçük bir sebze bahçesi uydurdular mı yaşayıp gidiyorlardı kimseye muhtaç olmadan.

Zamanla para etmez oldu fındık çay ve diğer ürünler. Elllerinden üç kuruşa aldıkları ürünlerinin başka yerlerde birkaç katına çıkıp satıldığını görüp isyan edemediler. Yassak hemşerim! Devlet eliyle kurulan destekleme kuruluşları (Çay-Kur, FİSKOBİRLİK) kapitalist bezirganların eline düştü zamanla. Fındık ve çay zamanına kadar idare etmek üzere verilmesi gereken düşük faizli paralar, tefecilere verildi; tefeciler de yüksek faizle üreticilere verince, işler hep sarpa sardı.

Onlar da hayvancılık yapanlar ve Orman köylüleri gibi fındık ve çay zamanı ne çıkarsa toplamak için gelmek üzere köylerini terk ettiler.

Çay üreticisi, sattığı çayın bir kilosuna fiyatına bir bardak çay içip içmemeyi öğrendi; fındık üreticisi ise kilosunu sattığı paraya elli gramını alır oldu kuruyemişçilerden!

Şimdi Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yabancı menşeli tarım işletmeleri kurulmaya çalışılıyor ama çok zor. Üç kuruşa üreticiden almak kolay! Karadeniz dağlarında kapitalist tezgahlar üretim yapıp para kazanmak için çok büyük fedakarlık ve yatırımlar yapması gerekiyor; bir ışık görmeyince yapmazlar. Kolay yoldan para kazananların işi değil,

findık ve çay üretimi. Üretilenleri üç kuruşa alıp, işleyip satmak daha kolay...

Şimdi herkes yakınıyor, “açlık kapıda, gıda enflasyonu çok yüksekler çıktı” diye! Tarlada ve bahçede üç kuruş olan meyveyi ve sebze-yi almanın mümkün olmadığından yakınıyor herkes. Bazı kafalar ise “büyük işletmelere elden gelenin fazlası verilmesi gerektiğini, başka yerlerden ithalatın önünün kapatılmasını” öneriyor.

Gıda büyük işletmelerin eline geçince, yerlisi olsa ne olmasa ne? Onlar az kara eyvallah etmezler ki. Ucuza satacağı ürün yaşamsal ürün bile olsa satmaz dökerler. Eğer kar edemeyeceklerse bir dahaki yıla hiç üretmezler. İşçi, işsiz aç kalmış umurlarında mı? Aç kalanların buralı veya başka yerli olmaları onlar için hiç önemli değil.

Eskiden neden yetiyordu yiyecek insanlara? O zamanlar daha mı insancıldı kapitalist burjuvalar? Hiç de değil. Çünkü o zamanlar, kendine yetecek ürünleri üreten milyonlar vardı; o milyonlar şu anda alamayanların, yani pahalı olduğu için alamayanların en az yüzde ellisini oluşturuyor. Şu anda yüzde ellinin ortadan kalktığını düşündüğümüzde, açlık çekenler, almak istemediğini alamayanlar yine olacaktı ama bu kadar belirgin olmayacaktı.

Buradan baktığımızda kapitalizmin kendi sorunlarını üretip miadını doldurmak için nasıl uğraş verdiğini görürüz. Bu uğraş gönüllü uğraş değil haliyle. Kapitalizm kendi sorunlarını üretmekte üzerine olmayan bir sistem. Gözü dönmüş bir sistem. Bugünün karı için yarınların yok olmasını hiç düşünmeyen bir sistem...

Köylülük gibi bu düzene, yarı aç, yarı tok sadık olmayı beceren bir kurumu ortadan kaldırmak için elden gelen yapıyor. Köylülük ortadan kalkınca, kendi baş düşmanlarını yaratmış oluyorlar. Bir sürü işsiz ve işçi ordusunun oluşmasına yardımcı oluyorlar.

Aslında onlar da biliyorlar işçilerin onların baş düşmanı olduğunu! Ama daha fazlası için işçilere gereksinimleri var. Her yedek işçiyi yani işsizleri, çalışanlara tehdit unsuru olarak ortaya sürüyorlar ama yarın bunların da İşçi Sınıfının birer parçası olacağını da biliyorlardır mutlaka.

Bu olumsuzlukları, ortaya sürüp mücadele alanını genişletecek örgütlerin olmayışı onların en büyük şans. Onun için İşçi Sınıfı örgütlerini sönmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Sözlü-yazılı propagandalar ve satın almalar yeterli olmazsa her silahı kullanmaya hazırlıklılar.

Ona göre örgütlenip karşılarına çıkmak lazım...

Komünistler Birliği'nden Komünist Enternasyonal'e XII -

RSDİP içindeki Kavga ve Komintern - V

Mustafa Sağlam

Savrulma

SBKP'nin XIII. Kongresi partideki tartışmalı sorunları bir sonuca bağladı ve bu konularla ilgili tartışmaya son veren bir kararı oy birliğiyle kabul etti. Bu kararın etkisi uzun sürmedi. 1924 -1925 tarım hasadında ortaya çıkan sorunlar partide yeni bir tartışmanın da başlangıcı oldu. Aslında NEP'in ilan edildiği 1921'den beri partideki bütün tartışmalar görünürde NEP'le ilgiliydi. Özellikle tarımsal alanda yaşanan sorunlar muhalefetin çıkış noktasını oluşturuyordu. Muhalefetin ekonomik sorunları kullanarak başlattığı tartışma sonunda gerçek içeriğine kavuşuyor, fraksiyonel bir karaktere bürünüyordu. NEP'in sosyalist sanayinin gelişmesini engellediği, kulakların zenginleşmesine yol açarak kapitalist restorasyona yol açtığı vb. ile başlatılan eleştiriler partide, demokrasi olmadığı, bürokratinin egemen olduğu, sekretaryanın partiyi istediği gibi yönettiği, vb. noktalara kayarak MK çoğunluğuna karşı açık fraksiyonel bir tartışmaya dönüşüyordu. Partide yeni bir fraksiyon oluşmasına yol açan bu türden tartışmaların en etkili olanı 1923 Ekiminde Troçki'nin MK'ne yazdığı mektupla başlayan tartışmaydı. Bu tartışma 1924 Ocak ayında yapılan XIII. Parti konferansında Troçkist muhalefetin yenilgiyle sonuçlansa da 24 Ocak 1924'de Lenin'in ölümüyle yeni-

den şiddetlendi ve Mayıs 1924'te düzenlenen XIII. Parti kongresiyle Troçkist muhalefetin yenilgisiyle geçici bir sonuca bağlandı.

1924-25 hasat mevsiminde tarımsal alanda iki sorun yaşandı; birincisi, tarımsal üretimin düşmesine yol açan kısmi kuraklıktı. Bu hem tarımsal meta fiyatlarının artacağını, hem de tarımsal ürün ihracatının azalacağını gösteriyordu, yani bir yandan işçinin beslenme maliyeti artarken diğer yandan da tarımdan sanayiye aktarılacak payı azalacaktı. İkincisi devletin tarımsal ürün alımında ortaya çıkan sorunlardı. Bu sorun köylünün, özellikle zengin köylülerin, ürettiği ürünün pazara (devlete ya da kooperatiflere satması) sürmesi gereken bölümünden daha azını pazara getirmesinden kaynaklanıyordu.

Sorun ilk olarak 1924 Ekiminde ortaya çıktı, 1925 baharına kadar sürdü. Bu durum o dönemde parti içinde ciddi bir tartışmaya yol açmadı. Tartışma esas olarak aynı sorunun köylünün ürününü pazara getirmemesi) 1925-26 sezonunda büyüyerek devam etmesiyle alevlendi ve partide fraksiyonel bir bölünmenin nedeni oldu.

Troçkist muhalefetin ezilmesinden sonra partide sular nispeten duruldu. Bu süreç 1924 sonbaharına kadar sürdü. Sonbaharda hasadın yaşanan kuraklık nedeniyle bir miktar düşmesi, en önemlisi de tahılın toplanmasında sorunların ortaya çıkmasıyla sular yeniden ısınmaya başladı. 1924'te kuraklığa rağmen tahıl üretimi oldukça iyiydi. Buna rağmen köylünün pazara süreceği ürün miktarının artması bekleniyordu. Ancak beklenen gerçekleşmedi. Devletin sabit fiyatlarla topladığı tahıl miktarı kısıtlı kaldı. Devlet daha fazla tahıl toplamak için tahıl fiyatlarını artırmak zorunda kaldı. Bu bile istenilen sonuca ulaşmayı sağlamaya yetmedi. Tahıl fiyatları hızla artmaya başladı. Bu kez sanayi ürün fiyatları sabit kalırken fiyat makası tarım lehine açıldı. Hem pazara sürülen tahıl miktarının yetersizliği, hem de fiyatlardaki aşırı artış kentte beslenme sorunun ortaya çıkmasına yol açtı. Yaşanan krizin sonucu sadece işçi sınıfının beslenme koşullarının kötüleşmesi değildi. Kriz kırdı, köylülük içindeki ayrışmanın da büyümesine yol açtı. Küçük köylüler geçinmekte zorlanırken kulaklar daha fazla zenginleşti.

Tarımda yaşanan ürün teslim sorunu yoksul ve küçük köylülerden kaynaklanmıyordu. Yoksul köylüler geçimlerini çoğu durumda ya tamamen ya da kısmen kulakların yanında çalışarak karşıladıklarından tahıl satıcısı değil, tahıl alıcılarıydı. Çoğu durumda ürettiği tahıl ancak kendine yeten bu nedenle tahıl satıcısı olmayan küçük köylüler içinde benzer bir durum söz konusuydu. Kötü bir hasadın arkasından

gelen yüksek fiyatlar, zengin köylülerin işine gelirken, yoksul köylüleri sert bir şekilde eziyor ve giderek daha fazla sayıda küçük hatta orta köylüyü topraklarını kulaklara kiralayarak zorunda bırakıyor ve sadece emeklerini kiralayarak geçinebilen yoksul köylü kategorisine düşürüyordu.

Sorunu yaratan ürün fazlasına sahip olan kulaklardı. Kulaklar kendi ürünlerini stoklamakla yetinmeyip fiyatları daha da artırmak için pazara ürün akışını durdurmaya çalıştılar. Kulaklar küçük ve orta köylülerden satın aldıkları tahılı daha yüksek fiyata devlete satarak küçük köylünün emeği üzerinden ek bir kar elde ettiler. Bu da sonuçta kırdaki gelir eşitsizliğinin büyümesine ve kulakların güçlenmesine yol açtı.

Tahıl fiyatlarındaki artış başlangıçta devletin belirlediği fiyatların iki katına çıktı. Buna karşın sanayi meta fiyatları aynı oranda artmıyınca 1923'te sanayi meta fiyatları lehine yaşanan makas krizi tersine döndü. Kırla kent arasındaki ekonomik uyum yeniden bozuldu. Tarımdaki bu süreç sanayiye sadece artan fiyatlarla değil, tahıl ihracatının yapılamaz hale gelmesiyle de etkiledi. Tarımdan sanayiye aktarılan gelirin düşmesi bir yana devlet gelirinin bir kısmını tahıl ithalatına ayırmak zorunda kaldı.

Dikkatini işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ekonomik ve siyasal ilişkinin korunmasına veren Parti MK'si 1924 sonbaharında yaşanan bu krizi fazla önemsemedi. MK çoğunluğu köylülere verilen desteği savunmaya devam etti.

1925 başında tarımda bunlar yaşanırken sanayide durum oldukça iyiydi. İç savaş sırasında atıl kalan fabrika ve makineler tekrar üretime kazandırıldı. Sanayide kapasite kullanımını % 85 gibi bir orana yükseldi. Sanayi üretimi savaş öncesi düzeye ulaşmış durumdaydı. Ağır sanayide ise kat edilecek daha çok yol vardı. Atıl fabrikaların üretime katılması hafif sanayide bir gelişmeyi yaratmış olsa da sermaye yatırımlarını artırmadan ağır sanayinin ilerlemesi mümkün değildi. Bu ise büyük ölçüde tarımla sanayi arasındaki ilişkiye, tarımdan sanayiye aktarılan miktarın artırılmasına bağlıydı.

Nisan 1925'te RKP(B)'nin XIV. Konferansı bu şartlar altında toplandı. Konferans'ın ana gündemini tarımda yaşanan sorunlar ve sanayinin gelişmesi için yapılması gerekenler oluşturdu. Konferans, tarımla ilgili bölümde, tarımsal üretimin artırılması ve ürün toplama sorununa karşı giderici önlemlerin alınması üzerinde yoğunlaştı. Tarımsal üretimin artırılması için köylülüğe yeni tavizler verildi; köylüden doğrudan

alınan tek vergi olan tarım vergisi indirildi, yeni alanların tarıma açılması kabul edildi, arazi kiralama ölçüsü büyütüldü ve süresi artırıldı, kiralama yoluyla toprağın kullanım hakkı genişletildi. Tarımda ücretli emek kullanımındaki kısıtlılık gevşetildi. Bunların yanında tarımda ortaya çıkan yeni sorun olan devletin belirlediği fiyatlarla ürün toplama sorununun baskıya baş vurmadan, ekonomik araçların kullanılmasıyla –üretimin artırılması ve esnek fiyat politikasıyla- çözümü öngörüldü.

Konferans hafif sanayide yakalanan büyümenin sürdürülmesi, ağır sanayide bütçeden yeni sanayi yatırımları için ayrılan ödeneklerin artırılması kararını aldı. Bu kapsamda ağır sanayinin temeli olarak nitelenen metal sanayisine üç yıl için 350 milyon Rublenin ayrılmasını ön gören bir plan benimsendi. Troçki'nin bile sessizliğini koruduğu Konferansta tarımda köylülüğe verilen tavizlere ilgili olarak herhangi bir eleştiri yapılmadı. Bu konudaki tek eleştiri Trokistlerin sözcülüğünü üstlenen Preobrajenki'den geldi. Preobrajenki sosyalist birikimin temel yasası adını verdiği tezi savunmayı sürdürdü. *“Küçük üretimi sömürmeden, tarımsal ve zanaatkar üretimin bir kısmına el konulmadan gerçekleştirilemeyeceğini”* öngören bu tez MK çoğunluğu tarafından Troçkizmin ekonomik temeli olarak nitelendirilerek reddedildi. (H.Carr – Lenin'den Stalin'e-136)

Konferansta köylülükle ilgili alınan kararları destekleyen parti yöneticileri Stalin, Zinovyev, Buharin, Rykov ve Tomski, vb. konferanstan sonrada bu tutumlarını sürdürdüler.

Stalin XIV. Konferansın ardından 9 Mayıs 1924'te Moskova parti örgütünde yaptığı konuşmada SBKP'nin önündeki en önemli görevin, kapitalizmin kısmi istikrarı durumundan yararlanarak, sosyalizmin inşasını *“kendi gücüne dayanarak”* gerçekleştirmek olduğunu belirtti. Sovyet toplumunun esas olarak proletarya ve köylülük olmak üzere iki sınıftan oluştuğunu, bu iki sınıf arasında karşıtlığın varlığını” unutmamak gerektiğini, orta köylülere karşı düşmanca tavır takınılmasına karşı çıkarak, son dönemde *“orta köylülüğün, yoksul köylülere karşı Kulakların safında durduğu”* *“ bu durumun “yarattığı tehlikenin ancak işçi sınıfının köylülüğün ana kitlesiyle bağlaşıklığını güçlendirmekle aşılabileceğini”* söyledi. Köyde sınıf mücadelesini körüklemeyi savunanları *“Bugün en önemli şey kesinlikle köyde sınıf mücadelesini körüklemek değildir. ... En önemli şey, sosyalizmi köylülükle birlikte, mutlaka köylülükle birlikte ve mutlaka işçi sınıfının önderliği altında inşa etmektir.”* diyerek eleştirdi. Stalin konuşmasının devamında köy-

lülüğün ana kitlesinin sosyalizmin inşasına ancak “kırdaki eski yönetim ve önderlik yöntemlerini ortadan kaldırarak. “Sovyetleri canlandırarak”, “kırdaki Sovyet demokrasisinin temel ilkelerini yerleştirerek ve kooperatif hareketini ; “kredi kooperatifleri, tarım kooperatifleri, tüketim kooperatifleri, meslek kooperatifleri” geliştirerek çekilebileceğini söyledi. Lenin’den yaptığı alıntılarla, Metal sanayinin büyümesinin “bir bütün olarak tüm sanayinin ve halk ekonomisinin büyümesinin temeli olduğunu” “zaferi garantilemek için “4 milyon olan proleter sayısının 15-20 milyona çıkarılması” gerektiğini vurguladı.

Zinovyev Konferans çok daha önce Temmuz 1924’de yazdığı Başarısız Hasat ve Görevlerimiz yazısında parti örgütlerinin köylülere desteklemek için kırsal bölgelere gitmesi gerektiğini belirterek “Köylülere Yönelin!” sloganını ortaya attı. Bu slogan muhalefete geçinceye, yani 1925 yazına kadar Zinovyev’in tüm konuşmalarında dile getirdiği temel slogan oldu.

Kamenev Nisan 1925’te toplanan Moskova Vilayeti Sovyetler Kongresi’ndeki konuşmasında benzer şeyleri savundu. “*Aynı zamanda topraktan faydalanılması, emeğin ve toprağın kiralınması konularındaki mevzuatımızı gözden geçirmeliyiz. Çünkü aslında kırsal bölgelerdeki üretim güçlerini frenleyen, sınıfsal ilişkileri doğru yöne kanalize etmek yerine kötüleştiren türden birçok hukuki yasağımız var... Biz üretici güçlerin gelişmesinden yanayız; biz üretici güçlerin gelişmesini engelleyen kalıntılara karşıyız... Köylülerin birikiminden yanayız (Sovyet iktidarı bu bakış açısını savunmalıdır)*” Kamenev yine Mayıs 1925’te toplanan Tüm Birlik Sovyetler Kongresinde yaptığı konuşmada toprak kiralama alanının ve kiralık emek kullanımının artırılmasını savundu. (Cliff Troçki- III- 141)

İlk ilan edildiğinde NEP’e karşı olan Buharin, şimdi NEP’in en aktif savunucusu konumundaydı. Buharin Sovyet düzenini korumanın en doğru yolunun piyasa ilişkilerini geliştirmek olduğunu söylüyordu. Köylülüğü hor görenleri sanayinin köylü pazarına bağlı olduğunu görmemekle eleştirdi, kulaklar ve orta köylülerin üst katmanlarının “birikim yapmaktan”, evlerini iş aletlerini yenilemekten korktuklarını ileri sürdü ve köylülere verilen ekonomik teşviklerin artırılmasını savundu” Buharin ayrıca “*Her yolu deneyerek köylüler arasında kolektif çiftlik oluşumunun propagandasını yapmamız gerektiği doğrudur ancak sosyalizm yolunda köylü kitlesel hareketine giden bir anayol olduğunun söylenmesi doğru değildir,*” diyerek tarımın kolektifikasyonunun bek-

lenen sonucu veremeyeceğini bu nedenle tarımda kolektifleştirmekte ısrar edilmemesi gerektiğini ileri sürüyordu. (Kotkin-745)

Buharin 17 Nisan 1925'te Moskova'da yaptığı başka bir konuşmada kulaklara verdiği desteği son kerteye taşıyan şu cümleleri kullandı. *“Bizim kırsal bölgelerle ilgili politikamız, zengin köylü ve kulak çiftliğinin gelişmesini frenleyen birçok yasağın gevşetilmesi ve kısmen iptal edilmesi yönünde gelişmelidir. Köylülere, tüm köylülere demeliyiz ki: Zenginleşin... Biz perişan durumda oldukça kulaklar bizi ekonomik bakımdan yenilgiye uğratabilir. Fakat biz onlara tasarruflarını kendi bankalarımıza yatırma imkânı sunarsak, böyle davranmayacaklardır. Biz onlara yardım edeceğiz, ama onlar da bize yardım edecekler. Sonunda kulakların torunları dedelerine böyle davrandığımız için bize minnettar kalacaklar.”* (Clif-III-142)

Kısaca, hem 1925 Nisan konferansında hem de konferans sonrasında tarımda yaşanan sorunlarla ilgili olarak Politbüro ve MK'da görünürde (Buharin'in aşırıya varan söylemi bir yana bırakılırsa) öne çıkan herhangi anlaşmazlık yoktu. Konferansta tarım ve sanayi ile ilgili kararlar oy birliğiyle alınmıştı. Bu dönemde Partide yaşanan önemli bir kayıp Frunze'nin ölümüydü. Frunze 15 Ocak 1925'te yapılan MK Plenumunda Toçki'nin görevden alınmasından sonra Savaş Halk komiserliği görevine getirilmişti. Frunze savaş halk komiseri olduktan sonra orduda birtakım reformlara girişti. Bölgesel milis sistemini orduyla birleştirdi. Ordu mensuplarının çalışma koşullarını iyileştirdi, ödenekleri artırdı. Parti üyelerinin oranını % 3'ten % 6'ya çıkartarak Ordudaki parti örgütlenmesini güçlendirdi, Partiye ve Komünist Gençlik Birliği'ne yeni üyeler kazandırdı. Eski çarlık subaylarının yerine kızıl komutanların geçmesini sağladı. Bolşevik devrimden 7 yıl sonra bile eski çarlık subayları orduda önemli bir güç oluşturuyordu. Bu subayların bir kısmı beyazların ordudaki gizli uzantılarıydı. Bir kısmı ise Bolşeviklerden yana gözüксе de her an karşı tarafa geçme potansiyelini taşıyan güvenilmez unsurlardı. Frunze bu durumu dikkate alarak Kızıl Ordudaki eski Çarlık subaylarının sayısını 75 binden iki binin altına düşürdü. Orduya savaş alt yapısını güçlendirecek yeni askeri fabrikalar kazandırdı. Ancak Frunze'nin çalışmalarının önündeki başlıca engel bizzat onun sağlığıydı. Frunze uzun yıllardır mide ülserinden mustarıptı. 1916'da midesinden ameliyat olmasına rağmen ülserden kurtulamadı. İlegal faaliyet ve sonrasında iç savaşta Kızıl Orduda komutanlık görevi ülserin daha da azmasına ve kronik bir hale gelmesine

yol açtı. Doktorlar ameliyat edilmesine karar verdi. Politbüro oybirliğiyle bu kararı destekledi. Frunze karşı olmasına rağmen ameliyat olmayı kabul etti ve 31 Ekimde olduğu ameliyattan sağ çıkamadı. Ölüm nedeni anestezinin yol açtığı kalp yetmezliği olarak açıklandı. Frunze'nin ölümü partide süren iktidar savaşının bir aracı olarak kullanıldı. Stalin yanlıları Frunze'yi Troçki'nin öldürttüğünü söylerken, Troçki yanlıları ve bizzat Troçki'nin kendisi Frunze'yi Stalin'in öldürttüğünü ileri sürdü.

Frunze'nin ölümünün ardından yerine Troçki'nin eski çarlık subaylarına Kızıl Ordu'da komutanlık görevi vermesine muhalif olan kızıl komutanların başında yer alan ve Stalin yanlısı olarak bilinen, Vorosilov getirildi. Vorosilov'un yardımcılığına Zinovyev'e yakınlığıyla bilinen Laşeviç, Genelkurmay başkanlığına ise aristokrat geçmişi nedeniyle güvenilirliği tartışmalı olan, Tukhachevsky getirildi. Bu atamalarla Troçki'ni ordu üzerindeki gücü tümenden kırıldı.

XIII. Kongre'de Troçkist muhalefetin yenilgisinden sonra düzenlenen XIV. Konferans ve sonrası partide birliğin sağlandığını gösteriyordu. Bu hava 1925 yazında Zinovyev'in girişimleriyle bozuldu. Aslında XIII. Kongrede Troçki'nin dışarda bırakılmasından sonra Politbüroda ayrışma "eskiler", Stalin, Zinovyev ve Kamenev ile "yeniler" Buharin, Tomski ve Rykov arasındaydı. Ayrışmanın nedeni ise tarım ve sanayiye izlenecek yolla ilgiliydi. "Eskiler" sanayi ve tarımın birlikte ele alınıp desteklenmesini savunuyken, "yeniler" sanayiye göre, tarımın ön planda tutulmasını, piyasa ilişkilerinin desteklenmesi ve köy ekonomisinin teşvik edilmesini, savunuyordu. "Yeniler" in ideolojik lideri Buharin'di.

Buharin Ekim devrimi sırasında izlediği çizgiyle parti içindeki sol komünistlerin liderliğini üstlenmişti ve bu tutumuyla pek çok konuda (1918 Brest- Litovski ve Sendikalar sorununda) Lenin'in karşısında, Troçki'nin yanında yer almıştı. Şimdi ise özellikle köylülük konusunda izlediği tutumla Politbüroda Tomski ve Rykov ile birlikte sağ bir eğilimi temsil ediyordu. 1925'de Buharin'in Sol'dan Sağ'a bu hızlı kayışını, Zinovyev'in Sağ'dan Sol'a hızlı kayışı izledi. Bu kayışla birlikte Politbürodaki ayrışma da yeniden şekillendi. Zinovyev ve Kamenev köylülük üzerinden Stalin'e karşı bir muhalefet hareketi başlatınca Politbüro çoğunluğu da Stalin'in yanında yer aldı.

Zinovyev'in Sağ'dan Sol'a bu savruluşu ilk olarak Komintern'in 17 Haziran 8 Temmuz tarihleri arasında toplanan V. Kongresiyle başladı.

Zinovyev Kongredeki konuşmasında Komintern seksiyonlarının birçoğunun (Fransa, Norveç, İtalya, Almanya, Çekoslovakya, Bulgaristan, İngiltere, ABD, RKP) içindeki bölünmelere ve sağ tehlikeye dikkat çekti. “Sağ” tehlikenin güçlenmesinin nedenini komünist partiler içindeki sosyal demokrat kalıntıların varlığına bağladı. Ekim 1923 Alman devrimi yenilgisinin KPD MK’sındaki sağ unsurlardan kaynaklandığını belirtti ve bu durumdan Radek’i sorumlu tuttu. Avrupa’da sosyal demokrat partilerin güçlenmesinden hareketle içinden geçilmekte olan dönemi “*demokratik-pasifist çağa*” bir geçiş (“*Demokratik-pasifist dönem*”) olarak nitelendirdi. Uluslararası sosyal demokrasinin fiilen burjuvazinin “üçüncü” partisi, faşistlerin “burjuvazinin sağ eli”, sosyal demokratların ise “sol eli” olduğunu söyledi, Daha da ileri giderek “sosyal demokrasinin faşizmin bir kanadı haline geldiğini savundu. Bu muhtemelen Komünist Enternasyonal tarihinde sosyal demokrasiyle faşizmi özdeşleştiren ilk açıklamaydı. Daha bir yıl önce Ekim 1923’de Alman Komünist Partisine bu faşist eli tutma emrini (Komintern yönetimi KPD’ye Saksonya’daki sosyal demokrat hükümete katılma emri vermişti) veren Zinovyev’in bizzat kendisiydi.

Zinovyev’in bütün bu söylemi Komünist Enternasyonal’in o güne kadar benimsemediği taktiklerin değiştirilmesine yönelik bir zemin hazırlığıydı. III. Kongrede kabul edilen, KPD’nin diğer sosyal demokrat partilere sermaye saldırılarına karşı işçi sınıfının acil çıkarlarını savunmak için yaptığı çağrıyla Komintern gündemine giren ve Lenin’in devrime hazırlık döneminde devrimci taktiğin mükemmel bir örneği olarak nitelendirdiği Bileşik Cephe taktiğinin sosyal demokratlarla (diğer işçi partileriyle) bir işbirliği değil, bir manevra olduğunu ileri sürdü. Bunun devamı olarak yukardan cephe fikrini reddetti, ama buna bir istisna yapmayı da ihmal etmedi. Komünistlerin güçsüz ve azınlık olduğu ülkelerde (İngiltere, Avusturya ve Belçika’da) yukardan cephe de kurulabileceğine hükmetti.

Saksonya rezaletinden sonra IV. Kongrede Proletarya diktatörlüğüne geçişin bir aşaması olarak benimsenen işçi hükümetini savunmadı, el çabukluğuyla işçi hükümetini işçi köylü hükümetine dönüştürdü. İşçi köylü hükümetinin “proletarya diktatörlüğünün takma adı” olduğunu ileri sürdü. Ona göre işçi köylü hükümeti Latince olduğu için Rus işçisinin anlamakta güçlük çektiği proletarya diktatörlüğünün Rusça-sıydı. Zinovyev bu saçma açıklamasıyla Lenin’in kesintisiz devrim teorisinden Troç-ki’nin Sürekli Devrim teorisine bir geçiş yaptı.

Komintern'in V. Kongresindeki bu performansı Zinovyev'in Sağ'dan Sol'a geçişteki ilk hamlesiydi. Bunu 1925 yazında yeni hamleler izledi. Bu yeni hamlelere değinmeden önce Stalin ile Zinovyev arasındaki ilişkiye bir göz atmalıyız. Stalin ile Zinovyev ve Kamenev arasındaki anlaşmazlıklar yeni değildi. 1923'te yapılan mağara toplantısında Zinovyev genel sekreterliğin kaldırılıp yerine Zinovyev, (veya Ka-menev), Troçki ve Stalin'den oluşan bir sekretaryanın oluşturulması için çabalamıştı. O tarihte Troçkist muhalefetin başkaldırısı Zinovyev ile Stalin arasındaki kavganın üzerini örttü. İkiliyle Stalin arasındaki anlaşmazlıklar, Troçkist muhalefetin yenilgiye uğratıldığı XIII. Kongreden sonra artmaya başladı. Buna yol açan etkenlerden biri de Stalin'in XIII. kongreden sonra uluslararası sorunlarla ilgilenmeye başlamasıydı. Haziran 1924'te toplanan Komintern V. Kongresi'yle birlikte Stalin Komintern'de de görünür hale gelmeye başladı. V. Kongrede Polonya komisyonuna başkanlık etti. Çekoslovakya, Fransa vb. Komünist Partisi delegasyonları ile görüştü, Alman Komünist Partisi'yle ilgilendi.

Zinovyev Temmuz 1923'te de "mağara toplantıları sırasında Kamenev'e yazdığı mektupta Stalin'in Komintern'e yönelik faaliyetlerinden rahatsızlık duyduğunu belirtmişti. V. Kongreden sonra bu rahatsızlığı daha da arttı. Ayrıca Troçkist muhalefete karşı yürütülen savaşta Zinovyev ve Kamenev parti önünde yıpranırken, Stalin'in öne çıkması ve bu savaştan en az zarar gören olması o zamana kadar iktidar savaşında (Lenin'in ölümünden sonra onun yerini kimin alacağı) önemsiz olarak görülen Stalin'i bir anda Zinovyev'in en büyük rakip haline getirmişti.

Ağustos 1924'te Stalin'in MK'ne verdiği dilekçe Zinovyev Kamenev'le arasındaki artan gerilimin boyutu gösteriyordu. Stalin MK'ya verdiği dilekçede Zinovyev ve Kamenev'i kastederek, Lenin'in ölümünden sonra "*bu yoldaşlarla birlikte dürüst ve samimi bir siyasi çalışma yürütmenin imkânsız olduğunu*" belirterek, Politbüro üyeliğinden ayrılma isteğinin kabul edilmesini, Politbüro üyesi olmayan birinin Genel Sekreter ve Orgbüro üyesi olamayacağı için, dolayısıyla Genel Sekreter ve Orgbürodan da ayrıldığını belirtti. Dilekçesinin kendisinin katılmayacağı bir MK toplantısında görüşülüp karara bağlanmasını istedi. (İktidara Giden Yol-447)

Stalin'in bu mektubu partide yeni bir krize dönüşmeden MK tarafından çö-züldü. Ama anlaşmazlıklar varlığını sürdürdü. 1925 yazında

Stalin ile Zinovyev, Kamenev arasındaki iktidar savaşının ikinci perdesi, Buharin'in Nisan 1925'te yaptığı bir konuşmada köylülere söylediği "zenginleşin" sloganının hatırlanmasıyla başladı, ve kısa sürede Stalin'e yönelerek devam etti.

Zinovyev Haziran 1925'te Leningrad'da yapılan Kızıl Ordu Konferansındaki konuşmasında, o zamana kadar tüm köylülere kapsadığından kuşku duyulmayan "kırsalla yüzleş" sloganının aslında sadece "orta ve yoksul köylülerle yüzleşmek" anlamına geldiğini, parti liderliğinin bu sloganı çarpıttığını ileri sürdü. Zinovyev Ekim 1925'te yayınladığı Leninizm adlı kitabında, kulakların, yanında çalıştırdıkları işçilere düşük ücret verdiklerini, yoksul köylülere ezdiklerini, mallarını işçilere yüksek fiyatla sattıklarını, vergiden kaçarak sanayileşmeyi frenlediklerini vb. sıralayarak parti yönetimini kulaklardan gelen tehlikeyi küçümsemekle suçladı. Zinovyev ve Kamenev de bütün önceki muhalefet hareketlerinde (İşçi Muhalefeti, Demokratik, Merkezizetçilik, İşçi Grubu, İşçi Gerçeği, Troçkist Muhalefet vb.) olduğu gibi ekonomik sorunlar üzerinden başlattıkları muhalefeti, onlar gibi, parti içi demokrasinin yokluğu-na, Bürokratizm'e, Stalin'in kişisel diktatörlüğüne vardırarak, partideki liderlik savaşının yeni bir versiyonunu ortaya koydular. Zinovyev'in bu muhalefetinin kendine özgü tek yeniliği Stalin'in, XIV. Konferans metnine de giren, Tek Ülkede Sosyalizm ile ilgili yaptığı açıklamalar oldu. (bu konu ayrı bir başlıkta ele alınacak)

XIV. Kongre yaklaşırken Zinovyev eleştirilerinin dozunu artırmakla kalmadı yeni bir muhalif hareket örgütlemeye yöneldi. Zinovyev Eylül 1925'te Pravda'da yayınlanan "Çağın Felsefesi" adlı yazı dizisiyle Buharin ve Rykov'u "sağ"cı eğilimleri (kulakları destekledikleri), Stalin'i ise Buharin ve Rykov'a verdiği destek ve tek ülkede sosyalizm savunusu nedeniyle eleştirdi. "Köylünün Sovyet ülkesinin tek efendisi haline gelmekte olduğunu", dünya devriminin gecikmesiyle NEP'in yozlaştığını vb. ileri sürdü. Ekimde ise "Leninizm" adıyla bir broşür yayınladı. Yine isim belirtmeden Buharin'in "zenginleşin" sloganını eleştirdi. Lenin'in deyişiyle bir geri adım olan NEP dönemini "devlet kapitalizmi" olarak nitelendirdi. Broşüründe Stalin'i de unutmadı Stalin'in "tek ülkede sosyalizm" savunusunun dünya devriminin reddedilmesi olduğunu yazdı.

Zinovyev'in NEP destekçiliğinden NEP karşıtlığına bu anı dönüşü ne tarımda ne de sanayide yaşanan sorunlarla ilgiliydi. Bu dönüşün gerçek nedeni asıl mücadeleye yani liderlik mücadelesine gerekçe ya-

ratmaktı. Sovyetler Birliği'nin içinden geçtiği süreçte bu gerekçeler bolca mevcuttu. 1925-26 hasadı 1924-25 ile kıyaslandığında oldukça iyiydi. Ama bu 1924-25 hasat mevsiminde ürün toplamada yaşanan sorunların yaşanmayacağı anlamına gelmiyordu. Hasat mevsiminin başında olunmasına rağmen hasat toplamada sorun yaşanacağını, kulakların ürünü devlete satmak yerine stoklayacağı belliydi. Üstelik tarım vergisi düşürüldüğü için kulaklar ellerindeki ürünün daha büyük kısmını stoklama olanaklarına sahipti. Bu da fiyatların artmasına kent ile köy ve sanayi ile tarım arasındaki ekonomik ilişkinin daha da bozulması anlamına geliyordu. Buğday teslimatı yaz aylarında umulanın altına düşünce buğday ihracı durduruldu. Bu da ihrac karşılığı alınacak olan sanayi makine ve hammadde ithalatını etkiledi. Yani muhalefete geçmek için gerekçeler hazır. Bu gerekçeler aynı zamanda muhalefetin gerçek niteliğini (liderlik mücadelesi) de kamufle ediyordu.

Eylül 1925'te ikisi politbüro üyesi olan dört MK üyesi, Zinovyev, Kamenev, Sokolnikov ve Krupskaya bütün tartışmalı konularla ilgili partide bir tartışma açılmasını içeren bir metni (Dörtler Metni) MK ve MKK'na iletti. Bu dörtlü köylülük konusunda aynı fikirde değildi, örneğin Maliye Halk Komiseri Sokolnikov'un köylülük konusunda partinin izlediği çizgiyle her hangi bir anlaşmazlığı yoktu. Onun metni imzalamasının nedeni parti içi demokrasi sorunuydu.

Stalin'e yazdığı mektup Çerjinski'nin de bu muhalefete dahil olduğunu gösteriyor. Çerjinski 6 Ekim'de Stalin'e yazdığı mektupta kendisinin de "Zinovyev ve Kamenev'in" "komplosuna" katıldığını itiraf etti. Mektubunda şunları yazdı; *"Ben politikacı değilim, bir çözüm bulamam ya da öneremem. Belki beni yargılarken bir çözüm yolu bulabilirsiniz. Fakat ben [muhalif] hizipten ayrılıyorum ve Leninist olarak kalıyorum zira partiye yıkım getirecek hizipçiliğin bir parçası olmak istemiyorum."* (Kotkin 756) Çerjinski'nin bu itirafı muhalefetin harekete geçmesinin, sorunların tartışmasının ötesinde bir hizip hareketi olduğunu ortaya koyuyordu.

Dörlü, MK'ya ilettikleri metinde, MK çoğunluğunun kulak tehlikesini küçümsediğini, partide "kulak eğilimi"nin var olduğunu ileri sürüyordu. Metin 3-10 Ekim arasında yapılan MK ve MKK ortak plenumunda tartışıldı. Dörtlünün açık tartışma talebi sorunun abartıldığı gerekçesiyle kabul edilmedi. Bu karar çatışmayı bitirmedi.

Bu sırada Parti Aralıkta yapılacak XIV. Kongreye hazırlanıyordu. Mücadele parti il kongreleri ve delege seçimlerine sıçrayarak daha da

keskinleşti. Zinovyev Leningrad il komitesini elinde tutuyordu. Moskova’da ise, il sekreteri Kamenev olmasına rağmen Stalin ve Buharin egemendi. Mücadele kısa sürede Leningrad ve Moskova parti örgütleri ve daha da öteye giderek Buharin’in editörlüğünü yaptığı Pravda ile Zinovyev’in denetimindeki Leningradskaya Pravda arasında bir mücadeleye dönüştü. Kongre öncesi yapılan il konferan-sında Moskova parti örgütü MK raporunu onaylayan kararlar aldı. Leningrad parti örgütü Moskova konferansında alınan kararların kendilerine karşı alındığını ileri sürerek Leningrad delegasyonunu XIV. Kongrede açık mücadeleye çağırdı. Daha önce de aldığı kararlar MK tarafından reddedildiği için Leningrad parti örgütüyle MK karşı karşıya gelmişti. Zinovyev ve Kamenev’in muhalefete geçmesinden sonra benzer faaliyetler artarak sürdü. Zinovyev kendi yandaşlarının redaksiyonunda (Sarkis, Safarov. Vb.) Leningrad’da “Bolşevik” adında bir dergi kurmak için girişimde bulundu, Bu girişim politbüro tarafından parti içinde fraksiyonel bir girişim olacağı nedeniyle reddedildi. Leningrad örgütü politbüro ve Komsomol MK’sından habersiz olarak Tüm-Rusya Komünist Gençlik Birliği konferansını toplama kararı aldı, karar politbüro tarafından engellendi. Ayrıca Zinovyev Lenigrad konferansında yaptığı konuşmada Konferansı “Moskovalılara” (kendisini Leninist Merkez olarak adlandıran MK çoğunluğuna) karşı savaşa çağırdı ve bu mücadeleyi yürütmek üzere bir delegasyon kurulmasını istedi. Bunlar tartışma isteğiyle başlatılan hareketin (Dörtler Metni) tartışmanın çok ötesine geçerek parti içinde bir fraksiyon hareketine dönüştüğünü, Leningrad örgütünün de bu fraksiyonun merkezi haline geldiğini gösteriyordu.

Bir kopuşu engellemek ve uzlaşma sağlamak için Stalin 8 Aralık’ta Leningrad parti konferansı prezidyumuna Moskova Parti Konferansında alınan kararların kendilerine karşı olmadığını belirten bir mektup yazdı. Stalin mektubunda buna kanıt olarak Moskova konferans kararları ve steno kayıtlarını gösterdi ve kimi anlaşmazlıklara rağmen “Lenincilerin bütünlüğü ve birliğinin” önemini vurguladı. (Stalin Toplu Eserler cilt-VII –214)

Bu mektup açık mücadeleye karar vermiş olan Leningrad örgütünü ikna etmeye yetmeyince Stalin, Çerjinski, Kalinin ve Molotov 15 Aralık’ta Leningrad örgütüne bir mektup daha yazarak, sekreteryaya Leningradlı bir üyenin alınması, kongrede Sarkis ve Safarov’un uzlaşmaz tutumlarının kınanması, Leningradskaya Pravda editörünün görevden alınması ve politbüro üyelerinin kongreye birlik içinde çıkma-

sını içeren bir uzlaşma önerisinde bulundu. Bu öneriler de Leningrad delegasyonunun uzlaşmaya ikna etmedi.

RKP(B)'nin XIV. Kongresi deyim yerindeyse kılıçların çekildiği bu koşullarda 18-31 Aralık tarihinde Moskova'da toplandı. Zinovyev Kongrenin ilk günü olan 18 Aralıkta Leningradkaya Pravda'da çıkan yazısında, *“Büyük büyük dünya ihtilâli lafları ediyorlar; ama Lenin’i milli sınırlar içinde kalan bir sosyalist devriminin öncüsü olarak gösteriyorlar. Kulak’a karşı savaşıyorlar; ama öte yandan “zenginleşiniz!” parolasını ortaya atıyorlar. Sosyalizm diye bağıryorlar; ama N.E.P. Rusya’sını sosyalist bir ülke gibi gösteriyorlar. İşçi sınıfına “inaniyorlar” ama zengin köylüyü yardımlarına çağırıyorlar.”* diye yazınca, gerginlik daha da büyüdü.(ID Troçki- II-262)

XIV. Kongreye 1.088 bin parti üyesini temsilen 665’i oy haklı 1306 delege katıldı. Tümü Zinovyev’i destekleyen Leningrad delegeleri propaganda faaliyeti yürütmek üzere Moskova’ya dört gün önceden geldiler. Kongrede Politik raporu Stalin okudu. Stalin raporunu taktik gereği, her zaman yaptığı gibi muhalefete yönelik eleştiriye yer vermeden sundu. Raporunda dünyanın sosyalist ve kapitalist olmak üzere iki karşıt kampa bölündüğünü, bu iki kamp arasında geçici bir denge (nefes alma molası) oluştuğunu belirtti. Kapitalizmin savaştan sonra üretimde, ticarete ve mâliyede içine düştüğü kaostan çıkararak geçici bir istikrara kavuştuğunu, kapitalist dünyada güç merkezinin Avrupa’dan ABD’ye kaydığını vurguladıktan sonra dünya ve Avrupa işçi hareketinde savaş öncesi ve sonrasındaki yükselmenin yerini bir geri çekilme (alçalma) dönemine bıraktığını, bu durumun geçici olduğunu, kapitalizmin yeniden kriz ve savaş sarmalına gireceğini, buna işçi sınıfına karşı yeni saldırıların eşlik edeceğini, bunun da işçi hareketinin yeniden yükselmesine yol açacağını belirterek, dönemi iktidar için güç biriktirme, komünist partilerini sağlamlaştırma ve işçi sınıfının çoğunluğunun komünist partiler tarafından kazanılması dönemi olarak nitelendirdi.

Stalin, Sovyetler birliğinin iç sorunlarına değinen raporunda, sosyalist inşanın kapitalist sistemin kuşatması altında ve içerde “sosyalist unsurla kapitalist unsurun karşıtlığı çerçevesinde” sürdüğünü, bu çerçevede Sovyetler birliğinin önünde iki çizgi bulunduğunu, bunlardan birincisi Sovyetler birliğinin bir tarım ülkesi olarak kalması ve kapitalist sistemin bir uzantısı haline gelmesi olduğunu, bu çizginin partinin çizgisi olmadığı belirterek, partinin çizgisini şöyle açıkladı; *“Ülkemizi*

iktisaden kendi ayakları üzerinde duran, bağımsız, iç pazara dayanan bir ülke yapmaktan, tedricen kapitalizmden kopan ve sosyalist iktisat yörüngesine giren diğer bütün ülkeler için bir çekim alanı olarak hizmet eden bir ülke yapmaktan yola çıkan diğer bir genel çizgi vardır. ... Partinin izlediği ve gelecekte de izleyeceği inşa çizgimiz budur. Bir kapitalist kuşatma var olduğu sürece, bu çizgi vazgeçilemeyecek şekilde gereklidir.”

Stalin konuşmasında, tarım ve sanayide katedilen gelişmeleri rakamlarla açıkladı.1923/24'te sanayide devlet ve kooperatiflerin payının % 76,3 iken bu oranın 1924/25'te % 79,3'e çıktığını, toptan ticarete devlet ve kooperatiflerin payının aynı yıllarda % 77'den % 87,9'a, perakende ticarete ise % 41,9'dan % 54;9'a çıktığını, tarımla sanayi üretimi arasında dengenin kurulması gereğini vurguladı. Tarımda olumsuz koşullara bağışık olunmadığını belirterek, XIV. Konferansta alınan kararların (işçi çalıştırmanın artırılması, verginin düşürülmesi, vb.) ürün tesliminde olumsuz sonuçlar doğurabileceğini hesaba katmadıklarını, hububat fiyatlarının artmasına ve tarımdan sanayiye ayrılan payın azalmasına yol açan bu durumun oluşmasında MK'nin da sorumluluğu olduğunu belirtti.

Partide köylü sorununda biri kulak tehlikesinin küçümsenmesi, diğeri kulak tehlikesinin abartılması olmak üzere iki sapma olduğunu, bu iki sapmanın da aynı ölçüde tehlikeli olduğunu vurguladı. Rapor da Partinin önündeki görevler, tarım ve sanayide üretimin artırılması, planlamaya geçişin sağlanması, sanayinin teknik temelini yükseltilmesi, emek üretkenliğinin artırılması, tarımda kolektifleştirmenin geliştirilmesi, tarım ülkesinden sanayi ülkesine geçiş, meta dağıtım sisteminin geliştirilmesi, Sovyet ve kooperatif ticaretinin özel ticaret üzerindeki üstünlüğünün sağlanması; Kulak ve Nepmanların üzerindeki siyasi ve ekonomik kontrolün artırılması, yoksul ve orta köylülükle ittifakın güçlendirilmesi olarak belirledi. (Stalin cilt-7 216-294)

Stalin raporunu okumayı tamamladıktan sora Leningrad delegeleri kongre prezedyumuna verdikleri dilekçeyle Zinovyev'in kendi raporunu sunmasını istediler. Bu öneriyle Kongre fiilen iki raporun sunulduğu ve karşı karşıya geldiği bir kongreye dönüştü. Hem Zinovyev hem de Kamenev XIV. Konferansta köylülüğe verilen yeni tavizleri desteklediklerini “unutarak” bu tavizlerden MK çoğunluğunu sorumlu tuttular. Zinovyev konuşmasında Lenin'in vasiyetini hatırlattı, Kulak, Nepman ve partide bükratizm tehlikesinin göz ardı edildiğini savun-

du. Buharin'in "zenginleşin" sloganını hedef aldı. Stalin'i Buharin'e destek verdiği için eleştirdi. Halbuki Stalin Zinovyev ve Kamenev'in de yer aldığı XIV Konferans prezidyumunda "zenginleşin" sloganının partinin sloganı olmadığını belirtmişti. Ayrıca Haziran 1925'te Kom-solmoskaya Pravda'da yayınlanan yazısında "*Bu şiar bizim şiarımız değildir, o yanlıştır, bir dizi kuşkuya ve yanlış anlamalara sebebiyet vermektedir ... Bizim şiarımız sosyalist birikimdir. ...Fakat şimdiye kadar Parti asla, özel birikimi kendi şiarı yaptığını söylemedi.*" diye yazarak Buharin'in "zenginleşin" sloganını eleştirmişti.(Stalin cilt-7 -134)

Kamenev konuşmasında, muhalefetin hedefini şu sözlerle ortaya koydu; "*Bir 'lider' kuramı yaratmaya karşıyız, bir 'lider' oluşturmaya karşıyız. Sekreterliğin politika ve örgütü fülen birleştirip asli siyasal organın üzerinde yer alması düşüncesine karşıyız. ...Vardığım sonuç yoldaş Stalin'in Bolşevik merkezi birleştirme işlevini yerine getiremeyeceğidir.*" Konuşmasının devamında genel sekreter olan Stalin'in politbüroda yer almaması gerektiğini söyledi.(Kotkin -760)

Zinovyev ve Kamenev'in aksine partinin tarıma verdiği desteğin artırılmasından yana olan Sokolnikov tarımsal ürün ihracından elde edilen gelirin içerde sanayi malları (makine, traktör vb.) imalatına değil de dışardan mamul madde ithalatına harcanması gerektiğini ileri sürerek karşı tutumu, tarımsal ürün ihracından elde edilen gelirin üretim araçları sanayinin desteklenmesi için kullanılmasını savunan Stalin'i eleştirdi. Zinovyev ve Kamenev'siz bir politbüro olamayacağını söyledi ve Stalin'in konumunu kastederek ülkeyi sekreteryanın değil politbüronun yönetmesi gerektiğini belirtti. Muhalefeti "*Çoğunluğun her zaman haklı olmadığını*" söyleyerek destekleyen ve partide özgür bir tartışma ortamının olmayışından yakınan Krupskaya, Buharin'in "zenginleşin" sloganına saldırdı.

Buharin Kongrede yaptığı konuşmada Zinovyev ve Kamenev'e saldırdı. Bir konuşmada sarf ettiği "zenginleşin" sloganının kulakların desteklenmesi olarak yorumlanmasına karşı çıktı. Ama bununla birlikte konuşmasında köylülüğe verilen desteğin artırılması gerektiğinden söz ederek, muhalefetin kırdı sınıf mücadelesinin kışkırtılması söylemine de karşı çıktı. Sanayinin inşasıyla ilgili olarak da şu cümleyi kurdu; "*Salyangoz hızıyla ilerleyeceğiz, ama bu arada sosyalizmi kuruyoruz ve onu kuracağız*". Troçki ise bütün Kongre boyunca sessizliğini korudu. (Lenin'den Stalin'e H. Carr-142)

Çok gergin geçen Kongre’de oturumların ardından kapanış konuşmasını Stalin yaptı. Stalin konuşmasında MK çoğunluğu ve kendisine yapılan eleştirileri yanıtladı. Kamenev ve Zinovyev’in Nisan 1925’te yapılan XIV. Konferans’ta oy birliğiyle alınan kararların XIV. Kongrede kulaklara verilmiş destek olduğunu ileri sürmelerinin sıradan bir tutarsızlık olmadığını, bu dönüşün gerçek nedeninin “MK Sekretaryasının” “reformdan geçirilmesi”ni istemek olduğunu söyledi. Zinovyev ve Kamenev’in Buharin’e yönelik eleştirileri “yoldaş Buharin’in kanını istiyor,” ama “bu kanı size vermeyeceğiz,” diyerek göğüsledi.

Sokolnikov’un tarımla sanayi arasında kurduğu ilişkinin (tarımsal ürün ihracı ve mamul madde ithali) Sovyetler birliğini kapitalizme mahkum eden bir yaklaşım olduğunu belirttikten sonra Zinovyev ve Krupskaya’nın: *“NEP aslında, belirli koşullar altında izin verilmiş kapitalizmdir, proleter devletin zincirli tuttuğu bir kapitalizm...”* söylemini şöyle cevapladı; *“Bu doğru mu? Evet ve hayır. Kapitalizmi zincirli tuttuğumuz ve var olduğu sürece tutmaya devam edeceğimiz — bu bir olgudur, bu doğrudur. Ama NEP’in kapitalizm olduğu — bu zıvadır, saçmanın saçmasıdır. NEP, sosyalist ve kapitalist unsurlar arasında mücadeleyi öngören, ... sosyalist unsurların kapitalist unsurlar üzerinde zaferini hedefleyen, ... sosyalist ekonominin temelini inşa etmeyi hedefleyen özel bir politikasıdır. NEP’in bu geçiş niteliğini, ikili niteliğini kavramayan, Leninizm’den yüz çevirmektedir.”*

Stalin kendisine yöneltilen suçlamaları tek tek yanıtladıktan sonra konuşmasını parti birliği vurgusuyla tamamladı ; *“Biz birlikten yanayız, budamaya karşıyız. Budama siyasetinden nefret ediyoruz. Parti birlik istiyor ve onu kabul ettirecektir — eğer isterlerse, Kamenev ve Zinovyev’le birlikte, eğer istemezlerse, Kamenev ve Zinovyev olmadan. Ama birlik neyi gerektiriyor? Birlik, azınlığın çoğunluğa tabi olmasını gerektiriyor. Bu olmadan, Parti birliği olmaz, olamaz. ... Kolektif çalışma, kolektif önderlik, Partide birlik, MK organlarında birlik, azınlığın çoğunluğa tabi olması — bize şimdi lazım olan budur.”* (Stalin-Cilt-7- 295-314)

Kongrede Muhalefet ağır bir yenilgi aldı. MK kararları 65’e karşı 559 oyla onaylandı. Kongrede, Leningrad delegasyonu, “Leninist parti birliğini yok etmekle” suçlandı. Yeni Merkez Komite seçimlerinde Kamenev aleyhine 217, Zinovyev aleyhine 224, Stalin aleyhine 87 ve Bukharin aleyhine 83 oy çıktı.(Kotkin-764)

Politbüro üye sayısı 7’den 9’a çıkartıldı. Stalin, Troçki, Zinovyev,

Buharin, Rikov, Tomski, Kalinin, Molotov ve Voroşilov asıl üye, Kamenev, Uglanov, Rudzutak, Çerjinski ve Petrovski yedek üye olarak politbüroya seçildi. MK'nin 1 Ocak 1926 toplantısında Stalin yeniden Genel Sekreter ve Orgbüro üyesi oldu. Kamenev yedek üyeliğe düşerken, Zinovjev Politbüro ve Komintern'deki yerini korudu.

Bu kongreyle birlikte Buharin'in parti içinde yükselişi de hızlandı. Parti teorisyeni olarak ünlendi. Daha sonra Buharin ekolü olarak adlandırılan ekol de (Slepkov, Maretski, Stetski, Petrovski, Rozit, Golden Tseytlin, Zaytsev, Astrov vb.) bu kongrede oluştu.

XIV. Kongrenin öne çıkan bir diğer özelliği ise, Sovyetler Birliği tarihine ilk sanayi kongresi olarak geçmesiydi. Bu kongreyle birlikte ekonomide köylü merkezli yaklaşım (NEP) değişmeye başladı. Kongre üretim araçları üretiminin tüketim malları üretimine önceliğini kabul etti. Ağır sanayi ön plana çıkarıldı ve yatırımların bu alana yoğunlaştırılmasına karar verildi. Sosyalist ekonominin inşasına yönelik pek çok konuda yeni kararlar alındı. Sanayi alanında Sovyetler Birliği'nin bir tarım ülkesinden bir sanayi ülkesine dönüştürülmesi, ekonomide sosyalist unsurun kapitalist unsur üzerindeki zaferinin garanti altına alınması, sosyalist sanayinin yüksek bir teknik temele kavuşturulması, emek üretkenliğinin artırılması, yakıt ve metal sanayine öncelik tanınması, Gosplan'ın tarım ve sanayiye içeren eşgüdümlü bir perspektifle ele alınması, eski fabrikaların yenilenmesi, coğrafi dağılımı gözetilen yeni fabrikaların, elektrik santrallerinin kurulması, demiryolu taşımacılığının geliştirilmesi, artan üretim nedeniyle yetersiz kalan yakıt üretiminin artırılması, ücret artışının üretkenlik artışına bağlanması, ticaret alanında; devlet ve kooperatif ticaretin özel ticaret üzerindeki üstünlüğünün güçlendirilmesi, devletin meta dağıtım ağının geliştirilmesi, Tarımla ilgili olarak; tarımın teknik temelini güçlendirilmesi, sanayileştirilmesi, dağınık köylü işletmelerinin kooperatiflerde birleştirilmesi, kolektif çiftliklerin sayı olarak çoğaltılması ve alan olarak büyütülmesi, sınıfsal alanda; İşçi sınıfı ile yoksul ve orta köylülük arasındaki ittifakın proletaryanın önderliği altında güçlendirilmesi, Kulaklar ve kentli kapitalistlerin siyasi olarak tecrit edilmesi, ürün stoklayan kulaklara ve spekülörlere karşı daha sert önlemlerin alınması, Sovyet devlet aygıtının iyileştirilmesi, işçi kitlelerinin bürokratizmle mücadeleye çekilmesi vb. önlemlerin alınması kararlaştırıldı. Kongrede alınan kararlardan bir diğeri de askeri sanayinin güçlendirilmesiydi. Bütün bunlar “ülkenin ekonomik bağımsızlığını elde etme, üretim

araçları üretimini geliştirme” genel başlığının unsurlarıydı. Bu program Vesanka başkanı Çerjinski tarafından yürütüldü. Kongrenin sonuç belgesinde “SSCB’de sosyalizmin inşası için her imkanın var olduğu” vurgulandı.

Kongrenin ardından 1 Ocak 1926’da yapılan MK toplantısında kongredeki tartışmanın bitirilmesine karar verildi. Muhalefet bu karara uymadı. Zinovyev Leningrad delegasyonunun kongredeki konumunu parti üyelerine onaylatmak için Leningrad’ın pek çok noktasında toplantılar düzenledi. MK Zinovyev’in bu girişimini etkisizleştirmek için politbüro ve MK üyelerinden oluşan 8 kişilik bir grubu (Molotov, Kirov, Vorosilov, Kalinin, Andreev, Tomski, Petrovski ve Shmidt) Leningrad’a gönderdi. Ocakta MK Leningrad’da muhalefete karşı faaliyeti organize edecek Kuzey Batı Bürosu adlı bir büro kurdu. Büronun başına Bakû örgütü sekreteri Kirov getirildi. Büro XIV. Kongreyi parti üyeleriyle tartışmak için toplantılar düzenledi. Bu toplantılara “Leningrad’daki 717 parti kolektifinden 652’si, katıldı. ... Bu 652 kolektif, Leningrad örgütünün 77.056 üye ve aday üyesinden 73.268’iti (yüz-de 96) içine alıyordu. Bunlardan 70.228’si (yüzde 96) On Dördüncü Kongre’nin muhalefeti kınayan kararları lehinde oy kullanırken; 2.190 karşı (yüzde 3,5) ve 275 (yüzde 0,5) çekimser oy kullanıldı. Bu rakamlara o sırada Leningrad’da konuşlanmış olan Kızıl Ordu ve Kızıl Donanma’daki 11.356 parti üyesi dâhil değildi. 10.129 askeri personelin (yüzde 89) bu nitelikteki toplantılara katıldığı; 10.028’inin (yüzde 99) muhalefetin kınanması lehinde oy kullandığı, 54’ünün muhalefeti desteklediği ve 47’sinin çekimser oy kullandığı bildirilmişti.” (Clif-Troçki III-152)

Bu toplantıların ardından 10 Şubat 1926’da Leningrad parti örgütünün olağanüstü İl Konferansı toplandı. Konferansta baş konuşmacı Buharin’di. Konferansta muhalefeti kınayan karar oy birliğiyle alındı ve Kirov Leningrad parti örgütü sekreterliğine seçildi. Bu Konferanstan sonra Leningrad’da pek çok şey değişti. Zinovyev “kalesini” kaybetti. Zinovyevi destekleyen Leningradskaya Pravda editörü, GPU başkanı Bakaev, Leningrad silahlı kuvvetleri başkanı Laşeviç görevlerinden alındı. Bu yenilgi Zinovyev ve Kamenev’ci muhalefetin tarihinde yeni bir dönüm noktası oldu.

Yeni “Troyka”

Troçki, Zinovyev, Kamanev

Isaac Deutscher’in Troçki adlı kitabının II. cildinde (272) XIV. Kongre’nin o gerilimli atmosferi sırasında Troçki ile Buharin arasında “gizli” bir ilişki kurulduğunu yazdı. “Troçki Leningradlıları savunmuyordu; ama yanlış bir disiplin anlayışına karşı gelmemek de elinde değildi; bu yüzden Buharin’e başvurmuş ve “dürüst bir parti içi rejiminin” kurulması için kendisi ile işbirliği yapmasını istemişti. Buharin ise daha fazla özgürlük istenirse eldekinin de kaybedilmesinden korkuyordu; partinin içinde demokrasi isteyenlerin aslında demokrasinin en büyük düşmanları olduğunu”, partide hâlâ özgürlük diye bir şey kalmışsa bu özgürlüğün ancak ondan yararlanmamakla kurtarılabileceğini söylüyordu.” Bu cevapla Troçki Buharin ile bir işbirliğinin olamayacağı sonucuna vardı.

“Bir kapı kapanınca öteki açıldı.” Buharin’den istediğini elde edemeyen Troçki, Kamenev ve Zinovyev’e yöneldi. Yeni ittifak, XIV. Kongreden 3 ay sonra Nisan 1926’da yapılan MK plenumunda Troçki’nin Kamenev’in tarımla ilgili tezlerine destek vermesiyle başladı ve bir dizi toplantıyla olgunlaştı. Troçki “Hayatım” adlı kitabında bu süreci şöyle anlattı; *“ilk görüşmemizde hemen şunu söyledi: «Siz ve Zinovyev beraber çıkıp aynı kürsüde görünseniz, parti o anda gerçek merkez komitesini bulmuş olur. Bu bürokratik iyimserliğe karşı gülmekten başka bir şey gelemezdi elimden. Kamenev troykanın partiyi çürütmek için üç yıldır harcadığı çabayı iyi değerlendiremiyordu anlaşılın. Bunu açıkça söyledim kendisine. ... «Uzağa nişan almalıyız, diyordum hep Kamenev ve Zinovyev’e ... ciddi ve uzun süreli bir savaşa*

hazırlanmamız gerekiyor».

Ama Troçki'nin destekçilerinden önemli bir kısmı Zinovyev ve Kamenev'le kurulan birliğe karşıydılar. Troçki kendi arkadaşlarından karşı çıkanları şu sözlerle ikna etti; *“bu gibi işler politik değerlendirmelerle çözülür; psikolojik değerlendirmelerle değil. Zinovyev ve Kamenev, Troçkistlerin 1923 den beri kendilerine karşı yürüttükleri savaşta haklı olduklarını açıkça kabul ettiler. Bizim temel görüşlerimizle katıldılar. Bu koşullar altında kendileriyle bir blok kurmamak mümkün değildi, ayrıca Leningrad'ın binlerce devrimci işçisi de arkalarındaydı”* (605)

Troçki'nin, Zinovyev'in arkasında olduğunu söylediği o binlerce işçi XIV. Kongre ardından Şubat 1926'da yapılan Leningrad Parti örgütü olağanüstü konferansında Zinovyev'e ağır bir yenilgi tattırmıştı.

Troçki bu ifadelerle Zinovyev ve Kamenev ile varılan anlaşmanın içeriğini de açıklamış oluyordu. Anlaşmayla 1923'te Troçki için söylenenler geri çekilecek, Troçki'nin bürokrasi konusunda söylediklerinde haklı olduğu kamuoyu önünde açıklanacaktı, Troçki de Zinovyev ve Kamenev'i “bürokrasinin liderleri olarak suçlamakla hataya düştüğünü” kabul edecek, onlara yönelttiği suçlamaları geri çekecek, “sürekli devrim” söyleminden, “işçi ve köylü demokratik diktatörlüğü”nü eleştirmekten vazgeçecekti. Troçki ve Zinovyev bu çerçevede yürütülecek muhalefetin şansının yüksek olduğuna inanıyordu. Eski Bolşeviklerin bir kısmı kendilerini destekleyecekti, ünlü Troçkistler (Preobrajenski, Radek, Rakovski, Smirnov, Muralov vb.) ve Krupskaya, Savaş Halk Komiseri Yardımcısı Laşeviç, Sokolnikov, Leningrad GPU eski başkanı Bakayev vb. Zinovyevciler ondan yanaydı.

Üçlü arasındaki görüşmelere Troçki'nin tedavi amaçlı Almanya'ya gitmesi nedeniyle ara verdi. Troçki Almanya'dan döndükten sonra görüşmeler devam etti. Zinovyev –Troçki'nin oluşturduğu “Birleşik Muhalefet”i hem Troçkistler hem de Zinovyeciler endişeyle karşıladı. Zinovyeciler birleşmeyi Troçkizme teslim olmak olarak görüyordu, Zinovyev bu tepkileri Troçkizmin kendileri tarafından icat edilmiş bir “heyula” olduğunu söyleyerek gidermeye çalıştı. Troçkistler ise Zinovyev'in sıkışınca Stalin'le barışabileceğini ileri sürüyordu. Daha kısa bir süre önce bizzat Kamenev ve Zinovyev için Ekim'in grev kırıcıları suçlamasını yöneten Troçki, Hayatım adlı eserinde Kamenev ve Zinovyev'i karakersizlikle suçlamamış mıydı? *“Kamenev'in hatta Zinovyev'in, teorik ve politik alanda Stalin'den, diyelim, akılları daha*

erikti. Ama ne birinde ne öbüründe, şu adına karakter dediğimiz ufaklığın zerresi yoktu.” (Hayatım- 603)

Benzer bir biçimde Zinovyev, Troçkizm’i Leninizm’in düşmanı, küçük burjuva sapma olarak nitelendirerek Troçki’yi partiden atmaya yeltenmemiş miydi? Şimdi onları izleyenler birbirlerine nasıl güvenip birlikte hareket edecekti? Geri alınması mümkün olmayan bu sözlere rağmen Troçki, Zinovyev ve Kamenev’i (yeni troyka) bir araya getiren neydi. Bunu Ruth Fischer “iktidar mücadelesi” olarak açıklıyordu.

Zinovyev Ruth Fischer’le yaptığı konuşmada ona neden Troçki ile ittifak yaptığını şöyle anlatmıştı. *“Bu bir iktidar savaşıdır, ... Troçki’ye ihtiyacımız olmasının nedeni, yalnızca onun zekâsı ve geniş desteği olmadan iktidara gelemeyeceğimiz değil, aynı zamanda iktidara geçtikten sonra da Rusya’yı ve Enternasyonal’i yeniden sosyalist yola sokacak kuvvetli bir ele ihtiyacımız olmasındandı. Stalin bize yalnız bildirilerle değil, kuvvetle de karşı koyuyordu, bu bakımdan kendisine bildirilerle değil ancak daha büyük bir kuvvetle karşı koyabilirdik. Laşeviç bizimle birlikti ve Troçki ile birleşecek olursak kazanacaktık.”* (R. Fischer, adı geçen kitap, s. 547 -8.- aktaran I. Deutscher, Troçki Cilt II-279- dipnot)

Troçki’in söylediği gibi “bu gibi işler politik değerlendirmelerle çözümlür, psikolojik değerlendirmelerle değil.” Sorun iktidarın ele geçirilmesi değil, karaktersiz de olunulabilir.

Troçki “Birleşik Muhalefet” adına ilk adımı 6 Haziranda. Politbüro’ya bir mektup göndermekle attı ve bir an önce kendini düzeltmezse partinin bir diktatörün eline düşeceğini belirtti. Bu Stalin’e açık bir savaş ilanıydı. Bu adımı yoğun bir örgütlenme faaliyetiyle izledi. Parti politikasını eleştiren üyelerle ilişki kurmak, onları örgütlemek, yeni üyeler kazanmak için başta Moskova ve Leningrad olmak üzere büyük kentlere temsilciler atadılar, bu temsilciler bildiri, broşür vb. ile desteklendi. Birleşik Muhalefet kısa sürede bütün muhaliflerin, İşçi Muhalefeti ve muhalif olan herkesin geçmişteki ayrılıklara bakmaksızın katıldığı bir muhalif odağa dönüştü. (ayrıntılı bilgi için I. Deutscher, Troçki II- 290-291)

Bu hazırlıkların ardından “Birleşik Muhalefet” 14-23 Temmuz 1926’da yapılan MK Plenumunda bir manifestoyla kendini deklare etti. Manifesto başta Zinoviev, Kamenev, Krupskaya ve Troçki olmak üzere 13 muhalif tarafından imzalanmıştı. Troçki manifestoyu sunmadan önce geçmişte kavga ettiklerinden ötürü her üçünün de pişman ol-

duklarını açıkladı. Manifestoda ileri sürülen istemler arasında Kulaklara, NEP burjuvazisine ve Bürokrasiye karşı işçi sınıfının çıkarlarının korunması, Planlı ve daha hızlı bir sanayileşme, kulaklara konan verginin artırılması vb. istemler vardı. “Orta köylülerin kulakların bir boy küçüğü” olduğu ileri sürülerek MK’nin orta köylülüğün kazanılması politikasına karşı çıktı.

Muhalefetin ekonomiyle ilgili ileri sürdükleri, bir beklentiye yansıtıyordu. Muhalefet 1925’teki gibi tarımda rekoltenin beklenenden düşük olacağını ve köylünün ürününü stoklayıp devlete teslim etmeyeceğini varsayıyordu. Ama öyle olmadı. Rekolte son dört yılın en iyisiydi. Köylünün ürününü devlete, ya da kooperatiflere teslim etmesinde de ciddi bir sorun yaşanmadı. İşçi ücretlerine gelince, ücretler XIII. Parti Kongresinde üretkenlik artışına bağlanmıştı. Çerjinski’nin Yüksek Ekonomi Konseyi başkanlığına getirildikten sonra ücret-verimlilik ilişkisinde ücretler öne çıktı. 1923 Ekimiyle 1924 Ekimi arasında üretkenlik %45 artarken buna karşı işçi ücretleri iki kat arttı. Kısaca hemen her yıl tarımda ortaya çıkan sorunlar 1926’da ortaya çıkmayınca muhalefetin manifestosunun bu bölümü de boşa düştü.

Muhalefetin parti yönetimine yönelttiği eleştirilerden biri de İngiltere’deki grevdi. 1. 2 milyon maden işçisinin grevi 3 Mayıs 1926’da başladı ve tüm İngiltere’yi etkisi altına aldı. Hükümet grevi parlamentoya karşı meydan okuma olarak değerlendirerek işçilere karşı sert önlemlere yöneldi. Grev’in Parti içi tartışmaya konu olmasının nedeni Reformist İngiliz Sendikaları Genel Konseyi (TUC) ile Sovyet sendikaları arasında Nisan 1925’te kurulan komiteydi. Bu komitenin kurulmasını Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi (KEYK) VII. Plenum toplantısında onaylamıştı. Zinovyev bu komitenin başkanıydı ve Komitenin kurulmasını olumsuzlayan herhangi bir girişimi de yoktu. Tersine Zinovyev plenumda yaptığı konuşmada İngiltere’deki gelişmelerden memnuniyetini dile getirmişti. KEYK ancak grevin bitişinden altı ay sonra işçi sınıfı içinde hemen hiçbir etkiye sahip olmayan Britanya Komünist Parti’sini (BBKP) TUC’a yönelik yumuşak tutumundan dolayı eleştirdi.

3 Haziran 1926’da RKP(B) politbürosu Britanya’daki grevleri görüşmek üzere toplandı. Stalin tatilde olduğu için toplantıya katılmamıştı. Toplantıda Troçki düzen yanlısı sendikaya Sovyet desteğinin sürmesinin yanlış olduğunu söyleyerek komitenin dağıtılması istedi. Ona göre bu destek BBKP’yi güçsüzleştiriyordu ve işçi sınıfı yaklaş-

makta olan krize hazırlıksız yakalanırdı.

Troçki'nin bu yaklaşımı iki açıdan sorunluydu; grev etkili olsa da doğrudan siyasal bir grev değil, ekonomik bir grevdi, ikincisi ve en önemlisi de BBKP grevden devrim çıkartabilecek bir devrimci perspektife ve güce sahip değildi. Nitekim ne Zinovyev, ne de Radek Troçki'yle hemfikirdi. Stalin toplantı günü Molotov'a çektiği telgrafta; 'grevin "Britanya muhafazakârlarının bir provokasyonu" olduğunu ifade ediyordu, yani "saldırı altında olan sermaye değil devrimdi."... *"sonuç olarak söz konusu olan devrimci saldırının yeni evresi değil ama devam eden istikrardır, geçici, dayanıksız ama yine de istikrar. Kendisini savunmaya mecbur bırakılan işçilere yeni saldırılar düzenlemek için sermayenin yeni girişimleri"*ydi. (Kotkin 781)

Ayrıca eğer İngiltere'nin reformist sendikalarıyla komite kurulması bir suç idiyse bu suçu Komintern 1921'den beri, Amsterdam sarı sendikasına önerdiği acil talepler için birlikte hareket etme önerileriyle defalarca işlenmişti. O tarihten beri ne Zinovyev ne de Troçki Amsterdam Enternasyonal'ine yapılan birlik çağrılarına karşı tek bir kelime bile etmemişlerdi.

Manifestoda ileri sürülen başka bir eleştiri konusu da Tek Ülkede Sosyalizmdi. *"Muhalefete göre millî sınırlar içinde kendine-yeter bir sosyalizm kurulabileceği fikri Leninist geleneğe ve Marksist ilkeye aykırı idi. Uluslararası devrim gecikmişti, ama parti S.S.C.B'nin geleceğini tek başına yaşamakta göremez ve öteki ülkelerde devrimci gelişmeler olabileceğini peşin olarak reddedemezdi."*(age. 294)

Ayrıca Troçki TUC ile Sovyet sendikaları arasında kurulan ilişkinin tek ülkede sosya-lizm savunusuna dayandığını ileri sürerek bu ilişkiyi devrimcilikten dolayı bir şekilde vazgeçmenin bir örneği olarak niteliyordu.

Zinovyev Plenumda yaptığı konuşmada "birçok hata yaptığını", bunlardan ikisini önemli gördüğünü, birincisi 1917 Ekim devrimi hemen öncesinde, ikincisinin ise 1923 "muhalefetinin (troçkist muhalefeti kastediyor-y) proleter çizgiden sapma konusunda kendilerini uyarmasının doğruluğundan şüphe etmesi" olduğunu söyledi. Benzer bir açıklama da Troçki'den geldi. Troçki konuşmasında *"Ekim Dersleri'nde kuşkusuz oportünist politika değişikliklerini Zinovyev ve Kamenev isimleriyle ilişkilendirmiştim. Merkez Komitesi'ndeki ideolojik mücadele deneyiminin tanıklık ettiği gibi"* bunun "vahim bir hata" olduğunu söyledi. (Cliff Troçki-III-165)

Bir yandan Sovyet Rusya - İngiltere ilişkilerinde grevle başlayan ve Sovyetler Birliğine karşı bir kampanyaya dönüşen gerginlik, öte yandan İngiltere'nin desteklediği Polonya'daki darbe ve bunun Sovyetler birliğine karşı oluşturduğu varsayılan tehlike, Moskova'da sınırların iyice gerilmesine yol açmıştı.

Bu koşullarda Muhalefetin faaliyetleri de giderek illegal biçimler olarak geliyordu. Moskova'nın Krasnaya Presnya semti parti şefi Grigory Belenky, Moskova'nın 30 kilometre dışında ormanlık alandaki bir kır evinde, yaklaşık yetmiş kişinin katılımıyla bir toplantı düzenledi. Toplantıda Savaş Halk Komiseri Laşeviç bir konuşma yaptı. Laşeviç konuşmasında muhalefetin ordudaki durumunun "mükemmel olduğunu" söyledi. Toplantı GPU tarafından açığa çıkarıldı.

Bu gelişmeler bir sonraki Politbüro toplantısının çok gergin geçeceğini gösteriyordu. Politbüro 14 Temmuzda toplandı, 26 Temmuz kadar sürdü. Toplantıda Çerjinski Sovyetler birliğinin İngiltere ile olan ilişkilerindeki gerginlik ve bunun Sovyet sınırlarındaki etkilerinden söz etti, Dış ve iç tehditlerle ilgili alınması gereken önlemler üzerine konuştu. Konuşmasında Devlet Planlama Komisyonu başkan yardımcısı Pyatakov'un "yegane büyük düzen bozucusu" olduğunu, Kamenev'in ise "çalışmaya değil entrikaya angaje" olduğunu ilan etti. Moskova yakınlarında düzenlenen illegal toplantıyı kastederek toplantıyı önceden haber almış olsaydı "*makinelî tüfekleriyle iki OGPU birliğini devreye sokarak meseleyi çözmekten asla imtina etmeyeceğini*" söyledi. Çerjinski konuşmasını bitirdikten sonra toplantı salonunda kalp krizi geçirdi ve öldü. 22 Temmuz'daki cenaze töreninde Stalin, kısa konuştu "Frunze'den sonra şimdi de Çerjinski," (Kotkin -786)

Cenaze nedeniyle ara verilen toplantı devam etti. Troçki konuşmasında MK'ya sundukları manifestoda ileri sürdükleri görüşleri tekrarladı. Lenin'in "vasiyetinden" söz etti. Bu sırada muhalifler dışarda Troçki ile ilgili bölümü çıkartarak Lenin'in vasiyetini dağıtıyordu. Hem bu olay hem de Çerjinski'nin ölümü gerginliğin daha da artmasına ve muhalefete karşı önlemlerin ard arda gelmesine yol açtı. Stalin yaptığı konuşmada Muhalefeti hizip kurmakla, 1921'den bu yana muhalefete karşı yaptırımında bir klasik haline gelen, Onuncu Kongrede alınan ve hiziplerin yasaklanmasını ön gören kararı çiğnemekle suçladı. Zinovyev'in, Komintern'deki görevini partiye karşı hizip örgütlemek amacıyla kullandığını, Laşeviç'in illegal toplantılar düzenlediğini söyledi. Hemen her toplantıda gündeme getirilen "vasiyet"e değindi. Ortada

bir vasiyet olmadığını Lenin'in mektubunda altı yoldaşı konu ettiğini, Kamenev, Zinovyev ve Troçki'nin ilkesel hatalarından söz edildiğini, kendisine yönelik ise ilkesel bir hatadan değil sadece kabalıktan söz edildiğini söyledi; *“Troçki, Bolşevik olmamasının ‘geçmişe ilişkin’ olduğunu söyleyince Stalin'in cevabı, ‘mektup ‘geçmiş’ demiyor sadece ‘Bolşevik olmamak’ diyor ... ikisi çok farklı şeyler. Troçki'nin Bolşevik olmaması bir gerçekliktir. Yoldaş Troçki'yi Bolşevik olmaması nedeniyle ‘kişisel’ olarak asla eleştiremeyeceğimiz de bir gerçeklik. Ancak Troçki'nin Bolşevik olmadığı olgusuna karşı mücadele etmek gerekiyor - bu da şüpheye yer bırakmayacak bir gerçeklik. Lenin tahriif edilemez.”* (age. 789)

Stalin konuşmasının devamında eski defterleri açtı. Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in Ekim devrimi öncesi ve sonrası Lenin'le girdikleri polemikleri ortaya döktü.

MK plenumundan sonuç alamayan muhalefet strateji değiştirerek parti tabanına yöneldi. Gazeteler çıkarıldı, bildiriler yazılıp dağıtıldı, fabrikalarda ve evlerde yarı legal toplantılar düzenlendi. Bu toplantılara Troçki, Radek, Pyatakov, Zinovyev de konuşmacı olarak katıldı. Engellemelerle karşılaştılar, çoğu durumda ise katıldıkları toplantılarda yuhalandılar. Muhalefetin bu toplantılarda ancak 8 bin kadar parti üyesini etkiledikleri tahmin ediliyordu. Sonuçta bu yöntemle de sonuç alamayacaklarını anlayınca “ateşkes” talep ettiler.

4 Ekim 1926'da Troçki ile Zinovyev Politbüroya başvurarak uzlaşma önerdi. Politbüro öneriyi üç koşulla kabul etti; “Parti organlarının kararlarına kayıtsız şartsız uymak, Partiye zarar veren hizipçilikten vazgeçeceklerini ve İşçi Muhalefeti ve diğer komünist parti muhalifleriyle ilişkilerini kestiklerini ilan etmek. Muhalefetin bu koşulları kabul ettiğini içeren açıklaması (açıklama Sokolnikov ve Pyatakov tarafından da imzalandı) 17 Ekimde Pravda'da yayınlandı. *“Hizip ve gruplaşma özgürlüğü” teorisi ve pratiğini kesinlikle reddeder; böyle bir teori ve pratiğin Leninizm 'e ve partinin kararlarına aykırı olduğunu kabul ederiz. Hizip faaliyetlerinin yasaklanması konusunda parti kararlarına uymayı ödev biliriz. Aynı zamanda bizim ve yandaşlarımızın On Dördüncü Kongre'den sonra çeşitli vesilelerle görüşler ortaya koyarak parti disiplinini ihlal eden eylemlerde bulunduğunu ve bizim partinin belirlemiş olduğu parti içi ideolojik mücadele sınırlarını aşan hizipçi bir yol izlediğimizi parti önünde açıkça itiraf etmeyi ödev biliriz. Bu eylemlerin yanlışlığını kabul ederken altını çizerek ilan ederiz*

ki; görüşlerimizi yaymanın hizipsel yöntemlerle yapılmasını kınıyoruz. Çünkü bu yöntemler partimizin birliğini tehlikeye atıyor. Görüşlerimizi paylaşan tüm yoldaşlarımızı aynı şekilde davranmaya çağırıyoruz. Muhalefetin görüşleri etrafında oluşmuş bulunan tüm hizipsel gruplaşmaların derhal dağıtılması çağırısı yapıyoruz. ... Komintern'in farklı seksiyonlarında Komintern çizgisine karşı herhangi bir grubun hizipçiliğini doğrudan ya da dolaylı desteklemenin kesinlikle yasak olduğunu düşünüyoruz. ... hizip mücadelesinin tasfiyesinde partiye mümkün olan her türlü yardımı verme ve yeni disiplin ihlalleriyle savaşıma yükümlülüğünü üstleniriz” Açıklamanın imzacıları Zinoyev, Troçki, Kamenev, Sokolnikov ve Pyatakov'du. (Cliff -Troçki -II- 71)

Troçki'nin ikinci, Zinoyev'in ise ilk teslimiyetinin ömrü iki gün sürdü. 18 Ekimde The New York Times'te Lenin'in “vasiyetinin” tam metni yayınlandı. Metni daha önce “Lenin'in Ölümünden Bu Yana” adlı kitabında “vasiyetten” alıntılar yapan Troçki'nin yoldaşı Max Eastman yayınladı. “Vasiyet”in tam metni Troçkistler vasıtasıyla önce Fransa Komünist Partisinden atılan Souvarine'e teslim edildi o da yayınlanmak üzere Eastman'a gönderdi. Eastman metnin kendisine yayınlamak üzere gönderildiğini “Beni buna teşvik eden yalnız Souvarine olmadı. Muhalefet de bunun yalnız benim tarafımdan yayımlanmasını istiyordu.” diyerek kabul etti. (ID Troçki –II-311)

“Vasiyet”in gazete aracılığıyla bütün dünyaya servis edilmesi partide infiale yol açtı. Varılan uzlaşma gereği kısa bir süre sonra yapılacak olan XV. Parti Konferansında muhalefetle ilgili olarak herhangi bir görüşme yapılmayacaktı. “Vasiyet”in yayınlanması uzlaşmayı ortadan kaldırdı. 23 Ekimde yapılan MK toplantısında Stalin muhalefetin faaliyetleriyle ilgili maddenin konferans gündemine eklenmesini istedi. Troçki uzlaşma şartlarına uyulmasını istese de MK geri adım atmayaarak Stalin'e muhalefetin faaliyetleriyle ilgili bir rapor hazırlama görevi verdi.

XV. Parti Konferansı 26 Ekimde başlayarak 3 Kasıma kadar sürdü. Konferansa 640 delege katıldı. Bunların 194'ünün oy hakkı vardı. Konferansta konuşan Troçki, ve Zinovyev ellerindeki bütün argümanları kaybedince Tek ülkede sosyalizm sorunuyla Stalin'e yüklendiler. Troçki konuşmasında önce tek ülkede sosyalizmin, “dünya devrimine “ihânet” ve Rusya'da kapitalist restorasyonun garantisi” olduğunu söyledi. Ardından kendi “Sürekli Devrim Teorisi” ile ilgili olarak şunları ekledi; “Yoldaşlar, sürekli devrim teorisi sorunu açmak gibi bir niyetim

yok. Bu teorinin — hem içindeki doğrular hem de eksiklik ve yanlışlar açısından — şimdiki tartışmamızla hiç alakası yok. Ne olursa olsun son zamanlarda çok dikkat çekmiş olan bu sürekli devrim teorisinin ne 1925 Muhalefeti ne de 1923 Muhalefeti'nde en küçük bir sorumluluğu bile olmadığı gibi ben, kendim bile onu uzun zamandır arşive havale edilmiş bir sorun gibi görüyorum” (Cliff-Troçki-III-179)

Yani Troçki Zinovyev ve Kamenevle birlik uğruna, daha net bir deyişle iktidar savaşı uğruna bir teorisyen için ölümle eş anlamlı olan bir adımı attı, kendi teorisinden bile vazgeçmeyi kabul etti. Benzer bir biçimde Zinovyev de tek ülkede sosyalizmin zaferinin olanaksız olduğunu savundu.

Stalin konuşmasında yeniden eski defterleri açtı, Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in Ekim devrimi öncesi ve sonrası bütün foyalarını sayıp dökerek delegelere hatırlattı. Bununla yetinmedi bu üçlünün birbiri hakkında söylediklerini alaycı bir dille ortaya koydu. Anlatılanlara öfkelenen Troçki *“ilk sekreter devrimin mezar kazıcılığı makamına adaylığını ortaya koymuştur!”* diye bağırarak Stalin'in devrimin mezar kazıcısı olmakla itham etti. Bu parti tarihinde muhalefete karşı mücadelede yeni bir dönüm noktası oldu. Stalin bundan önce partide kıyıma sürekli olarak karşı çıkmıştı ancak bu noktadan sonra işler değişmeye başladı. Zinovyev ve Kamenev durumu düzeltmek için Troçki'yi eleştirmeye başlasalar da bu, durumu kurtarmaya yetmedi. Konferans, Muhalefetin önerilerini reddetti. Konferans kararıyla Troçki ve Zinovyev politbürodan atıldı, Kamenev, politbüro aday üyeliğinden uzaklaştırıldı. Laşeviç, Merkez Komite ve Savaş Halk Komiseri yardımcılığından, alındı. Zinovyev'in Komintern başkanlığından uzaklaştırılması için Komintern Yürütme Kuruluna başvurulması benimsendi.

Plenumdan birkaç gün sonra Kamenev İç Ticaret Halk Komiserliğinden alınarak yerine Mikoyan atandı. Çerjinski'nin yürüttüğü Üst Ekonomi Konseyi başkanlığına Kuybişev getirildi. Krupskaya Konferanstan sonra muhalefetle ilişkilerini kestiğini açıkladı. Bu muhalefetin aldığı en büyük darbelerden biriydi. Şliapnikov ve Medvedev eleştirilerinden vaz geçerek muhalefetten ayrıldılar. Konferans Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in konferans kararlarına karşı açıklama yapmasını yasaklayan bir kararı kabul etti.

Muhalefete yönelik suçlamalar XV.Konferans sonrasında toplanan Komintern'in VII. Plenumunda da sürdü. Zinovyev Komintern'deki tüm görevlerinden alındı. Komintern'in önde gelen isimleri Stalin,

Buharin, Kuusinen ve seksiyonların temsilcileri Zetkin, Trient, vb. muhalefeti suçladı. Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi, Troçkistler'in ve Zinovyeciler'in seksiyonlardan ihracını onayladı.

Muhalefet XV. Konferans sonrası iki seçenikle karşı karşıyaydı. Ya teslim olmak ya da devam etmek. Troçki, Zinovyev ve Kamenev bunu görüşmek üzere yeniden Kamenev'in evinde bir araya geldi. Troçki her zaman yaptığı gibi yenilginin nedenlerini kendi teorik ve politik yöneliminde aramak yerinde işçi sınıfının geriliğine bağladı. "proletaryanın devrimci perspektiflere ve geniş genellemelere" "Ekim Devrimi ve sonrasına göre çok daha kapalı olduğunu", Yeni yetişen genç kuşağın ise "sınıf mücadelesinde deneyimden ve gerektiği gibi devrimci çelikleşmeden uzak" olduğunu ileri sürerek muhalefetin "kesinlikle bu ruh hallerine tosladığını" belirtti. Ama yine de mücadeleden çekilmeyi düşünmüyordu. Zinovyev ve Kamenev ise geri çekilme modundaydı. 1927'nin ilk aylarında muhalefete bu karamsar hava egemendi. Ancak daha sonraki gelişmeler bu karamsar havayı dağıtarak kazanabilecekleri umudunun yeşermesini sağladı.

Aralık 1925'te toplanan XIV. Kongre ile 1927 sonuna kadarki dönemde, Sovyet Rusya ekonomik- politik ve diplomatik yeni gelişmelerle karşı karşıya kaldı. Bu döneme 1-Sovyetler birliğine yönelik kuşatmanın sıkılaştırılması, kuşatmanın bir savaş tehdidine dönüşmesi, 2-sanayileşmenin hızlanması, 3-tarımda yaşanan yeni kriz ve 4- bunların parti içi çatışmaya olan yansıması olmak üzere dört gelişme damgasını vurdu.

Kuşatmanın savaş tehdidine dönüşmesi; 1923 ve 24'te Sovyetler Birliği, Fransa ve onun uydusu olan birkaç devlet dışında tüm Avrupa devletleri tarafından tanınmıştı. ABD ise Sovyetler Birliği'ni tanıyamakta direniyordu. Sovyetler birliği - İngiltere ilişkileri Curzon krizinden sonra İşçi Partisi'nin hükümet olmasıyla düzelir gibi olsa da, İşçi Partisi Hükümeti'nin ömrü kısa sürdü. Yerine gelen Muhafazakâr Hükümet döneminde ilişkiler yeniden bozuldu. İlişkilerin bozulması iki gerekçeye dayanıyordu. Biri 1921'den sonra İngiltere'nin sürekli olarak gündeme getirdiği Sovyet Konsolosluklarının ve Komintern'in İngiliz sömürgelerindeki faaliyetleriydi. İkincisi ise Mayıs 1926 Maden işçilerinin grevi ve grevcilere Sovyet sendikalarının önerdiği yardımdı.

Avrupa'nın büyük devletlerinden biri olan Fransa'da yeni solcu koalisyon iki ülke arasında çözülememiş sorunlara (savaş tazminatı, Rusya'daki Fransız varlıklarının geri verilmesi) rağmen Ekim 1925'te

Sovyetler Birliğini tanımıştı. Kısmen olumlu olan bu atmosfer 1926 ortalarından sonra bozulmaya başladı.

Mayıs 1926'da Polonya gerçekleşen Pilsudski darbesi MK tarafından Sovyetler Birliğine yönelik yeni bir tehdidin başlangıcı olarak algılandı. Darbe İngiltere tarafından desteklenmişti. Sonrasındaki gelişmeler Sovyetler Birliğine karşı tehdidin büyüdüğünü gösteriyordu. Polonya'nın özellikle Belarus ve Ukrayna'da yaşayan Leh azınlığı harekete geçirebileceği var sayılıyordu. Ayrıca Polonya'nın Sovyetler birliğini tanımayan Romanya ile imzaladığı karşılıklı yardımlaşma anlaşmaları ve bu iki ülkenin İngiltere ve Fransa ile olan ilişkileri hesaba katılmak zorundaydı.

1926'nın sonu ile 1927 yılındaki gelişmeler savaş ihtimalinin yok sayılamayacağını gösteriyordu. GPU raporları Fransa ve İngiltere'nin desteğiyle Polonya ve Romanya'nın Sovyetler birliğine karşı bir saldırıya girebileceğini bildiriyordu. Ayrıca böyle bir saldırıya Litvanya, Letonya, Estonya ve Finlandiya'nın da dahil edilmesi ihtimal dışı değildi. Sovyetler Birliği bu tehlikeyi bertaraf etmek için Ağustos 1926'da Polonya'ya saldırmazlık antlaşması yapılmasını önerdi. Ancak bu öneriden olumlu bir sonuç alınamadı. Eylül 1926'da Litvanya ile imzalanan saldırmazlık antlaşması İngiltere ve Fransa için Sovyetler Birliği'ne karşı kuşatmanın yeni bir gerekçesiydi.

Aralık 1926'da İngiliz gazetesi Manchester Guardian Alman - Sovyet ilişkilerini dinamitleyecek yeni bir adım attı. Gizli olan Almanya-Sovyetler Birliği askeri anlaşmalarını (havacılık okulu, kimyasal savaş deneme tesisleri, makineli tüfek üretimi, Junkers uçak imtiyazları ve tank okulu vb.) açıkladı. Bu açıklama Alman Sosyal Demokrat Partisi tarafından büyük bir görüntü ile Reinschtag'a taşındı. Sovyetler Birliği anlaşmaların savunma hakkı çerçevesinde yapıldığını savunsa da bu durum iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkiledi. Galip devletler arasında imzalanan Dawes Planı ve Lucarno anlaşmalarının ardından Milletler Cemiyetine alınması, Almanya'nın da Sovyetler birliğine yönelik kapitalist ambargoya dahil edilmesi anlamına geliyordu. Ama buna rağmen Almanya Avrupa'da Sovyetler Birliğiyle ilişkileri kısmen istikrarlı olan tek ülkedydi.

Avrupa'da Sovyetler Birliğine yönelik kuşatmanın mimarı İngiltere'ydi. İngiltere sadece Doğu Avrupa (Polonya, Romanya) ve Baltık ülkelerini Sovyetler Birliğine karşı kışkırtmakla kalmıyor, Çin'de de hem kukla Pekin yönetimini Sovyet Rusya ile ilişkilerini kesmeye teş-

vik ediyordu, hem de Çan Kay- sek'i komünistleri Komintang'dan dışlaması için destekliyordu. İngiltere dışişleri yetkilisi 10 Aralık 1926'da yaptığı açıklamada bu durumu şu sözlerle ortaya koyuyordu. “Sovyetler, aslında Britanya İmparatorluğu ile savaş halinde - sadece doğrudan silahlı çatışma eksik,” ... “İçerideki grevlere müdahil olarak ya da Çin'deki Britanya karşıtı güçleri kışkırtarak, aslında, Riga'dan Java'ya tüm dünyadaki girişimleriyle Sovyet iktidarının ana hedefi Britanya nüfuzunu yok etmektir.” Bu açıklamadan bir hafta sonra Litvanya'daki Sosyal Demokrat iktidar bir darbe ile devrildi. Ülkede sıkı yönetim ilan edildi, komünistler tutuklandı. (Kotkin – 803)

Sovyetler Birliği'nin Doğu'da Japonya ile olan ilişkileri de sorunluuydu. Japonya 1925'te Sovyetler Birliğini tanımıştı ancak aradaki sorunlar, (Japonya Sakhalin adasının güneyini elinde tutuyordu, Manchurya Japon işgali altındaydı. Balıkçılık ve kereste imtiyazı görüşmelerinden bir sonuç alınamamıştı.) Bu durumda Batı'da Sovyetler Birliğine yönelik bir müdahalenin Japonya'yı harekete geçireceğine kesin gözüyle bakılıyordu. Nitekim Şubat 1927'de Sovyet istihbaratı “Rusya'ya Karşı Genel Stratejik Tedbirler” adlı bir Japon gizli belgesini ele geçirdi. Belgede Rusya'da etnik, dinsel ve ideolojik çatışmaların, özellikle parti için tartışmanın teşvik edilmesini, Rusya'ya karşı tüm Avrupa'nın birleştirilmesi için operasyon yapılmasını (telefon şebekeleri, altyapı tesisleri, ulaşım) öngörülüyordu. (Kotkin – 807)

Sovyetler Birliğine Yönelik tehdit 1927 başından itibaren daha da netleşti. 23 Şubat 1927'de İngiltere Dışişleri Bakanı Chamberlain Sovyetler Birliği ile olan ticaret anlaşmasını feshetme ve diplomatik ilişkileri kesme tehdidinde bulundu. Bu gelişme Sovyetler Birliğinde karşı yeni bir saldırının ilk işaretiydi. 6 Nisan'da Pekin'de polis Sovyet büyükelçiliğine girerek baskın düzenledi, diplomatik temsilciler tutuklandı, kasalar kırılarak belgelere el konuldu. 12 Mayıs'ta Londra'da bulunan Sovyet ticaret şirketi Arcos polis tarafından basıldı. 7 Mayıs'ta İngiltere Sovyetler Birliği ile olan tüm ilişkilerini kestiğini açıkladı. 7 Haziran'da Polonya'da Sovyet elçisi Voykov öldürüldü. 15 Haziran'da Cenevre'de İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve Japonya dışişleri bakanları bir araya geldi. Toplantıda Chamberlain'in önerisiyle Sovyetler Birliği'ne karşı alınacak önlemler görüşüldü. Almanya bu önlemlere katılmayacağını açıkladı. Dünya çapında Sovyet karşıtı faaliyetleri destekleyen Bakü'de faaliyet gösteren petrol şirketi Shell ile Urallar ve Sibirya'da İşletmeleri bulunan Leslie Urquhart şirketi

Sovyetler birliğini aleyhinde yeni bir kampanya başlattı. Fransa, Almanya ve ABD'den büyük şirketlerin de katıldığı kampanya bağlamında Shell başkanı Henry Deterding'in organize ettiği bir konferansta Sovyetler birliğine karşı askeri müdahaleyi öngören "Hoffman Planı" görüşüldü. (H. Carr - Lenin'den Stalin'e ..156)

Dışarda sıkılaştırılan kuşatma ve artan savaş tehlikesine, içerde de sabotajlar eşlik ediyordu. Temmuz'da Moskova'daki bir OGPU yatakhaneğinde bomba patlatmaya çalışan bir grup yakalandı. Bunun ardında Leningrad'da bombalar patladı. Leningrad'ın merkezinde, parti kulübü bombalandı, ölenler ve yaralananlar oldu. İçinde beş kişinin İngiliz ajanı olduğu belirlenen bir grup Monarşist, eylemlerini gerçekleştiremeden tutuklandı. Parti tüm sabotajlarda İngiltere'nin parmağının olduğunu düşünüyordu.

Bu saldırılar karşısında Sovyet ceza kanunundaki karşı- devrimle ilgili ceza maddesi yeniden düzenlendi. Eski madde sadece Sovyet devrimini yıkmayı karşı devrim suçu olarak nitelerken yeni değişiklikle bu maddenin kapsamı genişletildi. Sovyetleri zayıflatmaya çalışmak, devlet görevlilerine ve işçi hareketi temsilcilerine karşı terörist saldırılar da ceza maddesinin kapsamı içine alındı. Karşı-devrim suçunu önceden bilip rapor etmemenin cezası da on yıla çıkartıldı. OGPU 'ya davaları hızlandırma ve olağanüstü hal mahkemelerini yeniden kurma yetkisi verildi.

1927'de yaşanan bu gelişmeler hem parti yönetiminde hem de halkta bir savaş beklentisinin yaygınlaşmasına yol açarken öte yandan Sovyetler Birliği ve Kızıl Ordu böyle bir savaşa hazır değildi. İç savaştan sonra ordunun büyük bir bölümü terhis edilmişti. Askeri fabrikalar ordunun silah ve mühimmat gereksinimini karşılayacak düzeyde değildi. Öyle ki, ordunun tüfek ve makineli tüfek ihtiyacı da karşılanamaz düzeydeydi. 1927'de Sovyet askeri harcamaları savaş öncesi düzeyinin ancak % 41'i kadardı. Sovyet Almanya askeri anlaşmalarından henüz istenen sonuç alınamamıştı. . Kızıl Ordu'nun elinde iç savaşta beyaz ordulardan ele geçirilenler dışında tank yoktu. Savaş Halk Komiseri Voroşilov'a göre Kızıl Ordu savaşa hazır olmadığı gibi, kapsamlı bir savaş planına da sahip değildi. Üstelik savaş konusunda dışişleri ile parti MK'si arasında tam bir görüş birliği de yoktu. Başta Dışişleri Halk Komiser yardımcısı Litvinov olmak üzere birçok dışişleri yetkilisi, Polonya ve Baltık ülkeleri üzerindeki İngiliz etkisini küçümseyerek İngiltere'den gelebilecek bir savaş tehdidini yok sayıyordu. MK ise

İngiltere'yi baş tehdit olarak görüyordu.

Dışarda artan bu savaş tehdidinde içerde tarımda yaşanan alışılmış sorunlar eşlik ediyordu. 1926'da tarımsal alanda hem rekolte yüksekti hem de tarımsal ürün tesliminde daha önce yaşanan sorun yaşanmamıştı. Bu olumlu hava 1926-27 hasat mevsiminde bozulmaya başladı. Rekolte 1926'dankinden daha iyi olmasına rağmen ürün tesliminde yaşanan sorun 1925'tekinden nicelik ve nitelik olarak daha etkili ve büyüktü 1927'de rekolte devriminden sonrasında en iyi rekolteydi. Kulaklar ve kısmen de orta köylüler, ihtiyaçları olan sanayi ürünlerini almak için ellerindeki ürünün pek azını devlete sattılar. Ürünlerinin büyük kısmını fiyatların artmasını sağlamak için stokladılar. Kulaklar ve Nepman'ler küçük ve orta köylülerin ürünlerini yüksek fiyat vererek almaları sonucunda tahıl stoklarını daha da büyüttüler. Emperyalist kuşatmanın yarattığı tedirginliğin köylere kadar yayılması, savaş beklentisi ve artan sabotajlar kır ve kent burjuvazisinin cüretkârlığını daha da artırdı. 1927 sonbaharından başlayarak toplanan tahıl 1926'daki miktarın ancak yarısı kadardı. Devletin topladığı tahıl miktarı azaldıkça fiyatlar yükseldi ve kıtlık baş gösterdi. Bu durumdan en çok etkilenen işçiler ve sanayi oldu. İşçilerin besin maddelerine ulaşması zorlaştı. Tarımın dış satımından sanayiye ayrılan pay sıfırlandı. Devlet açlığı önlemek için tahıl dış alımına yöneldi.

Bu durum NEP'in beklenen olası sonuçlarından biriydi. Eninde sonunda kulaklar ve kent burjuvazisiyle işçi sınıfı arasındaki mücadeleden kim kimi sorusu gündeme gelecekti. Tek sürpriz olan sorunun beklenenden önce gündeme gelmesiydi. Ekim 1927'de MK kulakların stok savaşına onlara yönelik "sağlam bir saldırı" çağrısıyla cevap verdi. Önde gelen parti üyeleri tahıl toplanmasını denetlemek üzere belli başlı tahıl üretim bölgelerine gönderildi. Daha önce alınan ve son yıllarda uygulanmayan tahıl stoklayanların stoklarına el koyma cezası yeniden uygulanmaya başladı. Evler basıldı stoklar açığa çıkartıldı. Bu arada, Kasım 1926 tarihli kabul edilen yeni seçim yasası kulaklar ve kent kapitalistlerinin daha geniş bir kesimini seçim hakkından yoksun bırakıyordu. 1928 başında tahılın toplanmasındaki zorluklar propaganda ve zorun birlikte uygulandığı bir kampanyayla aşıldı. Ancak 1927'de yaşanan tarım krizi daha öncesinde olduğu gibi partide 1926 Aralığında Troçki-Zinovyev muhalefetinin yeniden organize olmasının ön koşulu oldu.

Bütün Muhalifler Birleşin!

XV. Konferans'ta yaşadığı yenilgiden sonra Muhalefetin önünde iki seçenek vardı, ya parti tüzüğü'nün gereklerini yerine getirecek, eleştiri hakkını kullanacak ama MK kararlarına bağlı kalacaktı, ya da MK kararlarını tanımamaya yeni bir hizip, bir parti olarak örgütleyecekti. Bu konuda Zinovyevcilerle Troçkistler farklı yaklaşım içindeydi; Zinovyevciler parti dışına düşmeden görüşlerini saklı tutmak, pasif bir direniş çizgisi izlemek, hatta kendilerini Troçkistlerden ayırmak eğilimindeydiler. Muhaliflik konusunda daha deneyimli olan Troçkistler ise geri çekilmenin güç kaybetmek, çözülmek anlamına geldiğini biliyorlardı. Yenilginin nedenini işçi sınıfının yorgunluğunda, hayal kırıklığında gören Troçki bu durumun kısa bir gelecekte değişeceğini umuyordu. Ona göre hem Sovyetler Birliğinde hem de Avrupa'da yeni bir devrimci şahlanış uzakta değildi. Buradan hareketle geçici bir geri çekilmeyi öngörüyor, Zinovyev ile Kamenev'i de buna ikna etmeye çalışıyordu.

1927 yılında yaşanan gelişmeler muhalefetin geri çekilme sürecinin kısa sürmesini sağladı. Yukarıda da belirtildiği gibi 1927 yılı Sovyet Rusya ve Komintern açısından oldukça dramatik gelişmeler olduğu bir yıl oldu. İçerde tüketim malları sanayii üretimindeki yetersizlik, devletin tarımsal ürünü toplamada karşılaştığı sorunlar ve uluslararası alandaki gelişmeler; Sovyet Rusya'ya karşı savaş tehdidi ve başta Çin'deki gelişmeler olmak üzere Komintern'in karşı karşıya kaldığı sorunlar; İngiltere (maden grevi ve Sendika Merkez Konseyi'nin durumu vb.) Avusturya (15 Temmuz 1927'de, Viyana'da genel grev ve gösteriler) Polonya (Pilsudski darbesi) ve Çin'deki (Çan Kay -Şek'in

Şanghai’da işçilere ve komünistlere karşı düzenlediği katliam) olaylar muhalefetin yeniden harekete geçmesinin maddi zeminini oluşturdu. Her ne kadar iç sorunları gündeme getirirse de saldırısını esas olarak dış gelişmelere dayandıran Muhalefet, olup bitenlerden RKP(B) MK’sını sorumlu tutuyordu. Öne çıkan konu ise Çin’deki gelişmelerdi. (Bu konu ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.)

Mayıs 1927’de Troçki ve Zinovyev 83 muhalif tarafından imzalanan bir bildirgeyi (“83’ler Bildirgesi”) MK’ya verdiler. Bildirgede iç sorunlarla ilgili olarak daha önce ileri sürülen görüşler yeniden dile getirildi. MK’nin Parti içinde ve dışında proleter olmayan unsurları kayırdığı, partide bürokratinin egemen olduğu ileri sürüldü ve parti içi demokrasinin geliştirilmesi istendi. Bildirgede ağırlık dış gelişmelere verilmişti. MK İngiltere maden grevi ve Çin’deki tutumu nedeniyle suçlanıyor, bütün bu kötülüklerin kaynağının da tek ülkede sosyalizm teorisi olduğu ileri sürülüyordu. Bildirge Muhalefetin MK’dan bütün iç ve dış sorunların ele alınarak tartışıldığı bir Plenum toplaması talebiyle sona eriyordu.

Troçki Mayıs 1924’te partideki mücadeleyle ilgili olarak Komintern Yürütme Kurulu’na (KEYK) başvurdu. Başvuru üzerine Komintern’de bir tartışma açıldı. Bu sırada 83 muhalif Troçki ve Zinovyev’i desteklediklerine dair bir açıklamayı KEYK’ya ilettiler. Troçki, KEYK toplantısında yaptığı konuşmada MK’nin izlediği politikayı eleştirirken sanki ayrı bir partiymiş gibi muhalefetin tutumunu savundu. Troçkizm ile Leninizm’in uzlaşamayacağı iddiasını reddetti. Bunu ispat edebilmek için Ekim devriminde Lenin’le olan ilişkisinin hikayesini anlattı. Çin’deki gelişmelerle ilgili itirazlarını bu kez de Komintern’in gündemine taşıdı. Sovyetler Birliği’ne zarar verme bahanesine sığınarak Çin devrimi üzerine konuşmanın partiye ihanetle eş tutulduğunu, Sovyet danışmanlarının Komintern temsilcisi gibi davrandıklarını söyleyerek RKP(B)’nin Çin politikasını İngiltere’ye hizmet ettiğini ileri sürdü. Toplantı devam ederken İngiltere’nin Sovyetler Birliğiyle tüm ilişkilerini kestiğini açıklaması tartışmanın gerilimini artırdı. Stalin toplantıda gerilimi daha da artıran bir konuşma yaptı; “*Birileri VKP(B) ’yi savaş ve müdahaleyle korkutmaya çalışıyor, ötekiler partiyi bölüp parçalamaya uğraşiyor. Chamberlain’den tutun da Troçki’ye kadar bir tür tek cephe oluşuyor.*” (İktidara Giden Yol - 478)

Troçki Stalin’in cephe suçlamasını reddederek, “*Hiç bir şey Stalin’in yanlış politikası, özellikle Çin’deki politikası kadar Chamber-*

lain'in işini kolaylaştırmamıştır.. Chamberlain ile Troçki'nin aynı cephede olduğuna bir tek işçi bile inanmayacaktır” cevabını verdi. Komünist Enternasyonalde “hiç kimsenin”, “herhangi bir eleştirinin Sovyetler Birliğine zararı dokunacağından korkarak ağzını açmadığını” söyledi.

Troçki KEYK'daki bu konuşması nedeniyle partiden atılma iste miyle Merkez Kontrol Komisyonuna çağrıldı. Komisyonda Troçki'ye iki suçlama yöneltildi Bunlardan biri Komintern'de Muhalefetin politikasını parti politikasının karşısına koyarak savunmasıydı. Troçki KEYK'da yaptığı konuşmayı savundu. Bir komünistin kendi partisi aleyhine KEYK'ya baş vurabileceği, şikayette bulunma hakkının olduğunu kendisinin de bu hakkı kullandığını, bu hakkı kullandığı için MKK'da yargılanamayacağını; MKK'nin böyle bir hakkı bulunmadığını söyledi. İkinci suçlama Smilga'nın MK tarafından Moskova dışına bir göreve atanmasıyla ilgiliydi. Parti'nin XV. Konferansında muhalefetin aktif bir çok üyesi ya yurtdışındaki konsolosluklarda, ya da ülke içinde çeşitli yerlerde görevlendirildi. Muhalefet bu görevlendirmeleri sürgün olarak, MK çoğunluğu ise artan savaş tehdidiyle gerekçelendiriyordu, Pyatakov, Preobrajenski ve Kossior, Paris elçiliğine, Kamenov İtalya, Antenov-Ovseevko Prag, Safarov İstanbul Konsolosluk görevlerine atandı. Ekim Devriminde Baltık Filosunun liderliğini yapmış olan, Zinoviyev hizbinin önemli bir üyesi olan Smilga, Mançurya sınırında Habarovsk kasabasında görevlendirildi. Smilga atandığı yeni göreve giderken muhalefetin düzenlediği bir gösteriyle uğurlandı. “Yaroslavl istasyonunda partisizlerin de katıldığı gösteride Troçki ve Zinoviyev parti politikasını eleştiren birer konuşma yaptılar. Troçki bu gösteride yaptığı konuşmayla parti içi sorunları parti dışına taşımakla suçlandı. Troçki yaptığı savunmada, yapılanın bir gösteri değil bir uğurlama olduğunu söyledi.

Suçlamalara bu cevapları verdikten sonra MK çoğunluğunun politikasına karşı saldırıya geçti. Stalin ve Buharin'in “muhalefeti fiziki olarak ortadan kaldırmaya karar verdiğini” Dudaklarına “ fizik olarak mühür vurulmadığı sürece Stalinist rejimi eleştirmeye devam edecek”-lerini söyledi. İngiliz-Rus sendika merkezi ve Çin devrimi ile ilgili daha önceki eleştirilerini tekrarlardı ve MKK'dan Stalin'in başlattığı bu “pis”, “iğrenç yargılamaya son vermesini istedi.

Fransız devrimine gönderme yaparak MK çoğunluğunu Thermidorculukla suçladı. Thermidor 1795'de burjuva iktidarın devrimci de-

mokratlardan gerici burjuvaziye geçişini simgeliyordu. 1789 Fransız devrimi 1792’de Ulusal Konvansiyonun (20 Eylül 1792’den 24 Ekim 1795’e kadar sürdü), kurulmasıyla yeni bir döneme girmişti. Konvansiyon Fransa’da cumhuriyeti ilan ederek, Kral XVI. Louis’i ölüme mahkûm etti. Jakobenler iktidarı ele geçirdikten bir süre sonra radikal burjuva devrimciler (Jakobenler) ve liberal burjuva temsilciler (Jiron-denler) olarak iki kampa ayrıldı. Jakobenler 1793’de Jirondenleri (bir kısmını giyotine göndererek) Konvansiyondan uzaklaştırdı ve feodal düzeni tamamen ortadan kaldıran demokratik bir anayasa hazırladı. Fransız devriminin dış ve iç düşmanlarına karşı savunulmasını örgütledi. Burjuva devrimci iktidar 1795’te gerici burjuva güçler, Thermidorcular tarafından yıkıldı. Robespierre ile birlikte birçok Jakoben giyotine gönderildi.

Tarihe yaptığı bu göndermeyle Troçki yargılandığı MK plenumunda muhalefeti Jakoben MK çoğunluğunu ise Thermidorcu olarak nitelendirmiş oluyordu. Bu benzetme en başta biçimsel olarak tarihteki örneğine uymuyordu. Thermidorcular Jakobenleri iktidardan uzaklaştırmıştı, yani muhaliflerdi, Troçki ise tersine iktidardakileri iktidardan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Yani bu örneğe göre Jakoben değil, Thermidorcuydu. Eğer Troçki’nin iddiasını, yani iktidarda olanın Thermidor, muhalefetin ve Troçki’nin Jakoben olduğunu kabul edersek o zaman 1917-1927 yılları arasında Sovyet Rusya’da Thermidorcu bir darbeden söz edilmesi gerekiyor. Açıkça ifade edemese de Troçki’nin savunduğu buydu. Ancak Troçki bu darbenin nasıl ve ne zaman gerçekleştiğini açıklayamıyordu.

Troçki’nin kendisini Jakoben olarak ifade etmesi de sorunluydu. RSDİP’in Bolşevik ve Menşevik olarak bölündüğü 2. Kongresinden sonra Troçki Lenin’e ve Bolşeviklere Jakobencilik suçlamasını yöneltmişti. O tarihte Jakobencilığın Troçki için bambaşka bir anlamı vardı. 1927’de kendisini Jakoben olarak nitelendiren Troçki, 1904’te Lenin’i “*trajik Jacoben hoşgörüsüzlüğünün kaba bir karikatürü*” olarak nitelmişti. Lenin’in Jakobenezmi partiye egemen olursa “*Proletaryanın başına seçkin birkaç kişi... ya da tasfiye ve yozlaştırma yetkisine sahip biri geçeceğini*” ileri sürmüştü. (I. D. Troçki –II- 358-361)

Yargılama sonunda Merkez Kontrol Komisyonu Troçki ile ilgili davanın MK ve MKK ortak toplantısında (Plenum) görüşülmesine karar verdi. 29 Temmuz’da başlayan MK Plenumu 9 Ağustos’a kadar sürdü. Troçki ve Zinovyev’in partiden atılması Plenumun 1 Ağustostaki

toplantısında ele alındı. Toplantıda söz alan Stalin, Buharin ve diğer konuşmacılar 1903'den başlayarak Troçki'nin geçmişini, tüm ayrıntılarıyla, Lenin'le polemikleri, Menşeviklerle birlikte Bolşeviklere karşı mücadelesi, Ağustos Bloğu, Brest- Litovsk, iç savaşta komünistlerin kurşuna dizilmesi, sendikalar sorunu vb. sayıp döktüler. Troçki'de daha önceki suçlamalarını, bürokratism, partide sekretarya diktatörlüğü, kulak taraftarlığı, Çin sorunu, Rus İngiliz sendika komitesi, vb. sıraladı.

Toplantının seyri Troçki'nin "Clemanceau Açıklaması" ile değişti. 1927 yazında Sovyetler Birliğini tehdit eden bir savaşın her an patlayabileceğinden parti yönetiminde kimsenin kuşkusu yoktu. Tam bu sırada muhalefetin harekete geçmesi kuşkuyla karşılanıyordu. Troçki'nin 11 Temmuz 1927'de Orjenikidze'ye yazdığı mektup bu kuşkuya haklılık kazandıran cinstendi. Troçki mektubunda savaşın başlaması halinde MK'nin bu savaşı yürütme yeteneğinde olmadığını, bu durumda muhalefetin ülke savunmasını düşünerek muhalefet etmeye devam edeceğini ve savaşı yönetmenin yollarını arayacağını yazdı. Troçki'nin benzer bir yazısı da Pravda'da yayınlandı. Troçki düşüncesinin haklılığını ispat etmek için yine tarihe başvurdu, I. Paylaşım Savaşı sırasında Fransa'da olanları hatırlattı, şöyle ki; *"emperyalist savaşın (yani Birinci Dünya Savaşının) başlangıcında, Fransız burjuvazisinin başında, beceriksiz, dümensiz ve yelkensiz bir hükümet vardı. Clemanceau ile grubu bu hükümete muhalifti. Clemanceau, savaşa ve askeri sansüre aldırmadan ve Almanların Paris'ten 80 kilometre uzakta bulunduğu bakmadan (...), hükümetin küçük burjuva kararsızlığına ve yumuşaklığına karşı şiddetli bir mücadeleye girişti. Ne için? Savaşı tam bir emperyalist yabanlıkla ve sertlikle yürütebilmek için. ... Clemanceau'nun grubu iktidara geçti ve daha kararlı bir politika ile —izlediği politika emperyalist soygunculuk politikasıydı— zafere ulaştı"* (ID. – Troçki-II- 364)

Troçki açıklamasının devamında Stalin önderliği altında bir savaşın kazanılamayacağını ileri sürdü. MK çoğunluğu bu açıklamalardan, bir savaş çıkması halinde muhalefetin hükümeti desteklemeyeceği, kararlı olma adına onu düşürmeye çalışacağı sonucunu çıkardı. Bu açıklama gelecekteki bir savaşı iç savaşa dönüştürme tehdidini içeriyordu. (Troçki yıllar sonra bu tehdidi açıkça dile getirdi). Kızıl Ordu müfettişi Muralov gibi kimi ordu komutanlarının Savunma Halk Komiseri Vorşilov'un askeri bakımdan yetersiz olduğunu ileri sürerek Troçki'nin

açıklamasını destekleyen bildirimleri bu yargıyı daha da güçlendirdi. Troçki bu benzetmeyle açıkça politbüroyu beceriksizlik ve kararsızlıkla itham etmekle kalmıyor, aynı zamanda herhangi bir acil durumda politbüro ve MK'yi devirmek için harekete geçeceğini de ima ediyordu. Stalin'in Chamberlain'den tutun da Troçki'ye kadar bir tür tek cephe oluşuyor." sözünü doğruluyordu.

Bu açıklama ortamı iyice gererek karşılıklı sataşmalara yol açtı. Troçki fazla ileri gittiğini anlamış olacak ki söylemini düzeltme zorunluluğu duydu. "Stalin'in önderliği zaferi sağlamaya yetersiz" demek istemediğini, "zaferi daha zorlaştıracaktır" demek istediğini söyledi. Troçki devam etti; *"Bir savaşın arifesinde, ya da savaş sırasında, hiç bir Muhalif parti, tuttuğu yolun düzeltilmesi için savaşmak hakkından ve görevinden vazgeçemez... zaferin en önemli şartı budur. özetlersek: sosyalist anayurt için mi? Evet! Stalinist yol için mi? Hayır!"* diyerek konuşmasını sonlandırdı. (I. D. Troçki -II- 368)

Karşılıklı suçlamaların biçimi ve içeriği artık bir parti birliğinden, bir tek parti disiplininden söz edilemeyeceğini ortaya koyuyordu. Bu gergin hava muhalefet için yolun sonuna gelindiğini gösteriyordu. Troçki ve Zinovyev geri adım attı, geri adım yeni bir ateşkesle kayıt altına alındı. 8 Ağustos 1927'de Troçki, Zinovyev, Kamenev, Pyatakov, Smilga, Rakovsky, Muralov ve diğerleri MK'ya bir pişmanlık mektubu sundu. Muhalifler, her türlü hizipçilikten, yeni bir parti kurma girişimlerinden, MK'ya yönettikleri suçlamalardan (Thermidor, Clemenceau söylemleri) vazgeçtiklerini ve Komintern partilerindeki taraftarlarını kınamayı kabul edeceklerini taahhüt ettiler. Bu Birleşik Muhalefetin (Troçki - Zinovyev ortak muhalefeti) ikinci pişmanlığıydı. Stalin muhalefetin bu geri adımının "geçici bir barış", "belirli oranda ileriye doğru bir adım" sayılabileceğini belirtti. Ve ekledi, "sayılmayabilir de" (İktidara Giden Yol -479)

Bu ateşkes birinciden daha kısa sürdü. Muhalifler, yaklaşmakta olan XV. Kongreye sunulmak üzere başta Troçki ve Zinovyev olmak üzere 15 tanınmış muhalifin imzaladığı bir Platform ("Bolşevik Leninciler" Platformu) açıkladılar ve 15- 20 Eylül tarihleri arasında bir MK plenumunun toplanmasını istediler. Platformda muhalefetin daha önce açıkladığı önlemler sıralandı. Proleter ve yarı proleter kitlelerin durumunun kötüleştiği belirtilerek, işçi ücretlerinin artırılması, sekiz saatlik çalışmanın uygulanması, kırdaki yoksul, küçük ve orta köylülerin desteklenmesi, yoksul ve küçük köylülerden alınan vergilerin azaltılması,

kırda büyüyen kulak tehlikesine önlem alınması, kulaklardan alınan vergilerin artırılması, gönüllü kolektifleşmenin desteklenmesi, sanayinin desteklenmesi, tarımla sanayinin dengeli büyümesi, bürokratzmin önlenmesi, parti içi demokrasinin geliştirilmesi vb. önlemleri içeriyordu. Kulakların tümünden tasfiyesini öngörmeyen Platform NEP'in de devam etmesini savunuyordu. Bu önlemlerin birçoğu MK'nin açıkladığı hedeflerle uyuşuyordu. MK söz konusu dönemde tarımda genel bir vergi indiriminden yanayken muhalefet tersine kulaklardan alınan verginin artırılmasını savunuyordu. Diğer bir fark da sanayinin nasıl finanse edileceğiyle ilgiliydi. MK, sanayii tarım ürünleri ihracından elde edilen gelirle finanse etmeyi öngörürken, muhalefet bunu sosyalist ilkel sermaye birikimi adını verdiği köylülüğün aşırı sömürülmesine dayandırıyor.

Muhalefetin Platform açıklaması fiilen ayrı bir parti deklarasyonu anlamına geliyordu. Bu 8 Ağustosta varılan geçici ateşkesin de sonu oldu. Anlaşmanın bozulması konusunda taraflar birbirini suçladı. MK çoğunluğu anlaşmayı muhalefetin bozduğunu iddia ederken, muhalefet de anlaşmanın Stalin ve Buharin tarafından bozulduğunu iddia etti.

Troçki ve Zinovyev 6 Eylülde MK'ya baş vurarak "sürgüne" gönderilen muhaliflerin katılmasıyla kongre öncesi bir tartışmanın açılmasını, muhalefetin platformunun yayınlanması ve parti üyelerine dağıtılmasını talep ettiler. MK muhalefetin tüm taleplerini reddetti. Muhalefetin platformu kendi olanaklarıyla basıp yayınlamasını da yasakladı. Muhalefetin elini kolunu bağlayan bu karar onun yasal yollarla mücadele etmesini olanaksızlaştırıyor. Bu kısıtlamalar muhalefet içinde daha önce var olan ayrı bir parti olarak örgütlenme tartışmasının yeniden ama bu kez bir tartışma olarak değil, fiili bir yönelim olarak gündeme gelmesinin gerekçesi oldu. Artık muhalefet için sorun parti içi mücadeleden çıkarak ayrı bir parti olarak örgütlenme sorununa dönüştü. Bundan böyle muhalefet faaliyetini sadece parti üyelerine değil işçi sınıfının tümüne seslenerek, kendi örgütlenmesine üye kaydederek ve illegal yöntemleri kullanarak sürdürmeye karar verdi.

Muhalefet bir yandan platformlarını imzaya açarken bir yandan da işçilere seslenmek için fabrikalarda, evlerde toplantılar düzenlemeye başladı. Troçki "Hayatım" (616) adlı eserinde 8 Ağustos ateşkesinden sonra yeniden harekete geçişlerini şöyle anlatıyor. "1927 sonunda yapılması kararlaştırılmış olan Onbeşinci Kongre yaklaştıkça, parti de yavaş yavaş önünde bir yol kavşağı açılmakta olduğunu görüyor-

du. ... partide muhalefeti dinleme isteği de uyanmıştı. Bu amaca ancak gizli yoldan ulaşılabilirdi. Moskova'nın, Leningrad'ın köşe bucak yerlerinde işçiler ve öğrenciler gizli toplantılar yapmaya başladılar. Muhalefet temsilcilerini dinlemek için, yirmi kişi, yüz kişi, ikiyüz kişi toplanıyordu. Bir günde bu toplantılarından iki, üç, dört tanesine gittiğim oluyordu. ... Moskova ve Leningrad'da bu toplantılardan aşağı yukarı yirmibin işçi geçmiştir. Akım güçleniyordu. Yüksek teknik okulu salonu içerden ele geçirilmişti, ... Sonunda Merkez Komitesi, işçilere muhalefet toplantılarını zorla dağıtmak gerektiğini bildiren bir çağrı yayınladı."

Muhalefetin bu faaliyetleri OGPU tarafından izleniyordu. Bu izleme sonucunda muhalefetin platformunu bastığı gizli matbaa ortaya çıkarıldı. Matbaayı ortaya çıkararak eski Wrangelci bir subay olan OGPU ajanıydı. OGPU hem Rusya içinde hem de Rusya dışında kendi ajanlarının yanı sıra beyaz ordu elemanlarını da kullanıyordu. Wrangelci subay muhtemeldir ki OGPU tarafından muhalefetin içine sokulmuştu. Böylece muhalefeti suçlamak daha bir inandırıcı olacaktı. Ama ne olursa olsun bu olay muhalefetin illegal bir matbaa kurduğu, illegal bir faaliyete yöneldiği gerçeğini ortadan kaldırmıyordu. Stalin ve MK çoğunluğu bu olayı muhalefetin burjuva aydınlarla bir ittifakı, bir komplo olarak duyurdu. Bu olayın muhalefet üzerindeki baskıya aracı olarak kullanılması bir gerçek idiyse, muhalefetin illegal bir mücadele yolu tutması da başka bir gerçektir. Matbaa ortaya çıkarılınca tutuklamalar da başladı. Tutuklananların bir kısmı parti üyesi değildi. Muhalif liderlerden Preobrajeniski, Mraçkovski ile Serebriyakov "matbaa'nın ve Platform baskısı sorumluluğunun tamamıyla ken-dilerine ait olduğunu açıklasalar da bu tüm muhalefetin sorumlu tutulmasını engellemedi. Matbaa olayına katılan Preobrajeniski, Serebriyakov ve Mraçkovski'nin içinde olduğu 14 kişi partiden atıldı. Mraçkovski tutuklanarak hapis cezasına çaptırıldı.

Troçki'nin ihraç istemiyle Komitern, Prezidyum'u tarafından toplantıya çağrılması aynı dönemde gerçekleşti. Troçki kendisini savunmak üzere Komintern Prezidyumu'nun 27 Eylüldeki toplantısına katıldı. Bu Komintern'in kurucularından biri olan Troçki için kolay hazmedilecek bir durum değildi. Troçki Plenum'da yaptığı konuşmada Yürütme Kurulunun içinde kendi başına karar verecek bir tek kişi bile olmadığını, kendisi hakkında kararın "önceden hazırlanmış olduğundan şüphe" etmediğini söyledi. Enternasyonal Yürütme Komitesi-

ni (henüz kendisi de o komitenin üyesiydi), Lenin'den sonra düzenli toplanmamak, tüzüğü çiğnemek, RKP(B)'deki gelişmelere sessiz kalmakla suçladı. Rus muhalefetinin tek hatasını, “Rus Devrimini felâkete sürükleyen Stalin Sekreterliğinin planları karşısında çok yumuşak davranmış olması” olarak açıkladı. Troçki konuşmasının ardından yapılan oylamada, lehine sadece iki oy verilmesiyle Komünist Enternasyondan atıldı.

Muhalefet cephesinde bunlar yaşanırken MK Ekim Devriminin 10. Yıldönümü için hazırlıkları yürütüyordu. Hazırlıklardan biri de çalışma saatlerinin günlük 7 saat ve haftada 5 günle sınırlandırılmasıydı. Kanunun yasalaşması için 15 Ekimde Leningrad'da Sovyetler Merkez Yürütme Kurulu'nun özel bir toplantısı yapıldı. Toplantıda Kirov tasarımı açıkladı. Muhalefet platformu işçi ücretlerinin artırılmasını ön gördüğü halde Troçki, muhalefetin önerisinin boşa düşmesine kızmış olacak ki, tasarının bir aldatmaca olduğunu söyledi. Çalışma saatlerini yeniden düzenleyen bu yasa 13 yıl yürürlükte kaldı. İkinci paylaşım savaşında yürürlükten kaldırıldı. Çalışma rejimi günde 8 ve haftada 6 gün olarak düzenlendi. 1958'den sonra adım adım 7 saat 6 gün uygulamasına dönüldü.

Parti, Leningrad'da 7 saatlik işgününü kutlamak için bir gösteri düzenledi. Gösterideki bir olay zaman zaman aşırı gerginliklere sahne olan ve her seferinde kazanma umudunu biraz daha kaybeden Muhalefetin umudunun yeniden yeşermesine neden oldu. Gösteriye katılan büyük kalabalık pankartları ve sloganlarıyla parti liderlerini selamlayarak önlerinden geçiyordu. Troçki ve Zinovyev gösteri alanının uzağında kalabalığın akış yönünde bir kamyonun üstünde çıkmışlardı. Gösteriden dönenler Troçki ve Zinovyev'in önünden geçerken onları da selamlıyordu. Troçki bu sahneye “Hayatım” da (617) uzun bir paragraf ayırdı. Zinovyev'in büyük bir iyimserliğe kapıldığını, bu gösteriden çok büyük sonuçlar umduğunu, kendisininse öyle düşünmediğini yazdı. Ancak sonradan kendisi de ikna olacak ki, Ekim Devrimi'nin 10. Yıldönümü kutlamalarını muhalefetin bir gövde gösterisine dönüştürme kararı aldılar.

23 Ekimde Parti Plenum'u Troçki ve Zinovyev'in partiden atılması için yeniden toplandı. Daha önceki Plenum'da yaşanan sahneler bir kez daha yaşandı, Troçki'nin son kez katıldığı Plenum'daki son sözü “*Bizi atıyorsunuz ama zaferimizi önleyemeyeceksiniz*” oldu.

Muhalefet için geriye bir tek şans kalıyordu; Ekim Devrimi'nin 10.

Yıldönümünde büyük bir gövde gösterisi yapmak. Bunun için kitlelere çağrı yapma kararı aldı. Zinovyev Leningrad'da, Troçki ise Moskova'daki hazırlıkları yönetti. Muhalefet hazırlığını, bir yandan açıkladıkları platforma imza toplayarak, bir yandan da fabrikalarda ve evlerde toplantılar yaparak sürdürdü. Zinovyev 20 ya da 30 bin imza topladıkları takdirde MK'nin bu destek karşısında geri adım atacağı beklentisi içindeydi, ama beklenti gerçekleşmedi, toplanan imza sayısı 5 binde kaldı. 7 Kasım'da örgütlenen muhalif gruplar kendi pankartları ve sloganlarıyla Moskova ve Leningrad kutlamalarında boy göstermeye çalıştı. Taşındıkları pankartlar ve attıkları sloganlarda şu istemler yer aldı. "Kulak'a, N.E.P. ciye ve bürokrata vurunuz!", "Kahrolsun oportünizm!", "Lenin'in vasiyetini yerine getiriniz!"; "Partideki bölünmeyi önleyiniz!"; "Bolşeviklerin birliğini koruyunuz!". Bu sloganlarla parti yönetimini eleştirirken partiye sahip çıktıklarını göstererek kitlelerin sempatisini kazanacakları varsayılmıştı. Ancak hem Moskova hem de Leningrad'daki kutlamalara katılan muhalifler yönetim tarafından etkisizleştirildi. Muhaliflerin etrafı polis tarafından kuşatıldı, tartaklandılar, ellerindeki pankartlar toplandı.

Kutlama gösterilerinin bitiminden sonra Leningrad'daki Zinovyev Troçki'ye şunları yazdı; *"Gelen bütün haberler bu iğrenç olayların devamına yararlı olacağını gösteriyor. Sizde acaba neler oldu diye korkuyoruz. Bağlantılar (işçilerle yapılan gizli görüşmeler demek istiyor) çok başarılı. Bizim yararımıza büyük değişiklik var. Şimdilik buradan ayrılmak niyetinde değiliz"*. (Troçki – Hayatım – 619)

Troçki 8 Kasım'da *"Politbüro'dan ve Merkez Komitesi Komisyonu Başkanlığından olayların resmen incelenmesini istedi; hâlâ umutlu gibi görünüyordu. Muhalefet üyelerine gösteri sonucunun pek o kadar kötü olmadığını söyledi. ...Stalin'in elinden "parti birliği" parolasının alınmasına memnun olduğunu yazmasının üstünden yalnızca beş gün geçtikten sonra, "artık birlikten söz etmenin zamanı geçti," demeye başladı. Çünkü parti mekanizması "Termidor güçlerinin" iradesiz bir aracı olmuş ve Muhalefeti kulak ve N.E.P. çiler yararına ezmeye karar vermişti. Zinovyev ile Kamenev bundan emin değildiler; Stalin'in politikasında bir değişme olduğunu görüyorlar ve kulak ile N.E.P. ciye karşı harekete geçmeye hazırlandığını söylüyorlardı. Ne olursa olsun "birlikten söz etmenin artık geç olduğu" kanısına da katılmıyorlardı."* (I. D. Troçki –II – 392)

Merkez Komitesi ile Merkez Kontrol Komisyonu 14 Kasım'da ola-

ğanüstü bir toplantı yaparak 7 Kasımdaki olayları görüştü. Troçki ile Zinovyev'i karşı-devrimci gösteriler düzenlemek ve ihtilâl kışkırtmacılığıyla suçlayarak partiden attı. Rakovski, Kamenev, Smilga ve Evdokimov Merkez Komitesinden, Bakaev, Murolov ve daha başkaları da Merkez Kontrol Komisyonundan atıldılar. (age. 393)

Troçki ve Zinovyev'in partiden atılmasından sonra 31 muhalif MKK'ya başvurarak hizipçiliğe ve yeni parti kurulmasına karşı olduklarını, bundan böyle muhalefetin "resmi olmayan" (illegal) toplantılara son verdiğini açıkladılar. Troçki, Zinovyev ve muhalefetin önde gelen diğer üyelerinin partiye geri alınmasını istediler. Troçki muhalefetin teslimiyeti anlamına gelen bu açıklamayı hafifletecek bir ek yaptı. Muhalefetin görüşlerinden vazgeçmediğini, "baskıcı önlemlerin muhalefeti korkutamayacağını" söyledi.

Troçki'nin partiden atılmasından iki gün sonra (16 Kasım) 1910'dan beri Troçki'yle birlikte olan Adolf Abramoviç Joffe Troçki'ye bir mektup bırakarak intihar etti. Joffe 1903 Haziranında Troçkiyle birlikte Bolşevik Parti'ye katıldı. Ekim Devriminden sonra MK'da görev aldı. Berlin, Pekin, Tokyo ve Viyana'da elçilik görevlerinde bulundu. Kuomintang lideri Sun Yat-Sen ile Sovyet Rusya arasındaki ilişkiyi kurdu. Tokyo elçiliği sırasında vereme yakalandı. Rusya ve yurtdışında tedavi olsa da hastalığında bir düzelme olmadı. Troçki "Hayatım"da Joffe'nin tedavi için ikinci kez yurtdışına çıkmasına Stalincilerin izin vermediğini yazdı ve bunu "*Stalinciler daha şimdiden, muhalifleri bambaşka bir yere göndermek için hazırlık*" yapmalarına bağladı. Joffenin cenazesi 19 Kasımda kaldırıldı. Cenaze töreninde Rabosky ve Troçki konuştu, Troçki konuşmasında şunları söyledi. "*Joffe aramızdan ... "kavga etmek istemediği için ayrılmadı, kavga edecek takati kalmadığı için ayrıldı.Kavga yürüyor, herkes yerli yerinde durmalıdır. Kimse yerini bırakamaz.*" (ID-Troçki -391)

Joffe'nin geriye bıraktığı mektupta Troçki için yazdıkları hiç de olumlu değildi. "*...sen Lenin'in sarsılmaz iradesinden, boyun eğmezliğinden, gelecekte çoğunluğu kazanacağını, yolunun doğruluğuna herkesin gelecekte inanacağını bilerek doğru olduğunu düşündüğün yolda tek başına bile kalmaya hazır oluşundan yoksundun... sen genelde fazla değer biçtiğin bir anlaşma ya da taviz uğruna kendi haklılığından vazgeçtin*" (Cliff – Troçki –III- 11)

7 Kasım yenilgisi muhalefet saflarının dağılmasına yol açtı. Dağılma Zinovyevcilerde daha belirgindi; teslim olmaya hazırlanıyorlardı.

Dağılmayı önlemek için 121 muhalif “Lenin’in davasına zarar vermemek için” muhalif görüşlerinden vazgeçtiklerini, ihraç edilen ve hapsedilen üyelerinin itibarlarının iade edilmesi ve parti içi tartışmanın önünün açılması koşuluyla örgütlerini dağıtmaya hazır olduklarını içeren bir bildiri yayımlayarak XV. Kongreye başvurma kararı aldı.

Bolşevik Parti’nin XV. Kongresi, 2-19 Aralık tarihleri arasında Moskova’da toplandı. Kongreye 898’i oy hakkına sahip 1.669 delege katıldı. Bu delegeler içinde oy hakkına sahip tek bir muhalif yoktu. Kongrede Muhalefeti Kamenev, Rbosky ve Muralov temsil etti ve birer konuşma yaptılar. Kongrede MK politik raporunu Stalin sundu. Stalin raporunda, dünya kapitalizminin geçici bir istikrar dönemine girdiğini, buna rağmen kapitalist güç odakları arasında çelişkilerin keskinleştiğini, bunun yeni bir paylaşım savaşını gündeme soktuğunu, savaş tehlikesinin arttığını belirtti. Derinleşen bunalım ve artan savaş tehdidine işçi sınıfına karşı yeni bir saldırının eşlik ettiğini, Avrupa’da faşizmin güçlendiğini, buna karşın işçi hareketinde bir gerileme görüldüğünü, ama bunun geçici olduğunu, işçi hareketinde devrimci bir canlanmanın (Fransa, Almanya, Avusturya, İngiltere vb.) başladığına dair güçlü işaretler olduğunu, sömürge ülkelerde benzer bir durumun yaşandığını, Çin devriminin henüz emperyalizm üzerinde doğrudan zafer kazanamamış olmasının, geçici bir durum olduğunu vurguladı.

Belli başlı kapitalist ülkelerin Sovyetler Birliği’ne müdahale tehlikesinin 1927’de en tepe noktaya yükseldiğini, aynı dönemde Sovyetler Birliğinin bir dizi ülkeyle karşılıklı dayanışma ve saldırmazlık anlaşması imzaladığını, İngiltere önderliğinde kurulan cephenin, emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiler, kurulmuş olan ekonomik ilişkiler ve Avrupa işçi sınıfından korkuları nedeniyle başarısızlığa uğradığını belirttikten sonra Sovyetler Birliğinde sanayi ve tarımdaki gelişmeleri ele aldı.

Sanayinin beş yıllık plana uygun olarak gelişimini sürdürdüğünü, sanayide ve meta pazarında sosyalist ekonominin özel ekonomiye üstünlüğünün kanıtlandığını somut rakamlarla ortaya koydu, işçi ücretlerindeki iyileşmeye değindi. Sovyetler Birliği’nin bir sanayi ülkesi haline geldiğini söyleyerek Partinin önüne şu görevi koydu; “*kapitalist ülkelere yetişebilmek ve onları geçebilmek için gerekli olan uygun önkoşulların yaratılması amacıyla sosyalist sanayiin ulaşılmış gelişme tempo-sunu korumak ve en yakın gelecekte daha da artırmaktır.*” (Stalin Tüm Eserler -10 – 255)

Tarımdaki büyümenin tatmin edici olmadığını, bu alandaki başlıca sorunun tekniğin geriliği, dağınık küçük üretim ve köylülüğün kültürel geriliği olduğunu vurguladı. Kolhoz ve Sovhoz'ların tarımdaki paylarının çok küçük (%2) olduğunu, kulakların tarımdaki üstünlüğüne son verilebilmesi için idari ve GPU tedbirlerin yeterli olamayacağını, çıkış yolunun Kolhoz ve Sovhozlar örneğinin gücüyle geliştirilmesi olduğunu belirtti. Tarımda 1927 yılında yaşanan sorunlara, kulakların ürün stoklamaması sorununa ise değinmedi.

Stalin konuşmasının sonunda muhalefete değindi; muhalefetle aralarındaki görüş ayrılıklarını muhalefetin sosyalizmin inşasına inanmaması, Sovyet Birliğinde Thermidorcu bir yozlaşma olduğunu ileri sürerek proletarya diktatörlüğünü, işçi sınıfının orta köylülükle ittifakını, Sovyetler Birliği'nin sosyalist karakterini, sömürge devrimlerinde Leninci yaklaşımı, kapitalist ülkelerde birleşik cephe taktiğini reddetmesi ve ikinci bir parti ve yeni bir enternasyonal savunması olarak yedi maddede özetledi.

Muhalefet tek tek dökülüyordu. Kongrenin toplanmasından bir gün sonra 3 Aralıkta Kamenev ihracına karar verilen ama parti kararlarına uyma sözü veren 121 muhalifin listesini sundu. Stalin bu listeyle ilgili olarak şunları söyledi; *“Tüm dünyanın huzurunda anti-Bolşevik görüşlerinden açıkça ve dürüstçe vazgeçmeli, yaptıkları hataları -ki bu hatalar parti için artık suç niteliğindedir- ilan etmelidir. Yoksa partiyi terk etmeleri gerekir. Eğer gitmezlerse biz atarız!”* (Kotkin- 846)

Kamenev Kongre'de yaptığı konuşmada partiye itaat edeceğini söyledi; -“önümüzde iki yoldan birini seçme sorunu duruyor,” ... *“Bu yollardan birisi ikinci bir parti. ... Bu yol siyasi ve sınıfsal yozlaşmanın yoludur. Yaklaşımımızın ve tüm Lenin öğretilerinin ışığında, bu yol bize kapalıdır. ... Dolayısıyla önümüzdeki yegâne yol ikinci yoldur ... yani, partiye her bakımdan ve tümüyle itaat etmek. Bu yolu seçiyoruz zira doğru Leninist politikanın, parti dışında ve partiye karşı değil, parti içinde ve parti aracılığıyla zafere ulaşacağına içtenlikle inanıyoruz.”* (age. 846-7)

Stalin Kongrede konuşan muhalefet temsilcilerden Muralov ve Raboski'nin konuşmaları üzerinde durmadı. Kamenev'in konuşması üzerine şunları söyledi; *“Eski ve köhne olan gider ... yeni olan büyür ve gelişir ... Bazıları sahneyi terk eder... ... Eğer şimdi bazı liderler, sıkıca oturmayı reddettikleri için devrim arabasından düşüyorlarsa bunda şaşacak hiçbir şey yoktur. Bunun tek sonucu, ayak sürüyerek ilerle-*

mesine engel olanlardan partinin kur-tulması olacaktır. ...“arabada düşünler için yol budur!”

10 Aralıkta Birleşik muhalefetin iki kanadı kongreye kendi açıklamalarını sundu. Kamenev, Bakayev Avdeev ve Evdokimov'un imzasını taşıyan Zinovyev grubu açıklamasında Kongre kararlarına uyma yükümlülüğünü teyit ederek muhalif hizbin varlığına son vereceklerini ve kongrenin muhalefetin görüşlerini açıklamayı yasaklayan kararını kabul edeceklerini belirttiler. Troçkist hizipten Rakovski, Radek ve Muralov imzasını taşıyan metinde, kongre kararlarına uymayı, hizip çalışmasından vazgeçmeyi kabul ettiklerini açıklamakla birlikte kendi program ve tezlerini parti tüzüğü çerçevesinde savunacaklarını, ikinci parti fikrini reddettiklerini, ama tek parti içinde düşüncelerini açıklamaya hakları olduğunu açıkladılar. Muhalefetin bu manevraları kongre tarafından samimi bulunmadı ve reddedildi. 17 Aralıkta daha önce partiden atılanların (Zinovyev, Troçki ve diğerleri) ihracı onaylandı. Kongrenin son günü olan 19 Ağustosta Zinovyev ve Kamenev'le birlikte toplam 23 muhalif kongreye bir dilekçe ile baş vurarak “anti-Leninist yaklaşımlarını” terk ettiklerini söyleyerek partiye kabul edilmelelerini talep ettiler. Bu talepleri kongre tarafından reddedildi. (Cliff – Troçki –III- 307-8)

Kongre aldığı bir kararla muhaliflerin partiye geri dönme istemlerini tek tek ele alınacağını kabul eden bir kararı onayladı. Kongre aldığı bir başka kararla muhalefetin önde gelen isimlerinin (Kamenev, Pyatakov, Radek,Rabovski ve Smilga) de yer aldığı 75 kişiyi partiden ihraç etti. Kongreden sonra ihraç edilenlerin sayısı 1500'e yükseldi, 2500 muhalifse partiye dönmek için başvurdu. Partiden ihraç edilen muhaliflerin bir kısmı Sovyetler Birliği'nin çeşitli bölgelerine sürgüne gönderildi. Muhalefeti temsil eden Rakovski ve Radek ile Orjonikidze arasında yapılan görüşmede; tayinlerin sürgün sayılmaması, sağlık ve güvenliğin göz önünde tutulması, muhalefetin onayının alınması şartıyla muhaliflerin herhangi bir ile gitmeye hazır olduklarını kabul eden bir anlaşmaya varıldı. Anlaşma gereğince 30 kadar Troçkist Sibirya ve Orta Asya'da önemsiz görevlere atandı. Böyle bir atamayı kabul etmeyen Troçki Hazar kenarındaki Astrahan'a sürgün edildi. Rutubetli olduğu gerekçesiyle yapılan itiraz üzerine sürgün yeri Kazakistan'ın başkenti Alma-Ata olarak değiştirildi. Troçki yurtdışına sürgün gönderilene kadar muhalefetten geri kalan kadrolarını Alma – Ata'dan yönetmeye çalıştı. (1. D. Troçki –II- 404)

XV. kongrede “vasiyet” yeniden gündemdeydi. Ancak bu kez muhalefetin suçlaması olarak değil, XII. kongrede alınan bir kararla ilgili olarak gündemdeydi. XIII. Kongrede Lenin’in “vasiyet”inin XV. Kongrede yayınlanması kararı alınmıştı. Rykov Kongreye “vasiyet” ve Lenin’in son dönemde dikta ettirdiği metinlerin tümünün yayınlanması önerdi. Öneri oy birliğiyle kabul edildi. Bunun üzerine “vasiyet 13,500 adet basılarak parti örgütlerinin tümüne dağıtıldı.

Kongrede seçilen yeni Merkez Komitesi ilk toplantısında Stalin’i yeniden Genel Sekreter seçti. Kongreden tam bir zaferle çıkan Stalin zaferini perçinlemek istedi. Ağustos 1923 Magara toplantısından beri Stalin’in peşini bırakmayan, her kriz anında karşısına çıkan “vesayet”ten tümüyle kurtulmak için bir hamle yaptı. MK toplantısında Lenin’in vasiyetine uyularak görevden alınmasını istedi; bu Stalin’in altıncı kez istifa ediydi. İstifasını muhalefetin yenilgisiyle ilişkilendirdi. *“Daha önce muhalefet böyle bir yenilgi yaşamamıştı zira sadece ezilmekle kalmadılar aynı zamanda partiden atıldılar;” ... Artık, genel sekreterlik görevinden azledilme isteğimin genel kurul tarafından reddini haklı gösterecek bir zemin kalmadı. Ayrıca, hesaba katmamazlık edemeyeceğimiz Lenin’in talimatı var ve bence artık yürürlüğe konması gerekiyor.”* Kongre bir çekimser oyla Stalin’in istifasını reddetti.

Stalin bununla yetinmedi “Vasiyetin bir daha karşısına hiç çıkmamasını garantilemek için MK’ya yeni bir öneride bulundu: *“Belki de Merkez Komite genel sekreterlik kurumunu ortadan kaldırmayı uygun bulacaktır. Partimizin tarihinde böyle bir makamın mevcut olmadığı dönemler vardı.” ... “Bu ölü kurumun neden muhafaza edilmesi gerektiğini anlamıyorum,”* diyerek genel sekreterlik kurumunun kaldırılmasını önerdi. Rykov söz alarak Merkez Komite’nin, Lenin’in tesis ettiği ve partiden atılan muhalifler de dahil herkesin oylarıyla Stalin’e verilen genel sekreterlik makamını koruyacağını ifade etti. Stalin’in bu önerisi bu kez oybirliğiyle reddedildi. (Kotkin -850-51)

Çin Devrimi

Bileşik muhalefetin Stalin ve MK çoğunluğuna yönelttiği iki önemli eleştiriden bir 1927’de yaşanan Çin devriminin yenilgisi ve diğeri de “Tek Ülkede Sosyalizm” sorunu. Troçki, Çin devriminin 1927’deki yenilgisini Stalin ve Buharin’in dünya devrimine ihaneti olarak nitelendiriyordu. Çin’de neler olup bittiğini anlamak için daha geriye, Çin devrimine, bu devrimde Sun Yat –Sen’in oynadığı role ve Çin Komünist Partisi’nin kuruluşuna gitmemiz gerekiyor.

1911 devrimi Çin’de kapitalizmin gelişmesinde bir dönüm noktası oldu. Kapitalizmle birlikte işçi sınıfı da gelişmeye başladı. 1919’a gelindiğinde çoğunluğu Şanghay’da olmak üzere işçi sayısı iki milyona ulaştı. Çin’de Marksist hareket Ekim Devrimi’nin etkisi altında şekillenmeye başladı. 4 Mayıs 1919’da Pekin üniversitesinde başlayan öğrenci eylemlerinin tüm ülkeye yayılmasıyla hız kazandı. Marksist hareketin henüz şekillenmeye başladığı bu dönemde Çin’deki toplumsal mücadele Kuomintang tarafından yürütülüyordu. Sun Yat –sen bu örgütün hem kurucusu hem de teorik ve politik lideriydi.

Sun Yat-Sen’in ideolojisi üç temel ilkeye dayanıyordu. 1- “Çin ırkının egemenliği, 2- ulusal parlamento ve 3- zenginliklerin korunmasında halkın egemenliği”. Sun Yat –sen’e göre bu üç ilkeden ikisi 1911 devriminde gerçekleşmişti, sırada olan ekonomik ilkenin gerçekleşmesiydi. Bu ilkenin gerçekleşmesi Çin’de kapitalist gelişmenin dışında olmalıydı. Sun Yat –sen Çin’in kapitalist gelişmenin önünü alma olanağına sahip olduğunu ileri sürüyor, Çin’in önünde duran ekonomik devrimin toprak vergisinin toprak miktarına bağlı olarak belirlenmesi gerektiğini, topraktaki değer artışının kapitalistlerin değil, bu değeri yaratan halkın olduğunu ileri sürüyordu. Bu haliyle Sun Yat –sen in düşüncesi Rusya’daki Narodnik hareketin tezleriyle benzeşiyordu.

Lenin Sun Yat –Sen ‘in tezlerini Haziran 1912’de yazdığı “Çin’de Demokrasi ve Narodnizm” makalesinde ele aldı. Sun Yat –sen’in ideolojik, politik yönelimini değerlendirdiği yazısında Sun Yat-sen’in platformunun her satırının, “*militan, dürüst demokratik anlayışla*” dolu olduğunu belirtti ve “*önümüzde, yüzyıllardır süren köleliğinden yalnızca şikayet etmeyen, eşitlik ve özgürlüğü yalnızca düşlemeyip, aksine Çin’in zalimlerine karşı mücadele etmeyi de bilen gerçekten büyük bir halkın gerçekten büyük ideolojisi duruyor.*” diye yazdı. Lenin sömürge ve yarı sömürgelerde devrime ihanet eden liberal burjuvazinin yanında “*tarihsel olarak ileri bir davaya hâlâ yetenekli*” bir burjuvazinin varlığına dikkat çekerek bu burjuvazinin “*baş temsilcisi ya da temel sosyal dayanağı*”nın köylüler olduğunu, Sun Yat-sen’in de bu burjuvazinin ideolojik politik temsilcisi olduğunu vurguladı. Tarımın burjuva-demokratik dönüşümünü öngören bu “*ilerici, militan, devrimci programına*” rağmen Sun Yat- sen’in teorisinin “*doktrin açısından bakıldığında, bir küçük-burjuva “sosyalistin ve gericinin teorisi.”*” olduğunu belirtti.

Lenin makalesini şunları yazarak tamamladı. “*Ve son olarak, Çin’de Şanghay’ların sayısı arttığı ölçüde, Çin proletaryası da artacaktır. Muhtemelen, Sun Yat-sen’in küçük-burjuva ütopyalarını ve gerici görüşlerini eleştirirken, aynı zamanda onun politik programının ve tarım programının devrimci-demokratik özünü mutlaka özenle vurgulayacak, koruyacak ve geliştirecek, şu ya da bu Çin sosyal-demokrat işçi partisini oluşturacaktır.*” (Lenin, Seçme Eserler, Cilt IV. 314-320)

Lenin bu makaleyi 1912 yılında yazmıştı. Bundan dokuz yıl sonra Lenin’in belirttiği gibi proletarya henüz çok güçsüz de olsa, Çin’de komünist partisi kuruldu. Komintern Nisan 1920’de Voitinski’yi dağınık komünist hareketi birleştirme göreviyle Çin’e gönderdi. Voitinski’nin girişimiyle Temmuz 1921’de ÇKP’nin ilk kongresi işçi hareketinin en güçlü olduğu Şanghay’da toplandı. 53 komünisti temsilen 12 delegenin katıldığı Kongrede Chen Tu-hsiu partinin liderliğine getirildi. Komintern Voitinski’den sonra ÇKP ile ilişkiyi yürütmek üzere Komintern’in II. kongresine Endonezya delegesi olarak katılan Mahring’i görevlendirdi. Mahring Kantonda 1911 Çin devriminin ve Kuomintang’ın halkçı- devrimci lideri Sun Yat-sen’le görüştü. ÇKP ile Kuomintang arasında ileride kurulacak birleşmenin tohumları bu görüşmede atıldı.

Aynı dönemde RKP(B)’de Sun Yat –sen’le ilişkilerini geliştiriyor-

du. RKP (B) MK üyesi Joffe Ağustos 1922’de Uzak Doğu misyonuyla Pekine gönderildi. Çin hükümetiyle bir Sovyet- Çin konferansı düzenlenmesi girişimi sonuçsuz kaldı. Joffe, sürgündeki Sun Yat-Sen’le görüşmek için Şanghai’a geçti. Yapılan görüşmeler sonunda 26 Ocak 1923’te Joffe ve Sun ortak bir basın toplantısı düzenleyerek varılan mutabakatı açıkladılar. Doğu Demiryolu sorununun bir Çin - Rus ortak konferansıyla çözülebileceği ve Kızıl Ordunun Moğolistan’dan çekilmesinin acil bir sorun olmadığına mutabık kalındı. Joffe “*Çin’in en önemli ve en acil sorununun ulusal birliğe ulaşmak ve tam ulusal bağımsızlığı sağlamak olduğu*”nu kabul ederek, Sun Yat-sen’e Çin’de Sovyet sisteminin kurulamayacağı tavizini verdi.

Bir yandan Sun Yat-sen’le iki kanaldan kurulan ilişki, diğer yandan Kuomintang’ın artan gücü (Ocak Mayıs 1922 Hong Kong grevindeki rolü) RKP(B), Komintern ve ÇKP’nin dikkatlerinin Kuomintang üzerine yoğunlaşmasını sağladı. ÇKP Haziran 1922’de yaptığı açıklamada Kuomintang’ı tek bağlaşıklık yapılacak güç olarak gördüğünü açıkladı. ÇKP’nin Temmuz 1922’de 195 parti üyesini temsilen 12 delegenin katılımıyla toplanan II. Kongresi’nde Kuomintang’la kurulacak ilişkinin biçimi ve niteliği sorunu görüşüldü. Kongre “proletaryanın acil görevinin, ordunun (Pekin yönetiminin –y) devrilmesi ve gerçek bir demokratik hükümetin örgütlenmesi” olarak belirledi ve bu doğrultuda Kuomintang’la iki partinin varlığını koruyarak işbirliği yapması kararı alındı. Komintern görevlisinin baskısıyla partinin aldığı bu işbirliği kararı Kuomintang (KMT) içinde “birliğe” dönüştü.

Sun Yat –sen Komünistlerle işbirliğine karşı değildi, ama bir şartı vardı. İşbirliği ancak Kuomintang yönetimi ve disiplini altında olmalıydı. Komintern görevlisi Maring ikinci kez görüşmesinde Sun Yat –sen’in bu şartını kabul etti ve komünist parti üyelerinin tek tek Kuomintang’a üye olmalarında mutabık kalındı. (önerinin sahibi bizzat Sun Yat-sen’di) Bu öneri KEYK tarafından da desteklendi. Öneri Ağustos 1922 ÇKP MK’nin toplantısında çoğunluğun karşı çıkmasına rağmen Maring’in yönlendirmesiyle kabul edildi. Maring’e göre KMT’nin bir burjuva partisi değil, tüm sınıfların (burjuvazi, küçük burjuvazi, köylülük ve proletarya.) koalisyon partisiydi ve dolayısıyla bu parti komünistlerin katılımıyla devrimci bir güce dönüştürülebilirdi.

Sorun Komintern Yürütme Kurulu’nun (KEYK) Ocak 1923 Plenumu’nda görüşüldü. Plenum, işçi hareketinin zayıf olduğu belirlemesinden hareket ederek Çin’deki temel görevi “emperyalistlere ve

onların ülke içindeki feodal ajanlarına karşı ulusal devrim”in gerçekleştirilmesi olarak belirledi. Çin’deki “tek ciddi ulusal-devrimci” grubu, “kısmen liberal demokratik burjuvaziye ve küçük burjuvaziye, kısmen de aydınlar ve işçilere dayanan” Kuomintang olarak tanımladı. Bu tanımlamalardan hareketle “mevcut koşullarda ÇKP üyelerinin Kuomintang’a katılması” kararını aldı. KEYK’si Kuomintang’la birleşmenin “ÇKP’nin belirli siyasi özelliklerinin yok edilmesi pahasına” olmaması, partinin, “bağımsız örgütlenmesini tam anlamıyla merkezi bir aygıtla” sürdürmesi” eklerini ekleyerek alınan kararın anti-Markсист niteliğini örtmeye çalıştı. Bu kararla birlikte komünist parti sınıf niteliği ve bağımsızlığı ortadan kaldırılarak ulusalcı bir güce indirgen-di. Kuomintang’a katılma kararı 1923 Haziran’da toplanan ÇKP III. Kongresince onaylandı ve ÇKP tarihinde yeni bir dönem açıldı.

ÇKP’nin Kuomintang’a katılması sorunu partinin 12-20 Haziran 1923 tarihleri arasında Kanton’da toplanan üçüncü Kongresi’nde kesin bir sonuca bağlandı ve parti üyeleri tek tek Kuomintang örgütlerine katılmaya başladı. ÇKP’nin katılımından sonra ilk Kuomintang Kongresi 20-30 Ocak 1924’te Kanton’da yapıldı. Kongreye katılan 165 delegenin 20 kadarı ÇKP üyesiydi. Kongrede Sun Yat -sen’in ideolojik ilkeleri demokrasi, toprak mülkiyetinde eşitlik, ve sermayenin düzenlenmesi olarak güncelleştirildi. Sun Yat- sen Kongrede yaptığı konuşmada, “*Şimdi, emperyalizme karşı açık bir devrimci programı ortaya koymak ve halk kitlelerini Çin’in bağımsızlık ve özgürlüğü için mücadele etmeye teşvik etmemizin zamanıdır. Bundan başkası, hiçbir zaman başarıya ulaşamayacak anlamsız ve hedefsiz bir devrim hedefi gütmek olacaktır.*” diyerek Kuomintang içinde bağımsızlık dışında devrimci bir hedef güdülemeyeceğini söyledi. Kongre Sovyetler Birliği’yle ittifak politikasını benimsedi. Yapılan MK seçiminde aralarında Mao’nun da olduğu 10 ÇKP üyesi Kuomintang MK’si asıl ve yedek üyeliklerine seçildi. Bu sayı toplam MK üye sayısının ancak 1/4’ünü oluşturuyordu. (ÇKP tarihi cilt-I-75)

Aynı dönemde Kanton hükümetiyle Sovyetler Birliği arasındaki ilişkiler de gelişti. Ekim 1923’de Borodin Sovyetler Birliği’ni temsilen Kanton’a gitti. Sun Yat-sen’in danışmanı oldu. Sovyetler Birliği Kuomintang’a silah ve maddi yardımında bulundu. Mayıs 1924’te Sovyetlerin yardımıyla Kanton yakınlarında Whampoa adasında Whampoa Askeri akademisi kuruldu. Akademinin komutanlığına Çang Kay -şek getirildi. Bu akademiye Kızıl Ordu mensupları askeri danışman olarak

görev yaptı.

1924-1927 arasında Çin devrimini önemli bir yol katetti. İşçi hareketi gelişti, köylü örgütlenmeleri ortaya çıkmaya başladı. Bu gelişmelere paralel olarak ÇKP'nin üye sayısı ve işçi hareketi üzerindeki etkinliği de arttı.

1925 Kuomintang içindeki değişimin kendini açığa vurduğu bir yıl oldu. Mart 1925'de Sun Yat –Sen'in ölümüyle birlikte Kuomintang içindeki dengeler de değişmeye başladı. Sun Yat –Sen'in kişiliğinde Kuomintang içinde köylülüğü temsil eden devrimci burjuvazi en önemli liderini kaybetti. Kuomintang içindeki dengelerin değişmesine yol açan en önemli gelişmelerden birisi de Çin'deki yeni devrim dalgasıydı.

Çin'de büyük devrim dalgası Mayıs 1925'te işçi kenti (Çin'deki işçilerin üçte biri buradaydı) Şangay'da başladı ve ülkenin tümüne yayıldı. 15 Mayıs'ta bir Japon kapitaliste ait pamuk fabrikasında komünist bir işçinin öldürülmesine işçiler 30 Mayıs'ta genel grev ve gösteriyle karşılık verdi. Gösteriye 200 binden fazla insan katıldı. İngiliz polisinin müdahalesiyle 13 işçi öldürüldü. Grev ve gösteriler başta Kanton olmak üzere Hong Kong ve diğer şehirlere yayıldı. Ülkedeki gösterilere katılanların sayısı 17 milyonu buldu. Grevler ve gösterilere önderlik eden ÇKP önemli bir güç haline geldi. Devrimci süreç aynı zamanda Kuomintang'ın otoritesini de büyüttü. Haziran 1925'te Kuomintang kendini Çin'in ulusal hükümeti ilan etti.

Sun Yat sen'in ölümü ve ÇKP'nin artan gücü "liberal burjuvaziyi" Kuomintang içinde hegemonyayı ele geçirmek için harekete geçirdi. Burjuvazi bir yandan ÇKP'nin Kuomintang'daki etkinliğini kırmak için önlemler alırken öte yandan da Çin toprak ağaları ve Çin'de nüfus bölgelerine sahip olan emperyalist devletler (İngiltere, ABD, Fransa, Japonya) ilişkilerini güçlendirmeye, onlarla uzlaşmanın yollarını aramaya başladı. Ocak 1926'da yapılan ikinci kongresinde Çan Kay –şek Kuomintang Merkez Yürütme Komitesi (KMYK) üyeliğine seçildi ve ulusal ordunun baş müfettişliği görevine getirildi. Çan, uydurma bir bahaneyle Kantonda sıkıyönetim ilan etti. ÇKP üyelerini tutukladı, Kanton ve Hong Kong'da grevci işçi birliklerini silahsızlandırdı. Whampoa akademisindeki Sovyet danışmanları gözetim hapsine aldırdı. KMYK, ÇKP üyelerinin akademiden çıkarılmalarını öneren bir kararı onayladı. Çan Kay-şek artan eleştiriler ve Sovyet yardımı olmadan iktidarını koruyamayacağını anlayınca geri adım atmak zorunda kaldı.

Tutuklular serbest bırakıldı, silahlar geri verildi. Ama bu olay gelecekte neler olabileceğinin habercisiydi. ÇKP'ne yönelik sınırlamalar bu olaylardan sonra da sürdü. Mayıs 1926'daki KMYK toplantısında Kuomintang'ın üst düzey komitelerinde yer alan komünistlerin sayısını komite üye sayısının üçte biriyle sınırlandıran ve Kuomintang'daki parti üyelerinin listesinin açıklanmasını öngören bir karar aldı.

ÇKP bu gelişmelerden komünistlere karşı bir darbenin hazırlanmakta olduğunu sezerek Kuomintang'dan ayrılma ve olası bir çatışmaya karşı kendi konumlarını güçlendirme kararı alarak Ekim 1925'te KEYK'ya baş vurdu. KEYK ÇKP'nin Kuomintang'dan ayrılma talebini reddetti. Parti'ye bir çatışmadan kaçınma talimatını verdi.

Çan kay –şek gücünü daha da büyütmek için 1926 yazında “Kuzey Seferi”ni düzenleme kararı aldı. Bu sefer hem Kuzey eyaletlerdeki savaş ağalarının egemenliğine son vererek Çan Kay –şek'i Çin'in tek hükümdarı olma hedefine bir adım daha yaklaştıracaktı, hem de Kuomintang içindeki gücünü artırarak ona Komünistler ve Sovyetler Birliği'yle olan zoraki ittifakına son verme fırsatını verecekti. Kuomintang içindeki ayrışmayı öteleyen ve ÇKP tarafından da desteklenen Kuzey Seferi büyük bir başarıyla sürdürüldü. Cephe gerisinde işçi ve köylüler tarafından büyük bir heyecanla desteklenen Kuzey Seferi'nde birçok eyalet Kuomintang ordusu tarafından ele geçirildi.

Çan Kay –şek zaferini garantilemek için harekete geçti, Kendisini Çin devriminin lideri ilan etti ve Kuomintang merkez karargâhını Kanton'dan Nanchang'a taşıdığını duyurdu. Çan Kay-şek'in bu girişimleri Kuomintang içinde Çan kay şek ile Wang Jingwei (Nanjing ve Wuhan hükümetleri) arasında güç mücadelesini büyüttü. Her iki kesimin ortak hedefi komünistlerin Kuomintang'dan dışlanmasıydı. Ancak Wuhan grubu Çan Kay –şek'in artan gücü karşısında komünistlerle olan ilişkisini bir süre daha sürdürmekten yanaydı. Wuhan'daki Kuomintang yönetimi Mart 1927'de yaptığı toplantıda (bu toplantıya Çan grubu katılmadı.) KMYK'nin Nanchang'a taşınmasına karşı çıkarak Çan Kay –şek'in MYK daimi Komite Başkanlığından alındığını açıkladı. Uygulanamamış olsa da bu karar Kuomintang'ın fiili bölünmüşlüğüne ortaya çıkardı. Nanchang'da ve Wuhan'da iki ayrı Merkez Yürütme Komitesi oluştu. Çan Kay –şek Nanjing'de “sol” Kuomintang ise Wang Jingwei liderliğinde Wuhan'da kendi hükümetlerini kurdu. Komintern'in yönlendirmesiyle ÇKP “sol” olarak nitelendirdiği Wuhan grubuyla birlikte hareket etti. Wuhan hükümetinde tarım ve çalışma

bakanlıkları. ÇKP'ye verildi. ÇKP'nin hükümete katılımı Komintern temsilcisi Voitinsky ve Sovyetler Birliği temsilcisi Borodin tarafından onaylandı. KMT adına Wang Ching-wei ve Çin KP sekreteri Chen, ortak bir açıklama yaparak Komünistlerin silahsızlandırılacağı ve Kuomintang'dan atılacağı söylentilerini yalanladı. Bu gelişmelere paralel olarak ÇKP merkez karargâhını Şanghay'dan Wuhan'a taşıdı.

Çan Kay sek 'in Kuzey Seferi'nin son hedefi Şanghay'ın ele geçirilmesi, ÇKP ve işçi hareketinin ezilmesi idi. 21 mart 1927'de Çan Kay Şek ordusu Şanghay'ın dış mahallerine kadar ilerlediğinde işçiler ÇKP'nin çağrısıyla genel grevi başlattılar, genel grev silahlı ayaklanmaya dönüştü. Ayaklanmacılar Şanghay'ın emperyalist devletlerin nüfuz alanları dışındaki kesimini ele geçirildi. ÇKP bu sırada KEYK'ye yeniden baş vurarak Kuomintang'dan ayrılma isteğini dile getirdi. KEYK'si ÇKP'den Kuomintang'la ilişkileri gerginleştirecek girişimlerde kaçınılmasını isteyerek ayrıma istemini reddetti. Çan Kay -şek ordusu işçilerin tezahüratı altında şehre girdi. Kısa süre sonra bunun ÇKP ve silahlı işçilerin ölümcül bir yanlısı olduğu ortaya çıktı. Çan Kay -şek ordusu, komünistleri tutuklamaya ve işçileri silahsızlandırmaya yöneldi. İşçiler buna tutuklananların serbest bırakılması ve el konulan silahların geri verilmesi talebiyle büyük bir gösteriyle karşılık verdi. Gösteriye Çan Kay-şek birlikleri saldırdı, yüzlerce gösterici öldürüldü. Kuomintang'ın komünistlerden temizlenmesi adı altında yüzlerce işçi ve komünist öldürüldü, yüzlercesi tutuklandı. Wuhan'daki merkezinden yayınladığı bildiriye ÇKP, işçi ve köylüleri Çan Kay -şek ve savaş ağaları diktatörlüğüne karşı mücadeleye çağırarak yetindi. KEYK Çan Kay -şek darbesini, büyük burjuvazinin devrime ihaneti olarak nitelendirdi ve Komünistlerin sol KMT'den çekilmesine, Çin devriminin düşmanlarının ekmeğine yağ süreceğini ileri sürerek karşı çıktı. Wuhan Kuomintang'ı ise Çan Kay -şek'i Sun Yat -Sen'e, partiye, halka ve devrime ihanet etmekle suçlayarak partiden ihraç etti.

Şanghay'daki katliamdan sonra Çin sorunu KEYK'nin Aralık 1926 Plenumunda görüşüldü. Komisyonunda tartışma "Sol" Kuomintang'da kalınması ya da köylülüğe yönelmesi ekseninde sürdürüldü, . Buharin, Çin'deki temel görevin yabancı emperyalizme karşı mücadele olduğunu ve bu nedenle ulusal devrimci birleşik cephenin sürdürülmesi gerektiğini, Stalin ise "Çin komünistlerinin Kuomintang'dan şu anda çekilmesinin" hatalı olacağını söyledi. Muhalif grup ise Kuomintang'dan çıkılmasını, köylü Sovyetleri kurulmasını savundu. Roy ken-

di tezini ileri sürdü, ona göre, Rusya'ya yakınlığı, Rusya ile ittifakı ve genel olarak kapitalizmin geriliği nedeniyle Çin kapitalist gelişme aşamasından kaçınılabildi.

Plenum, dünya devriminin bir parçası olan, Çin devriminin kapitalizmin istikrarını bozan ana faktörlerden biri olduğunu, Çin'deki "devrimci hareketin ulaştığı gelişme aşamasının, toplumsal güçlerin önemli bir yeniden gruplaşmasıyla karakterize edildiğini" belirledi. 1924-1927 arasında Çin'de devrimci hareketin üç aşamadan geçtiği, birinci aşamada "anti-emperyalist mücadelede hiçbir zaman yer alamayacak" olan "büyük burjuvazinin"(Çan Kay-şek'in temsil ettiği burjuvazis Sağ Kuomintang), ardından "sanayi burjuvazisinin" ihanetine uğradığı, şimdi ise proletarya, köylülük ve şehir küçük burjuvazisi bloku ile yeni bir aşamaya geçtiğini, bu aşamada Çin devriminin geleceğinin "proletaryanın oynadığı role bağlı" olduğunu vurguladı. Mevcut aşamada temel sorunun tarım sorunu olduğu belirtilerek, proletaryanın köylülüğü yanına çekecek tarım programının temel maddeleri sıralandı. ÇKP'nin Kuomintang'la ilişkilerine değinildi. "*Çin Komünist Partisi, Kuomintang'ı ... proletaryanın, köylülüğün, kent küçük burjuvazisinin ve diğer ezilen tabakaların sağlam bir devrimci bloğu haline getirmeye çalışmalıdır*" denilen Plenum raporunda, devrimin bu ikinci aşamasının başarısının ÇKP'nin Kuomintang ve Kanton hükümetine karşı tutumuyla belirleneceği, "*Çin devriminin tüm gelişim süreci, karakteri ve geleceği, komünistlerin Kuomintang'da kılması*"na ve Kanton hükümetine katılmasına bağlı olduğu belirtildi. Plenum'un Çin devrimiyle ilgili olarak aldığı bu kararları ÇKP'ye iletmek ve onu ikna etmek için Roy, diğer Komintern delegeleriyle birlikte Wuhan'a gönderildi.(Jane Degras -The Communist International- 1919-1943 Documents-I- 336)

ÇKP merkezini Wuhan'a taşıdıktan sonra Kuomintang içindeki Wang Jingwei grubuyla ("sol" Kuomintang) işbirliğini sürdürdü. Nisan 1927'de Wuhan'da Partinin 5. Kongresi toplandı. Kongreye 50 bin parti üyesini temsilen 30'ü istişari oyla 94 delege katıldı. Kongre'de Komintern'i Roy temsil etti. Kongre Nanking Kuomintang'ının (Çan Kay -şek) devrime ihanet ettiğini vurgularken, Wuhan Kuomintang'ini bir işçi, köylü ve küçük burjuva bloğu olarak tanımladı. ÇKP MK'si Wuhan hükümetiyle ilişkileri bozacağı gerekçesiyle Mao Zedung'un toprak reformu programı reddedildi.

Kongre sonrasında ÇKP, sol Kuomintang'la birlikte "Kuzey Batı" seferinin başlatılması kararını aldı. Komintern temsilcisi Borodin tara-

findan ÇKP'ye dayatılan bu kararda birçok etmen etkili oldu. Bunlardan birincisi Sovyetler Birliğine bir koridor açılarak Wuhan'ın kuşatılmışlığına (Wuhan, Çan kay –şek ve diğer savaş ağası hükümetlerin kuşatması altındaydı.) son verilmesi bir diğeri, ise yenilginin yol açtığı dağılmanın toparlanması, devrimin hala güçlü olduğunun gösterilmesiydi.

Nisan'da başlayan “Kuzey Batı” seferinde Kuomintang ordusu büyük kayıplar vererek Wuhan'a dönmek zorunda kaldı. Bu sırada Wang Jingwei Çan Kay –şek'le anlaştı. Komintern temsilcisi Borodin Kuomintang'daki görevden alındı. Sınır dışı edilerek, Sovyetler Birliği'ne geri gönderildi.

ÇKP'nin “sol” Kuomintang'la kısa süren “balayı” ağır bedellere mal oldu. Haziran'da Kuomintang, ÇKP'yi işçiler ve köylüler arasında karışıklıklar çıkarmakla suçladı. Bu suçlamaya karşılık, ÇKP'nin MK'si 20 Haziran'da toplandı ve işçi ve köylü örgütlerine KMT liderliğini ve kontrolünü kabul etmeleri için bir çağrıda bulundu. Ama bu geri çekilme KMT'yi ikna etmeye yetmedi. 15 Temmuz'da KMT siyasi konseyi tüm komünistleri KMT'den ihraç etti, birçok komünist tutuklandı, tutuklananların bir kısmı idam edildi. Bu gelişmelerin ardından Roy Komintern tarafından geri çağrıldı onun yerine Lominadze gönderildi.

ÇKP “acil durum” toplantısı Lominadze'nin önerisiyle 7 Ağustosta yapıldı. ÇKP yönetimi, Komintern direktiflerine uygun olarak, tarım devrimini başlatmadığı ve Wuhan hükümeti ve Kuomintang liderlerinin tutarsız tutumlarını eleştirmede için sağ oportünizmle suçlandı. Parti sekreteri Chen görevden alınarak yerine Chu Chiu-pai atandı. KEYK ÇKP'ye uyması için şu yeni direktifleri bildirdi; *“1- Çinli komünistlerin, bir dakika bile kaybetmeden, Wuhan Hükümeti'ni açık bir şekilde terk etmelerini; 2. bu adıma, Wuhan Hükümetinin tarım devrimine ve işçi hareketine düşmanlığını açıklayarak bir siyasi ilke beyanı ile eşlik etmelidirler. . . . 3. Kuomintang'ı terk etmemelidirler. Kuomintang liderliği tarafından yürütülen komünistleri kovma kampanyasına rağmen, içinde kalmaları ve Kuomintang tabanlarıyla daha yakın temaslar kurmaları gerekiyor. . . ve Kuomintang kongresine hazırlanın. 4. Parti çalışmasını proleter kitleler arasında yoğunlaştırmak için her yol kullanılmalıdır. . . . 5. Tarım devrimini daha da geliştirmek. Burjuva-demokratik devrimi tamamlamak için ... proleter hegemonya altında işçi, köylü ve kent yoksulları bloğunun devrimci ilerleyişi ile mücadeleyi sürdürmek; işçileri ve köylüleri sistematik olarak silahlan-*

dırmak.” Ve partinin yasadışı aygıtını güçlendirmek (age. 395)

KEYK'nin direktifleri yeni ÇKP yönetimi tarafından bir ayaklanmanın başlatılması olarak anlaşılmış olacak ki ÇKP 7 Aralıkta toplantisında Komintern temsilcisi Lominadze'nin onayıyla Kantonda bir Sovyet ayaklanmasının başlatılması kararını aldı. Bu ayaklanma bir dizi yenilgi yaşayan ÇKP için olduğu kadar Çin devriminin yönetiminde baştan beri yanlış kararlar alan Komintern yönetimi için de kendisini aklamının çıkar yoluydu. Kanton'da başlatılan ayaklanma başlangıçta önemli başarılar elde etti. Ayaklanmacılar Kanton Komünü'nün kurulduğunu ilan etti. Ancak Kanton üç gün direndikten sonra sağ- sol Kuomintang ve savaş ağalarının ortak müdahalesiyle ezildi. Çin devrimi Kuomintang'ın ihanetiyle yüz yüze geldiği Mart 1927-Temmuz 1928 arasında ağır bir yenilgiyle karşı karşıya kaldı. Bu tarihler arasında ÇKP Kuomintang içinde kalmanın, liberal burjuvaziyle kurduğu ideolojik ve örgütsel birliğin faturasını 26 bin komünistin öldürülmesiyle ağır ödedi. İşçi ve köylülerin ödediği bedel ise 300 binin üzerindeydi.

Çin devriminin ÇKP'nin güçsüz bir parti olarak kurulduğu 1921'den devrimin ilk döneminin yenilgisine kadarki tarihi kısaca böyleydi. Çin sorunu ilk olarak Mart 1926 yenilgisinden sonra RKP(B) Birleşik Muhalefet'i tarafından gündeme getirildi. Troçki ve Zinovyev, Stalin ve RKP(B) MK çoğunluğunu Çin devrimine ihanet etmekle suçladı. Muhalefetin söylediği gibi ortada bir ihanet var idiyse, ki bu büyük ölçüde doğrudu, bu ihanet ÇKP'nin 1924'de Çin burjuvazisine mahkûm edilmesiyle başladı. Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi (KEYK) ÇKP yönetiminin karşı çıkmasına rağmen partiyi Kuomintang'la birleşmeye zorladı. Çin'in bağımsızlığı adına ÇKP, 1911 Çin devriminin önderi Sun Yat –Sen'in ideolojisine ve bu ideolojinin örgütsel temsilcisi olan Kuomintang'ın disiplinine bağlandı. Bu yönelimle Komintern Marksist teorinin en temel ilkelerinden biri olan Komünist partinin sadece burjuvaziden değil, küçük burjuvaziden de ideolojik ve örgütsel bağımsızlığı zorunluluğunu ihlal ederek ihanete giden yolu açtı. Sonraki gelişmeler girilen bu yolun kaçınılmaz sonuçlarıydı.

1924'de ÇKP üyelerinin Kuomintang'a tek tek üye olması ve onun ideolojisi ve disiplini altına girmesi kabul edildiğinde ileri sürülen tez Kuomintang'ın Çin'de dört sınıfı, burjuvazi, küçük burjuvazi, köylülük ve işçi sınıfını temsil ettiğiydi. KEYK bir örgütün bütün sınıfların aynı anda temsil edilmesinin Marksizm'le ne gibi bir ilişkisi olduğu

sorusu bile sormadı. Mart 1926'da Çin devrimi ilk darbeyi aldığı anda Komintern ve RKP(B) Politbürosu bunu Kuomintang içindeki büyük burjuvazinin (Kuomintang'ın sağ kanadı) ihanetiyle ilişkilendirdi ve bu ihanetle birlikte devrimin birinci aşamasının sona erdiğini açıkladı. Ardından devrimin ikinci aşaması formüle edildi. Bu aşamada Kuomintang'ın (sol Kuomintang), anti emperyalist ulusal burjuvazi, küçük burjuvazi, köylülük ve işçi sınıfının devrimci bloğu olduğu ileri sürüldü. Devrimin bu aşaması ulusal burjuvaziyi temsil ettiği ileri sürülen "sol" Kuomintang'ın Temmuz 1927 ihanetiyle sonuçlanınca Komintern ve RKP(B) MK'si bunu devrimin ikinci aşamasının bittiğini ve küçük burjuvazi, köylülük ve işçi sınıfının ittifakına dayanan üçüncü aşamaya geçtiğini açıkladı.

Bütün bu süre içinde Komintern ve RKP(B) yönetimi sadece Marksist-Leninist teorinin en temel ilkelerinden birini ihlal etmekle kalmadı, aynı zamanda kapitalist burjuvaziden anti emperyalist bir burjuvazi yarattı, üstelik Komünist Enternasyonal'in II. Kongresinde Lenin'in sömürge ülkeler için ileri sürdüğü, "komünistler olarak bizim, sömürge ülkelerdeki burjuva özgürlük hareketlerini ancak, bu hareketler gerçekten devrimciyse, temsilcileri bizim köylüleri ve geniş sömürülen katmanları devrimci düşünceyle eğitip örgütlememizi engellemezlerse desteklememiz gerektiği ve destekleyeceğimizden ibarettir." tezini çarpıtarak. KEYK 14 Temmuz 1927'deki oturumunda Çin'deki gelişmelerle ilgili şunlar kaydedildi; "*Komünist Enternasyonal, Lenin'in öğretilerine dayanarak, ... "Çin Komünist Partisi'nin bağımsız faaliyetlerini engellemediği ölçüde ve ancak liberal burjuvazi işçiler ve köylülerin karşısına çıkmadığı sürece izin verilebilir. Burjuvazi, burjuva demokratik devrimin tarihsel görevlerini çözebilecek durumda olduğu sürece. Kuzey seferine verilen destek, kitlesel devrimci harekete bir çıkış sağladığı sürece tamamen doğrudur. Çan Kay-şek ve Nanking'e karşı olduğu sürece, Wuhan'a verilen destek tamamen doğrudur. Ancak bu blok taktikleri, Wuhan Hükümeti'nin devrim düşmanlarına teslim olduğu andan itibaren kökten yanlış hale geliyor."* (age. 394)

Bu açıklamayla Lenin'in tezleri iki biçimde çarpıtıldı; birincisi, Kuomintang'la ÇKP arasında ilişki bir blok ilişkisi değil, tersine ÇKP'nin bir burjuva örgüte katılmasıydı, ikincisi Lenin'in sömürge ülkelerde koşullu desteklenmesini önerdiği uzlaşmacı, liberal burjuvazi değil, "tarihsel olarak ileri bir davaya hâlâ yetenekli" olan köylülüğü temsil eden devrimci –demokrat burjuvaziydi. Dolayısıyla sömürgelerde libe-

ral burjuvazinin işçi sınıfı ve köylülüğün karşısına çıkmaması tezi bir sınıfsal analize değil, bir ütopyaya dayanır. Bu tezin yanlışlığı sadece Çin devriminin gelişim süreciyle değil, tüm sömürgelerdeki mücadele tarihi tarafından da doğrulanmıştır.

Bu kısa değerlendirmelerden sonra Troçki ve Stalin'in (Bu ikisi hem Komintern hem de RKP(B)'de iki ayrı fraksiyonu temsil ediyordu) sürecin başından itibaren Çin devrimi hakkında ne söylediklerine bakarsak, ÇKP'nin Kuomintang'a katılımının onaylandığı Haziran 1923'ten Kuomintang'ın silahını komünistler ve işçilere çevirdiği Mart 1927'ye kadar Troçki ve Stalin'in savundukları arasında her hangi bir fark yoktu. Gerek Troçki ve Stalin gerekse Komintern Yürütme Kurulu üyelerinden ve RKP(B) yöneticilerinden hiç biri bu tarihler arasında ÇKP'nin Kuomintang'a katılmasına dair hiçbir eleştiride bulunmadı. 1926'da (RKP(B) Birleşik Muhalefet'in liderleri olan Troçki KEYK üyesiydi, Zinovyev ise bu kurulun başkanıydı. Yani Komintern'de Çin politikanın belirlenmesinde en etkin konumları işgal ediyorlardı. Ayrıca Troçki ve Zinovyev 1926 başında Kuomintang Komintern'in kardeş partisi ilan edildiğinde ve Çan Kay -şek Komintern'in onursal üyesi olarak kabul edildiğinde de de hiçbir itirazda bulunmadılar.

Troçki'nin Çin sorunuyla ilgili ilk yazısının tarihi Mart 1926'dır. Troçki, RKP(B) Politburosunun 1926'da Çin ve Japon'ya ya karşı Sovyetler Birliği'nin nasıl bir tutum takınması gerektiğiyle ilgili bir rapor hazırlanması göreviyle kurulan komisyonun başkanlığını yürüttü. (komisyonda Çiçerin, Çerjinski ve Voroşilov da görev almıştı) Sovyetler Birliği'nin Çin'e karşı bir emperyalist cephe kurulmasının önlenmesi için her şeyi yapması gerektiğinin vurgulandığı raporda, doğrudan Çin devrimiyle ilgili olmayan, daha çok Mançurya sorunuyla ilgili olarak Japonya ile yapılacak görüşmelerin, yanlış anlaşılmalara önlemek üzere, Kuomintang ve ÇKP'nin onayına sunulması önerildi.

Troçki Çin sorunuyla ilgili ilk eleştirisini 30 Ağustos 1926'da Radek'e yazdığı mektupta üstü örtülü olarak yaptı. "*Niçin Hindistan Komünist Partisi ulusal- devrimci bir örgüte katılmıyor?*" sorusunu sordu ve bu soruyu "... ulusal hatta sömürgesel baskının varlığı komünist partinin ulusal- devrimci bir partiye girişini hiçbir şekilde gerektirmez." diyerek cevapladı. Bu cevap Troçki'nin Ağustos 1926'da bile Kuomintang'ı ulusal-devrimci bir örgüt olarak gördüğünü gösteriyor. (Troçki, Çin Üzerine – Tarih Bilinci – 15)

27 Eylül 1926'da "ÇKP ve Kuomintang" yazısında Çin sorununu

ayrıntılı olarak ele aldı. Çin devriminin 1925’den beri grevler ve sendikal hareketlerle yeni bir aşamaya girdiğini, “işçi kitlelerinin sola” “Çin burjuvazisinin sağa doğru hareket” ettiğini yazdı. Bu koşullarda Kuomintang ile ÇKP arasındaki ilişkilerin yeniden ele alınması gerektiğini belirtti. “ÇKP’nin Kuomintang’a katılımı ÇKP’nin kendini yalnızca gelecekteki bağımsız politik faaliyete hazırlayan, ama aynı zamanda süregelen ulusal kurtuluş mücadelesinde yer almaya çalışan bir propaganda topluluğu olduğu dönemde şüphesiz doğrudur.” dedikten sonra ÇKP’nin bu sürede “hem örgütsel konularda hem de ilkesel” tavizler verdiğini, bu durumun Lenin’in öğretisiyle bağdaşmadığını ileri sürdü ve ÇKP ile Kuomintang arasındaki ilişkilerin bağımsız iki parti arasındaki ittifak olarak yeniden düzeltilmesini önerdi.(18)

Demek ki, Troçki’ye göre ÇKP’nin Kuomintang’a katılmasında 1925 ekimine kadar, Lenin’in öğretilerine göre örgütsel ve ilkesel bir sorun yoktu. Eğer Çin’de işçi hareketi gelişmeseydi bir sorun da olmayacaktı. Ayrıca ÇKP bağımsız bir örgüt olursa burjuvazinin temsilcisi olan Kuomintang’la ittifaka da devam edebilirdi.

Çan Kay –şek’in Mart 1927 darbesinden sonra Stalin ve RKP(B) MK’sına yönelik eleştirileri suçlamaya dönüştü. Mayıs 1927’de Stalin’in Çin hakkındaki tezlerini eleştirdiği yazısında Çin devriminin yenilgisinin “sadece oportünist çizginin bir yenilgisi değil, önderliğin bürokratik yöntemlerinin de yenilgisi” olduğunu yazdı.(67)

Muhalefet içindeki birçok Troçkist (Radek, Preobrajenski vb.) ve Zinovyevçiler Mart darbesinden sonra bile sol Kuomintang içinde kalmaktan yana tavır alınca Troçki de tutumunu belirgin ölçüde değiştirdi. Muhalefetin “... işçilerin, köylülerin ve kent küçük burjuvazisinin devrimci diktatörlüğüne doğru yönelmek maksadıyla, canla başla Kuomintang’ın devrimci unsurlarıyla bir bloğu geliştirmek ve güçlendirmekten yana” olduğunu belirtti. (93)

Troçki Sol Kuomintang’ın ihanetinden sonra Haziran 1927’de yazdığı “Bugüne Kadar Kuomintang’dan Çekilmek İçin Neden Çağrıda Bulunmadık” başlıklı yazısında bu nedeni şöyle açıkladı; “... Kuomintang’dan derhal çekilmek için açıkça çağrıda bulunmanın bizim kendi partimiz içinde bile çelişkileri daha da keskinleştireceği gerçeğinden hareket ettik. ... kendimizi “haklı çıkarmaya” ve çekilmekten yana olmadığımızı ileri sürmeye zorlandık” (167-68)

Troçki Aralık 1930’da konuyla ilgili olarak Max Shachtman’a yazdığı mektupta, onun, “Rus muhalefetinin 1927’nin ilk yarısına değin

açıkça Kuomintang'dan çekilmeyi talep etmediğine" dair söyleminde haklı olduğunu yazdı. Devamında kendisinin "1923'den beri Kuomintang'ın Komintern'e kabul edilmesine olduğu kadar, Komünist Partinin Kuomintang'a katılmasına da karşı çıktığı"nı, "1925'te Doğu Çin Demiryolu hususundaki tezlerde (yukarda belirtilen komisyon tezleri- y) Komünist Partinin Kuomintang'dan çekilmesini dile getirdiğini" vurguladı. Ancak Troçki bu söylemini destekleyecek hiçbir belge ortaya koymadığı gibi, bu söylemi daha önce yazdıklarıyla da uyumsuz. (Troçki Kuomintang'dan ayrılma konusunda ilk yazısını Eylül 1926'da yazdı.) Troçki daha önce ÇKP'nin Kuomintang'a katılmasını reddetmekte neden geç kaldığını parti içindeki mücadeleyi keskinleştirmekten kaçınmakla açıklarken bu kez de nedeni Zinovyev, Radek ve Pyatakov'un bu konudaki tutarsızlıklarıyla açıkladı. (428)

Yani Troçki önce partideki mücadelenin keskinleşmemesi için, sonra da Zinovyev, Radek ve Pyatakov'u kıramadığı için karşı olduğu şeyi savunmaktan vazgeçti, kendini "feda" etti. Tam da Troçki'ye yakışan bir tutum; sıkıştığında suçu başkasına yükle!

Daha önce de belirtildiği gibi SBKP ve KEYK'da, Çin devriminin niteliği, ÇKP'nin Kuomintang'a katılması, Kuomintang'a Komintern'de kardeş parti statüsü ve Çan Kay -şek'e Komintern'in onur üyesi payesi verilmesi konusunda herhangi bir tartışma yoktu. SBKP MK'si ve KEYK'da Çin devrimiyle ilgili tartışma 1926 Martında başladı. Bu tarihten itibaren Troçki ve Zinovyev'in başını çektiği Birleşik Muhalefet tarafından başlatılan tartışma Çan Kay -şek darbesinden sonra (Mart 1927) Stalin ve Buharin'in Çin devrimine ihanet ettiği suçlamasıyla sürdü. Bu süre içerisinde KEYK ve SBKP MK'sinin Çin devrimiyle ilgili tutumu Stalin ve Buharin'in açıklamalarıyla belirginleşti.

Stalin farklı tarihlerde Çin devrimiyle ilgili olarak yaptığı açıklamalarda, Çin devrimini üç döneme ayırdı. Birinci dönem Kanton dönemi idi. "Çin devriminin birinci aşamasının karakteristik özelliği, birincisi, onun tüm ulusun birleşik cephesinin bir devrimi olması, ve ikincisi, esas olarak dış emperyalist boyunduruğu hedef alması"ydı. Stalin'e göre Kuomintang bu aşamada "işçilerin, köylülerin, burjuva aydınların ve milli burjuvazinin bir bloku"nu temsil ediyordu. Kanton o sıralar "devrimci hareketin merkezi, devrimin hareket üssü"ydü ve Komünistlerin Kuomintang içinde yer almaları da, "emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesinin bir hükümeti olarak Kanton hükümetini"

desteklemeleri de doğrudu. Stalin'in bu tespiti aynı zamanda KEYK ve SBKP'nin ortak tespitiydi. (10-13 ayrıca Stalin Toplu Eserler-8.9. ve 10. Ciltlerdeki konuyla ilgili yazılarına bakılabilir)

Stalin Çin devriminin birinci aşamasının 1927 Mart darbesiyle bittiğini, bu tarihte Çin burjuvazisini temsil ettiği söylenen Çan Kay-şek'in emperyalizmle uzlaşıp devrime "ihamet" etmesiyle Çin devriminin yeni bir aşamasının başladığını, bu aşamayla birlikte devrimin sınıfsal bileşimi ve hedefinin de değişikliğe uğradığını, devrimin anti emperyalist anti feodal (tarım devrimi) bir karakter kazandığını belirtti. Devrimin bu aşamasında Kuomintang'ın ikiye ayrıldığını, Nanking'teki "sağ" Kuomintang yanında Wuhan'da "sol" Kuomintang oluştuğunu, "sol" Kuomintang'ın "proletarya, köylülük ve kent küçük burjuvazisinin" bir bloku olduğunu, devrimin merkezinin Kanton'dan Wuhan'a taşındığını vurguladı. Bu Blok'u "*Devrimin İkinci aşamasında Komünist Partisi, güçlerini çoğaltmak, proletaryanın örgütünü yaygınlaştırmak, köylülüğün geniş kitlelerini Kuomintang yönetiminden koparmak ve proletarya hegemonyasının önkoşullarını yaratmak için, Wuhan Kuomintang'ının küçük-burjuva aydınlarıyla bir blok oluşturduğunu*" söyleyerek savundu. Bu aşamada KEYK ve SBKP MK'si devrimci olduğunu ileri sürerek Wuhan hükümetini ve ÇKP'nin "sol" Kuomintang'da kalmasını Wuhan Kuomintang'cılarını sola, tarım devrimine çekmek" ve "*Wuhan Kuomintang'ını karşı-devrimle mücadelenin merkezi ve proletarya ve köylülüğün gelecekteki devrimcidemokratik diktatörlüğünün çekirdeği yapmak*"la gerekçelendirdi (Cilt 10-23)

SBKP içindeki ayrışma tam da bu "ikinci dönemde" ortaya çıktı. Troçki Wuhan hükümetinin desteklenmesine ve ÇKP'nin Kuomintang içinde kalmasının Çin devrimine "ihamet" olacağını söyleyerek karşı çıktı. Muhalefet ortağı Zinovyev ise tersine Wuhan hükümetinin desteklenmesi ve ÇKP'nin Kuomintang'da kalmasından yana tavır koydu. Bu durumda Troçki için iktidar mücadelesi yine ilkeden ağır bastı ve Birleşik Muhalefetin bozulmaması uğruna ÇKP'nin Kuomintang'da kalmasına ses çıkarmadı. Muhalefetin bir başka tezi de Çin'de Sovyetlerin kurulmasıydı. Stalin bu tezi Wuhan hükümetini devirme anlamına geleceği için reddetti. Sonrasındaki olaylar Troçki'yi haklı çıkardı. "sol" Kuomintang, "sağ" Kuomintang'la birleşerek devrime "ihamet etti.

Stalin bu ihaneti "*birincisi, küçük-burjuva aydınlarının şiddetlenen tarım devriminden korkması ve feodallerin Wuhan önderliği üzerindeki*

baskısıyla, İkincisi, Kuzeye serbest geçiş karşılığında Kuomintang'dan komünistlerle arayı bozmasını talep eden emperyalistlerin Tientsin bölgesindeki baskısıyla” açıkladı. Ayrıca Stalin “... Çin Komünist Partisi MK bu dönemde bir dizi çok vahim hatalar yaptı. Ama Çin Komünist Partisinin bir çarpıda, Komintern'in direktifleri temelinde, gerçek bir Bolşevik parti haline gelebileceğine inanmak gülünç olurdu” diyerek ÇKP'yi de suçlamayı ihmal etmedi. (age. 247)

“Sol” Kuomintang'ın “ihaneti”nden sonra KEYK ve SBKP MK'si ÇKP'nin Kuomintang'dan ayrılmasına karar verdi. Ancak Stalin “Biz, daima, burjuva-devrimci hükümet olarak olanaklarını henüz tüketmediği sürece, Wuhan Kuomintang'ı önderliğinin itibardan düşürülüp değiştirilmesine yönelinmemesi gerektiğini, ilkönce olanaklarını tüketirip ondan sonra değiştirilmesi sorununu pratik olarak ortaya atmak gerektiğini söyledik.” diyerek izlenen politikanın doğruluğunu iddia etmeyi sürdürdü; (age. 253)

Stalin ayrıca ÇKP'nin Kuomintang'a katılmasını kastederek “Mark-sizm'in, ezilen, devrimci sınıfların blokunun bir partisini ilke olarak tanımadığı, Marksistler için böyle bir partiye üye olmanın ilkesel olarak caiz olmadığı”nı iddia etti. Bu iddiasını kanıtlamak için tarihte bir yolculuk yaptı. Mark Engels ve Lenin'de bu tezini destekleyecek alıntı bulamayınca Marx ve yoldaşlarının 1848 yılında Alman Devrimi sırasında Almanya'daki burjuva-demokratik Dernek üyesi olduğunu söyledi. (Cilt 9-178)

Kuomintang ve SBKP MK'si Çin Devriminin iki yenilgisini de Çin burjuvazisinin “ihanetiyle” açıkladı. Gerçekte ortada bir ihanet var idiyse, bu ihanet burjuvazinin emperyalizme karşı devrimci bir güç olabileceğinin kabulüydü. Genel olarak ülke içinde ve dışındaki burjuvaların kendi aralarında bir çıkar çatışmasının varlığı sermayenin varoluş koşullarından biridir. Çünkü sermaye rekabet, olmadan var olamaz, üstelik bu rekabet emperyalizm öncesi kapitalizmdeki rekabetten çok daha acımasız ve yıkıcı olsa da. Bu rekabet ve onun yol açtığı çatışma sömürgelerde emperyalist burjuvaziyle yerli (ulusal) burjuvazi arasında daha da belirgindir. Ancak bundan hareketle yerli (ulusal) burjuvaziden anti emperyalist bir güç çıkarılamaz. Çünkü burjuvazi için artı değerın bölüşülmesi artı değerın tümünden ortadan kaldırılmasına yeğdir. Çünkü kendi içinde yıkıcı rekabete ve bütün çıkar çatışmalarına rağmen önlerine hangi ek eklenirse eklensin (ulusalcı, anti emperyalist vb.) tüm burjuva sınıf işçi sınıfı karşısında bir bütünü

oluşturur. Bu yüzden kapitalizmin emperyalizm aşamasında sömürge-lerdeki ulusal burjuvazinin genel eğilimi emperyalist burjuvaziyle çatışmak değil, uzlaşmaktır. Sermaye hareketinin tüm dünyada egemen olduğu, sömürgelerin doğrudan yönetimine dayalı eski sömürgeciliğin sermaye hareketi üzerinden bağımlılık ilişkisine dönüştüğü bugün ise “ulusal” burjuvaziden söz bile edilemez.

KEYK “Sol” Kuomintang’ın “ihametinden” sonra burjuvaziyle ittifak politikasını savunamaz durumda düştü ve Çin devriminin ikinci döneminin de kapandığını açıkladı. Yeni dönemin stratejisini işçi sınıfı hegemonyasında işçi köylü ittifakına dayanan işçi sınıfıyla köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü olarak açıkladı. Bu gelişmelerden sonra Troçki kısa süre önce geçmişte kaldığını söylediği “Sürekli Devrim Teorisi”ni hatırladı. Ama bu kez teorisini sadece eski Bolşeviklere karşı değil kendi yoldaşlarına, Preorajenski ve Radek’e karşı da savunmak zorunda kaldı. Eylül 1927 ‘deki (Çin Devrimi İçin Yeni Fırsatlar ve Yeni Hatalar) yazısında “Çin’de feodalizmden” bahsedilemeyeceğini söyleyerek şunları yazdı; “Çin köylerinde, başında feodal değil, burjuva mülkiyet biçimleri ve bir burjuva sosyo-politik düzen taşıyan serf sahipliği ilişkisi söz konusudur. ... Çin’de feodalizm yaratmaya ve dahası onun egemen olduğunu iddia etmeye kalkışmak gerçeklere değil, burjuvaziyle işbirliğini haklı göstermeye dönük bariz bir arzuya dayanır. ... Tarım devrimi mücadelesi burjuvaziye karşı bir mücadeledir ki bu Kuomintang’a karşı bir mücadele anlamına gelir.” Troçki bu belirlemelerden hareketle Çin’deki devrimin “proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü” değil, “kent ve kırsal yoksulları devasa kitlesince desteklenen proletarya diktatörlüğü” olması gerektiğini belirtti. (Troçki Çin Üzerine -182 -185)

Çin’de feodal anlamda bir toprak sorunu ve feodal egemenliğe karşı mücadele sorunu olmadığına, tarım devrimi ancak Kuomintang’a karşı bir mücadele ile gerçekleştirileceğine göre Troçki daha baştan sadece ÇKP’nin Komintang’a katılmasına karşı çıkmakla yetinmemeli, aynı zamanda Kuomintang ile her türlü ilişki kurulmasını da reddetmeliydi. Ama Troçki bunların hiç birini en azından Mart 1926’ya kadar yapmadı. Tam tersine Troçki’nin Çin devriminin karakteriyle ilgili tezlerine katılmayan Preobrajenski’ye yazdığı ikinci mektupta Wuhan “ihametini” kadarki sürede “Çin için proletarya ve köylülüğün demokratik devrim sloganını desteklediğini” yazdı. (age.208)

(Gelecek sayı “Tek Ülkede Sosyalizm”)

Leninizm Güncelliğini Koruyor!

A. Ulaş Devrim

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin mimarı ve Leninizmin kuramcısı Vladimir İlyiç Lenin 21 Ocak 1924'de hayatını kaybetti. İşçi sınıfının ve ezilen halkların büyük devrimci önderi, işçi sınıfının biliminin yani Marksizmin nitel gelişim aşamasını oluşturan Leninizmin teorisyeni Lenin'in hayatını kaybedişinin üzerinden 100 yıl geçmesine rağmen; Marksizme yaptığı katkılar ve Marksizmi yeni nitel gelişim aşamasına yükselttiği Leninizm, güncelliğini korumaya devam ediyor.

Leninizm güncelliğini korumaya devam ederken, ona yönelik saldırılar da “güncelliğini” korumaya devam ediyor. Çünkü bilimsel sosyalizmi ifade eden komünizmin (Marksizm-Leninizm) baş düşmanı olan kapitalistler, uluslararası proletaryanın ve ezilen halkların kurtuluşunun meşalesi olan Leninizmin, mevcut kapitalist sömürü düzeninin temellerini dinamitlediğinin bilincindedir.

Çünkü kapitalistlerin Marksizm-Leninizme saldırılarının özünde devrimci teorinin kitlelerin elinde bir silaha dönüşmesinin yani eylem olarak örgütlenmesinin, bunun sonucunda kitlelerin emperyalist-kapitalizmi ve bir sınıf olarak burjuvaziyi tarihin çöplüğüne göndermesini, nihayetinde insanlığın baskının, sömürünün ve sınıfların ortadan kaldırıldığı topluma doğru ilerlemesinin önünü kesme, dolayısıyla mevcut baskı ve sömürü düzeninin statükosunu sağlama gayesi yatmaktadır.

Fakat Leninizme karşı girişilen saldırılar ‘yalnızca’ emperyalist-kapitalist ve tekelci sermaye cephesinden “örgütlenmemektedir”. Leninizme karşı girişilen saldırılar ilk de değildir. Bu saldırılar tarihsel

süreçte olgunlaşan devrimci kopuşun ve devrimci kopuşun sonucunda oluşan Leninizmin, ortaya çıkış koşullarından beri süregelmektedir. Dolayısıyla kapitalistler her ne kadar saldırmaya devam etseler de saldırmaya devam edenler yalnızca kapitalistlerle sınırlandırılmaz.

Örneğin RSDİP'in İkinci Kongresi'nde Bolşevikler ve Menşevikler arasındaki parti programı temelinde (özellikle proletarya diktatörlüğü tartışmaları) ve parti tüzüğü temelinde (profesyonel devrimci kadroların oluşturulması gerekliliği tartışması) cereyan eden ayrılık, iki karşıt eğilimin, devrimci sosyalizmin ve oportünizmin karşı karşıya gelmesini ifade eder. Aynı şekilde İkinci Enternasyonal'in Zimmerwald Konferansı'nda "emperyalist savaşa karşı devrimci iç savaş" sloganı ile "ana yurt savunmasını" ve "kendi emperyalist hükümetlerine destek olma" sloganı karşı karşıya gelmesi, devrimci sosyalistler ile sosyal-şoven oportünist reformistlerin karşı karşıya gelmesini ifade eder.

İkinci Enternasyonal sosyal-şovenistleri (Lenin, sosyal-şovenizmi oportünizmin en yüksek aşaması olarak tanımlar bkz. "Oportünizmin ve İkinci Enternasyonal'in Çöküşü"), Menşevikler ve SR'ler (Sağ-Sol) Bolşevizme, özünde Leninizme karşı çeşitli saldırı girişimlerinde bulunmuşlar fakat her seferinde bu saldırı girişimleri boşa çıkmıştır.

Bir başka örnek daha vermek gerekirse, 1970'li yıllarda uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve uluslararası komünist hareketin bölünmesine yol açan ideolojik ve politik tartışma ekseninde, oportünist "3 dünya teorisini" savunan oportünist-revizyonist kampın Leninizmin inkârına kadar giden "teorileri" kotarması, Leninizme karşı girişilen saldırının bir başka boyutunu oluşturmaktaydı.

Görünüşte "militan" gözükse fakat özünde oportünist olan akımların öne sürdükleri argümanlar Leninizmin kaba inkârının, diyalektik materyalizmin rafa kaldırılmasının sonucudur. Bu akımların öne sürdüğü argümanlardan bazıları, "Emperyalizmin dünya ölçüsünde toptan çöküşe gittiği ve sosyalizmin tüm dünyada zafere doğru ilerlediği yeni çağ açılmıştır. Bu yeni çağda Lenin'in görüşleriyle dünyayı açıklamak ve değiştirmek mümkün değildir." gibi son derece nesnellikten uzak "tahliller bütünüdür". Leninizmin çağımızın sorunlarına cevap veremediğini, veremeyeceğini dolayısıyla eskidiğini (güncelliğini yitirdiğini); Leninist devrim stratejisinin 1935 sonrası için geçerliliğini yitirdiğini ve Leninizmin geçerliğini yitirdiğini dolayısıyla yeni bir aşamaya yükseltilmesi gerektiğini öne süren oportünist-revizyonistler özünde Leninizme karşı saldırmaktan geri durmamışlardır. (Bu yazı-

nın amacı bütün olarak Leninizme karşı girişilen saldırıların tarihsel sürecini anlatmak olmadığından konuyu kavramak amacıyla yalnızca gereklilik olarak beliren belli başlı saldırı girişimlerinin kısa bir özeti sunulmuştur.)

Peki burjuvazinin kotardığı liberal teorisyenlerin ve oportünist akımların iddia ettiği üzere Leninizm güncelliğini yitirmiş midir? Leninizm geçerliliğini yitirmiş midir?

Öncelikle şunu belirtmek gerekir: Leninizm, Marksizmin nitel gelişim aşamasını oluşturur.

1- Çağımızın karakteri değişmemiştir. Çağımız, kapitalizmin en yüksek gelişim düzeyini ifade eden emperyalizm ve proleter devrimleriyle kapitalizmden komünizme geçiş çağıdır. Bu çağ Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile açılmıştır. Leninizm, Marksizmin nitel bir aşaması olarak çağımızın Marksizmini ifade etmektedir. (Leninizm Marksizmden ayrı düşünülemez. Çünkü Leninizm Marksizmin üzerinde yükselir ve tamamen Marksizme dayanır.)

2- Çağımıza karakterini veren asalak, çürüyen ve can çekişmekte olan kapitalizmin, emperyalizmin, içeriğinde ve iç mekanizmalarındaki çelişmelerin özünde değişiklik yoktur. Bu yüzden Leninizm, emperyalizmin ve proleter devrimler çağının Marksizmidir.

3- Leninizmin bütün ülkeler için geçerliliği olan temel ilkeleri, Leninist devrimin strateji ve taktik ilkeleri, kısaca evrensel geçerliliği olan temel ilkeleri dün olduğu gibi bugün de bilimsel sosyalistlere tek temel teorik dayanağı oluşturmakta, uluslararası işçi sınıfına ve ezilen halklara yol göstermektedir. Leninizmi “rafa kaldıran” ve “günü geçmiş” olarak nitelendirenlerin atladıkları temel öge budur.

4- Kitlelerin elinde silah hâline gelen Leninizm teori ile pratiğin sarsılmaz birliği, diyalektiğin sıçramalı ilerleyiş yasasının (niceliğin niteliğe dönüşüm yasası) ortaya koyduğu “zincir en zayıf halkası kadar güçlüdür” belirleniminin yani ekonomik, siyasal ve toplumsal alt-üst oluşu ifade eden proleter devrimin ideolojik yol göstericisidir, daha önce yazdığımız gibi tek temel teorik dayanağıdır.

5- Leninist genel ayaklanma teorisi bütün ülkeler için nesnel geçerliliğini yitirmemiştir. Leninist genel ayaklanma teorisi güncelliğini korumaktadır. Dünyanın dört bir yanında yaşanan gelişmeler Leninist devrim stratejisinin ve Leninist ayaklanma teorisinin geçerliliğini yine kanıtlamıştır. Uluslararası güçler dengesindeki değişim ve uluslararası konjonktür bağlamında gelişen olaylar ele alındığında emperyalist sa-

vaş tehlikesinin kapıda olduğu görülebilir.

6- Lenin'in devlet açılması ne Marx'ın ne de Engels'in devlet açılması ile çelişir. Leninizm, yeni tipte örgütlenen proleter devletin, geçiş dönemi olan ve uzun bir süreyi kapsayan proletarya diktatörlüğü döneminin zorunluluğu ve gerekliliği olduğunu ortaya koyar. Leninizm, son kertede 'demokrasinin gereksizleşmesi' ile birlikte devletin ortadan kalkacağını tanıtlar (demokrasi devlet biçimidir). Leninizm devletin sönmelenmesinin maddi temellerini bilimsel olarak ortaya koyar.

7- Leninizm, teori ve pratik arasındaki sarsılmaz birliği ve bu ikisi arasındaki diyalektik ilişkiyi ifade eder. Leninizm, kapitalist toplumda tek ilerici, devrimci sınıf olan işçi sınıfının politik yığın örgütünü, kapitalizme karşı savaşım aracını oluşturan; sınıfsız, sınırsız ve sömürsüz toplumu ifade eden komünist toplumu kurmak için zorunlu olarak örgütlenen komünist partinin bilimsel temelini oluşturur.

Görüldüğü üzere Leninizm "güncelliğini yitirmemiştir". Dolayısıyla ne yeni bir "izm'e" ihtiyaç vardır ne de yeni bir "teorinin" kotarılmasına ihtiyaç vardır. Marksizm-Leninizm çağımızın biricik açılmalıdır, canlı ve etkin öğretimdir. Marksizm-Leninizm canlı ve etkin bir öğretim olarak uluslararası işçi sınıfına ve komünistlere yol göstermeye devam etmektedir; yol göstermeye de devam edecektir!

Yaşasın Marksizm-Leninizm!

2023 NATO Vilnius Zirvesi Bildirisi

Dünyanın yeni bir paylaşım savaşının içinden geçtiği günümüzde bu savaşın bir cephesini oluşturan NATO'nun 2023 zirvesinde alınan kararların bir özetini okurlarımızla paylaşıyoruz

NATO Toplantısı Katılımcılar bu Tebliğ'de hemfikirdir.

1. Bireysel özgürlük, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi ortak değerlere bağlı olan Kuzey Atlantik İttifakı Devlet ve Hükümet Başkanları olarak biz, Avrupa kıtasında savaş devam ederken güvenliğimiz ve uluslararası barış ve istikrarımız için kritik bir dönemde transatlantik bağın, birliğin, bütünlüğün ve dayanışmanın kalıcı olmasını tekrar teyid etmek için Vilnius'ta bir araya geldik. NATO savunmaya yönelik bir ittifaktır. Bireysel ve kolektif güvenliğimizle ilgili tüm konularda danışmak, koordine etmek ve hareket etmek için eşsiz, temel ve vazgeçilmez transatlantik forumdur. Washington Antlaşması'nın 5. Maddesi uyarınca birbirimizi ve Müttefik topraklarının her santimetrekaresini her zaman savunmak, bir milyar vatandaşımızı ve özgürlüğümüzü ve demokrasimizi korumak konusundaki kararlılığımızı yeniden teyit ediyoruz. NATO'nun caydırıcılık ve savunma, kriz önleme ve yönetimi ile işbirlikçi güvenlikten oluşan üç temel görevini yerine getirmek için, nereden kaynaklanırsa kaynaklansın tüm tehditlere karşı 360 derecelik bir yaklaşımla kolektif savunmamızı sağlamaya devam edeceğiz. Uluslararası hukuka ve Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın amaç ve ilkelerine bağlıyız ve kurallara dayalı uluslararası düzeni korumaya kararlıyız. Bu Zirve, İttifakımızın güçlendirilmesinde bir dönüm noktasıdır.

2. NATO-Ukrayna Konseyi'nin açılış toplantısına katılan Başkan Zelenskyy'yi sıcak bir şekilde karşılıyoruz. Bu Zirvede Avustralya, Japonya, Yeni Zelanda ve Kore Cumhuriyeti Devlet ve Hükümet Başkan-

larının yanı sıra Avrupa Konseyi Başkanı ve Avrupa Komisyonu Başkanı ile değerli fikir alışverişinde bulunmayı sabırsızlıkla bekliyoruz. NATO'nun özel destek tedbirlerinin uygulanması konusunda yakından istişarede bulunmaya devam ederken, Gürcistan ve Moldova Cumhuriyeti Dışişleri Bakanları ve Bosna-Hersek Dışişleri Bakan Yardımcısı ile yapılan görüşmeleri de memnuniyetle karşılıyoruz.

3. İttifakımızın en yeni üyesi olarak Finlandiya'ya hoş geldiniz diyoruz. Bu Finlandiya ve NATO için tarihi bir adımdır. Uzun yıllar ortak olarak yakın işbirliği içinde çalıştık; artık Müttelikler olarak bir aradayız. NATO üyeliği Finlandiya'yı daha güvenli ve NATO'yu daha güçlü kılmaktadır.

4. NATO'nun Açık Kapı politikasına ve Washington Antlaşması'nın 10. Maddesine olan bağlılığımızı yeniden teyit ediyoruz. Her ulus kendi güvenlik düzenlemelerini seçme hakkına sahiptir. İsveç'in İttifak'ın tam üyesi olmasını sabırsızlıkla bekliyoruz ve bu bağlamda NATO Genel Sekreteri, Türkiye Cumhurbaşkanı ve İsveç Başbakanı arasında varılan anlaşmayı memnuniyetle karşılıyoruz.

5. Avrupa-Atlantik bölgesinde barış bozuldu. Rusya Federasyonu, istikrarlı ve öngörülebilir bir Avrupa güvenlik düzenine katkıda bulunan norm ve ilkeleri ihlal etti. Rusya Federasyonu, Mütteliklerin güvenliğine ve Avrupa-Atlantik bölgesindeki barış ve istikrara yönelik en önemli ve doğrudan tehdittir. Terörizm, tüm biçimleri ve tezahürleriyle, vatandaşlarımızın güvenliğine ve uluslararası barış ve refaha yönelik en doğrudan asimetrik tehdittir. Karşılaştığımız tehditler küresel ve birbiriyle bağlantılıdır.

6. Stratejik rekabet, yaygın istikrarsızlık ve tekrarlanan şoklar, daha geniş güvenlik ortamımızı tanımlamaktadır. Afrika ve Orta Doğu'daki çatışma, kırılmalı ve istikrarsızlık bizim güvenliğimizi ve ortaklarımızın güvenliğini doğrudan etkiliyor. Çin Halk Cumhuriyeti'nin (PRC) ortaya koyduğu hırslar ve zorlayıcı politikalar çıkarlarımıza, güvenliğimize ve değerlerimize meydan okuyor. İttifakın güvenlik çıkarlarını korumak amacıyla karşılıklı şeffaflık oluşturmak da dahil olmak üzere ÇHC ile yapıcı ilişkilere açık olmaya devam ediyoruz. Siber, uzay, hibrit ve diğer asimetrik tehditlerle ve yeni ortaya çıkan, yıkıcı teknolojilerin kötü niyetli kullanımıyla karşı karşıya kalmaya devam ediyoruz.

7. Rusya, Avrupa-Atlantik ve küresel güvenliği ciddi şekilde baltayan ve tamamen sorumlu tutulması gereken Ukrayna'ya karşı yürüttüğü yasadışı, haksız ve kışkırtılmamış saldırı savaşının tüm sorumlulu-

ğunu taşımaktadır. Rusya'nın uluslararası hukuku, Birleşmiş Milletler Şartını, AGİT taahhütlerini ve ilkelerini açıkça ihlal etmesini en güçlü şekilde kınamaya devam ediyoruz. Rusya'nın Kırım da dahil olmak üzere yasa dışı ve gayri meşru ilhaklarını tanımıyoruz ve asla tanımayacağız. Milyonlarca Ukraynalıyı temel insani hizmetlerden mahrum bırakan sivillere yönelik saldırılar ve sivil altyapının tahrip edilmesi gibi Rus savaş suçları ve diğer zulümleri için cezasızlık olamaz. Sorumluların tümü, çocukların zorla sınır dışı edilmesi ve çatışmalarla bağlantılı cinsel şiddet de dahil olmak üzere, özellikle Ukrayna'nın sivil nüfusuna yönelik insan hakları ve uluslararası insani hukuk ihlalleri ve suiistimallerinden sorumlu tutulmalıdır. Kakhovka barajının yıkılması, Rusya'nın başlattığı savaşın acımasız sonuçlarına ışık tutuyor. Rusya'nın savaşının çevre, nükleer güvenlik, enerji ve gıda güvenliği, küresel ekonomi ve dünya çapında milyarlarca insanın refahı üzerinde derin bir etkisi oldu. Müttefikler Ukrayna tahılının ihracatını mümkün kılmak için çalışıyor ve küresel gıda krizini hafifletmeye yönelik uluslararası çabaları aktif olarak destekliyor.

8. Rusya, bu hukuka aykırı saldırı savaşını derhal durdurmalı, Ukrayna'ya karşı güç kullanımına son vermeli ve Ukrayna topraklarından, karasularına kadar uzanan, uluslararası kabul görmüş sınırları dahilindeki tüm kuvvet ve teçhizatını tamamen ve koşulsuz olarak çekmelidir. Tüm ülkeleri Rusya'nın saldırganlığına herhangi bir şekilde yardım etmemeye çağırıyor ve Rusya'nın savaşını aktif olarak kolaylaştıran herkesi kınıyoruz. Belarus'un desteği, Rus kuvvetlerinin Ukrayna'ya saldırmasına ve Rusya'nın saldırganlığını sürdürmesine olanak sağlayacak toprak ve altyapıyı sağlamaya devam etmesi açısından etkili oldu. Özellikle Beyaz Rusya ve aynı zamanda İran, Rusya ile olan suç ortaklığına son vermeli ve uluslararası hukuka uyum sağlamalıdır.

9. Ukrayna'da kapsamlı, adil ve kalıcı bir barışı teşvik etme çabalarına BM Genel Kurulu'nun verdiği güçlü desteği memnuniyetle karşılıyoruz. Başkan Zelensky'nin Barış Formülü aracılığıyla böyle bir barışın ilkelerini belirleme konusundaki kararlılığını memnuniyetle karşılıyoruz ve destekliyoruz. Başta egemenlik, toprak bütünlüğü ve bağımsızlık olmak üzere 'nın ilkelerini destekleyen adil ve kalıcı bir barışı sağlamaya kararlıyız. Rusya'nın tamamen ve koşulsuz olarak çekilmesi olmadan bunun gerçekleşemeyeceğinin altını çiziyoruz. Rusya'ya Ukrayna ile yapıcı bir şekilde inandırıcı müzakerelere girişmesi çağrısında bulunmamıza rağmen, Rusya adil ve kalıcı bir barışa yöne-

lik gerçek bir açıklık göstermedi.

10. Ukrayna hükümeti ve halkıyla, uluslarının, topraklarının ve ortak değerlerimizin kahramanca savunulması konusunda sarsılmaz dayanışmamızı bir kez daha teyit ediyoruz. BM Antlaşması'nın 51. Maddesinde yer alan Ukrayna'nın doğuştan gelen meşru müdafaa hakkını tamamen destekliyoruz. Uluslararası kabul görmüş sınırları içerisinde bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumaya devam eden Ukrayna'ya siyasi ve pratik desteğimizi daha da artırma taahhüdümüzde kararlıyız ve desteğimizi ne kadar sürerse sürdüreceğiz. Ukrayna'ya destek sağlamaya çalışan tüm Müttefiklerin ve ortakların çabalarını memnuniyetle karşılıyoruz.

11. Ukrayna'nın kendi güvenlik düzenlemelerini seçme hakkını tamamen destekliyoruz. Ukrayna'nın geleceği NATO'dadır. Bükreş'teki 2008 Zirvesi'nde Ukrayna'nın NATO üyesi olacağına dair verdiğimiz taahhüdü yeniden teyit ediyoruz ve bugün Ukrayna'nın tam Avrupa-Atlantik entegrasyonuna giden yolunun Üyelik Eylem Planı ihtiyacının ötesine geçtiğini kabul ediyoruz. Ukrayna, İttifakla giderek daha fazla birlikte çalışabilir ve siyasi açıdan bütünleşebilir hale geldi ve reform yolunda önemli ilerleme kaydetti. NATO ve Ukrayna Arasında 1997 tarihli Belirgin Ortaklık Antlaşması ve 2009 Tamamlayıcı Belgesi uyarınca, Müttefikler Ukrayna'nın birlikte çalışabilirlik konusunda kaydettiği ilerlemenin yanı sıra gerekli ek demokrasi ve güvenlik sektörü reformlarını desteklemeye ve gözden geçirmeye devam edeceklerdir. NATO Dışişleri Bakanları uyarlanan Yıllık Ulusal Program aracılığıyla ilerlemeyi düzenli olarak değerlendirecekler. İttifak Ukrayna'nın gelecekteki üyelik yolunda bu reformları yapmasına destek verecektir. Müttefikler kabul ettiğinde ve koşullar karşılandığında Ukrayna'ya İttifak'a katılma davetini gönderebilecek konumda olacağız.

12. Ukrayna'nın güvenliği Müttefikler ve İttifak açısından büyük önem taşımaktadır. Ukrayna'nın NATO ile daha fazla entegrasyonunu desteklemek amacıyla bugün, genişletilmiş siyasi ve pratik destek içeren önemli bir paket üzerinde anlaşmaya vardık. Siyasi diyalogu, angajmanı, işbirliğini ve Ukrayna'nın Avrupa-Atlantik'teki NATO üyeliği hedefini ilerletmek amacıyla Müttefiklerin ve Ukrayna'nın eşit üyeler olarak oturduğu yeni bir ortak organ olan NATO-Ukrayna Konseyi'ni kurmaya karar verdik. Bu Konsey, ortak istişareler, karar alma ve faaliyetler sağlayacak ve aynı zamanda NATO ile Ukrayna arasında bir kriz danışma mekanizması görevi görecektir.

13. Acil olarak ihtiyaç duyulan ölümcül olmayan yardımın NATO tarafından Kapsamlı Yardım Paketi (CAP) aracılığıyla Ukrayna'ya ulaştırılmaya devam edilmesi bir öncelik olmaya devam etmektedir. Madrid Zirvesi'nden bu yana Müttefikler ve ortaklar Kapsamlı Yardım Paketi'ne (CAP) 500 milyon Euro'nun üzerinde taahhütte bulundular. Kısa, orta ve uzun vadede Ukrayna'nın caydırıcılık ve savunmasını desteklemek amacıyla, bugün CAP'i Ukrayna için çok yıllık bir programa daha da geliştirme konusunda anlaştık. Sağlanan yardım, Ukrayna güvenlik ve savunma sektörünün yeniden inşasına ve Ukrayna'nın NATO ile tam birlikte çalışabilirliğe geçişine yardımcı olacak. Müttefikler CAP'i sürdürülebilir ve öngörülebilir bir şekilde finanse etmeye devam edecekler. Ortak katkılarını son derece memnuniyetle karşılıyor ve teşvik ediyoruz.

14. Rusya, Baltık, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde çok alanlı askeri yapılanmasını ve varlığını artırmış olup, Kuzey Kutbu'nda önemli askeri yeteneklere sahiptir. Rusya'nın daha iddialı duruşu, yeni askeri yetenekleri ve NATO sınırlarına yakın olanlar da dahil olmak üzere provokatif faaliyetlerinin yanı sıra büyük ölçekli habersiz ve ani tatbikatları Avrupa-Atlantik bölgesinin güvenliğini tehdit etmeye devam ediyor. Kuzey Bölgesi'nde Müttefik takviye kuvvetlerini ve Kuzey Atlantik boyunca seyrüsefer özgürlüğünü aksatma yeteneği İttifak için stratejik bir zorluktur. NATO ve Müttefikler, ilgili planların uygulanması da dahil olmak üzere gerekli, ayarlanmış ve koordineli faaliyetleri üstlenmeye devam edeceklerdir.

15. Rusya'nın gelişmiş askeri yeteneklerinin ve askeri personelinin Belarus'ta konuşlandırılması da dahil olmak üzere, Rusya'nın Belarus'la derinleşen askeri entegrasyonunun bölgesel istikrar ve İttifak'ın savunması üzerinde etkileri vardır. NATO tetikte kalacak ve gelişmeleri, özellikle de sözde özel askeri şirketlerin Belarus'a konuşlandırılmasını yakından izleyecektir. Belarus'u komşularına yönelik kötü niyetli faaliyetlerini durdurmaya, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstermeye ve uluslararası hukuka uymaya çağırıyoruz.

16. Rusya, geniş menzilli silah stoğu da dahil olmak üzere nükleer güçlerini modernleştiriyor ve yeni ve çığır açıcı çift yetenekli atış sistemlerini genişletiyor. Rusya'nın Ukrayna'daki sivillere ve kritik sivil altyapıya saldırmak için bu tür çift yetenekli sistemleri kullanması kabul edilemez. Rusya'nın Belarus topraklarında nükleer silahlar ve nükleer kapasiteli sistemler konuşlandırma yönünde açıklanmış niyeti-

ni kınıyoruz; bu, Rusya'nın tekrarlanan eylemlerinin Avrupa-Atlantik bölgesindeki stratejik istikrarı ve genel güvenliği nasıl baltaladığını daha da gösteriyor. Rusya'nın sorumsuz nükleer söylemini ve zorlayıcı nükleer sinyallerini kınıyoruz. Nükleer Silaha Sahip Beş Devletin Liderlerinin 3 Ocak 2022'de Nükleer Savaşın Önlenmesi ve Silah Yarışlarının Önlenmesine İlişkin Ortak Açıklamasını hatırlıyoruz. Rusya'yı, bu Bildiri'de yer alan ilkelere söz ve eylemle yeniden bağlı kalmaya çağırıyoruz.

17. Rusya'nın eylemleri, stratejik bir gözdağı tavrını ortaya koyuyor ve NATO'nun tüm bu gelişmeleri izlemesi ve tavrını gerektiği şekilde uyarlaması gerektiğinin altını çiziyor. Müttefikler, Rusya'nın oluşturduğu tehdit ve zorluklara çözüm bulmak için birlikte yakın çalışmaya devam edecek ve Rusya'nın herhangi bir Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik veya Nükleer silah kullanımının ciddi sonuçlarla karşılaşacağını yineleyecektir.

18. Rusya, vekil ülkeleri aracılığıyla da dahil olmak üzere NATO Müttefiklerine ve ortaklarına karşı hibrit eylemlerini yoğunlaştırdı. Buna demokratik süreçlere müdahale, siyasi ve ekonomik baskı, yaygın dezenformasyon kampanyaları, kötü niyetli siber faaliyetler ve Rus istihbarat servislerinin yasa dışı ve yıkıcı faaliyetleri dahildir. Rusya'nın hibrit eylemlerine karşı koymak için elimizdeki araçları geliştiriyoruz ve İttifak ile Müttefiklerin hibrit saldırılara karşı caydırıcı ve savunmaya hazır olmalarını sağlayacağız.

19. Avrupa-Atlantik bölgesinde ve NATO ile Rusya arasında istikrar ve öngörülebilirlik arıyoruz. NATO çatışma arayışında değil ve Rusya için bir tehdit oluşturmuyor. Düşmanca politikaları ve eylemleri nedeniyle Rusya'yı ortağımız olarak göremeyiz. İlişkimizde herhangi bir değişiklik olması Rusya'nın saldırgan tavrını durdurmasına ve uluslararası hukuka tam olarak uymasına bağlıdır. Riskleri yönetmek ve azaltmak, gerilimi önlemek ve şeffaflığı artırmak için Moskova ile iletişim kanallarını açık tutmaya istekliyiz. Aynı zamanda, Rusya'nın politika ve eylemlerinin güvenliğimiz açısından sonuçlarını istişare etmeye ve değerlendirmeye devam edeceğiz ve Rusya'nın tehditlerine ve düşmanca eylemlerine birleşik ve sorumlu bir şekilde yanıt vereceğiz.

22. NATO'nun güney komşuları, özellikle Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Sahel bölgeleri, birbirine bağlı güvenlik, demografik, ekonomik ve siyasi zorluklarla karşı karşıyadır. Bunlar iklim değişikliğinin, kırılan kurumların, sağlıkla ilgili acil durumların ve gıda güvensizliğinin

etkisiyle daha da kötüleşiyor. Bu durum, terör örgütleri de dahil olmak üzere devlet dışı silahlı grupların çoğalmasa için verimli bir zemin oluşturmaktadır. Aynı zamanda stratejik rakiplerin istikrarsızlaştırıcı ve zorlayıcı müdahalesine de olanak tanır. Rusya bu bölgelerde gerilimi ve istikrarsızlığı körüklüyor. Yaygın istikrarsızlık, çatışmalara bağılı cinsel şiddet de dahil olmak üzere sivillere yönelik şiddetin yanı sıra kültürel varlıklara yönelik saldırılar ve çevreye verilen zararlar da sonuçlanıyor. Zorunlu yerinden edilmeye katkıda bulunuyor, insan kaçakçılığını ve düzensiz göçü körüklüyor. Bu eğilimler ciddi ulusötesi ve insani zorluklara yol açıyor ve kadınlar, çocuklar ve azınlıklar üzerinde orantısız bir etkiye sahip. Avrupa-Atlantik bölgesi ve çevresindeki bu tehdit ve zorlukların derin etkilerine yanıt olarak, bugün Kuzey Atlantik Konseyi'ni daimi oturumda mevcut ve ortaya çıkan tehditler ve zorluklar ve Ortak ülkelerimiz, uluslararası kuruluşlar ve bölgedeki diğer ilgili aktörlerle katılım fırsatları için 2024'teki bir sonraki Zirvemizde sunulmak üzere kapsamlı ve derin bir düşünce başlatması için görevlendirdik .

23. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ortaya koyduğu hırslar ve zorlayıcı politikalar çıkarlarımıza, güvenliğimize ve değerlerimize meydan okuyor. ÇHC, küresel ayak izini ve proje gücünü artırmak için geniş bir yelpazedeki siyasi, ekonomik ve askeri araçları kullanırken, stratejisi, niyetleri ve askeri yapılanması konusunda şeffaf olmayı sürdürüyor. ÇHC'nin kötü niyetli hibrit ve siber operasyonları, çatışmacı söylemi ve dezenformasyon Müttefikleri hedef alıyor ve İttifak güvenliğine zarar veriyor. ÇHC, kilit teknolojik ve endüstriyel sektörleri, kritik altyapıyı, stratejik malzemeleri ve tedarik zincirlerini kontrol etmeyi amaçlıyor. Stratejik bağımlılıklar yaratmak ve nüfuzunu arttırmak için ekonomik gücünü kullanıyor. Uzay, siber ve denizcilik alanları da dahil olmak üzere kurallara dayalı uluslararası düzeni yıkmaya çalışıyor.

24. İttifakın güvenlik çıkarlarını korumak amacıyla karşılıklı şeffaflık oluşturmak da dahil olmak üzere ÇHC ile yapıcı ilişkilere açık olmaya devam ediyoruz. ÇHC'nin Avrupa-Atlantik güvenliği açısından oluşturduğu sistemik zorlukları ele almak ve NATO'nun Müttefiklerin savunmasını ve güvenliğini garanti altına alma yeteneğinin kalıcı olmasını sağlamak için Müttefikler olarak birlikte sorumlu bir şekilde çalışıyoruz. Ortak farkındalığımızı artırıyoruz, dayanıklılığımızı ve hazırlıklılığımızı artırıyoruz ve ÇHC'nin zorlayıcı taktiklerine ve İttifakı bölme çabalarına karşı koruma sağlıyoruz. Ortak değerlerimizi ve

dolaşım özgürlüğü de dahil olmak üzere kurallara dayalı uluslararası düzeni savunacağız.

25. ÇHC ile Rusya arasında derinleşen stratejik ortaklık ve kurallara dayalı uluslararası düzeni baltalamaya yönelik karşılıklı olarak güçlenen girişimler, değerlerimize ve çıkarlarımıza aykırıdır. ÇHC'yi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olarak yapıcı bir rol oynamaya, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırı savaşını kınamaya, Rusya'nın savaş çabalarını herhangi bir şekilde desteklemekten kaçınmaya, Rusya'nın Ukrayna'yı suçlayan yanlış söylemini güçlendirmeye son vermeye çağırıyoruz. NATO, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırı-ganlık savaşı için ve BM Antlaşması'nın amaç ve ilkelerine bağlı kalmak için. ÇHC'yi özellikle sorumlu davranmaya ve Rusya'ya herhangi bir ölümcül yardım sağlamaktan kaçınmaya çağırıyoruz.

26. 2014 yılında Galler Zirvesi'nde Müttefik Devlet ve Hükümet Başkanları Savunma Yatırımı Taahhüdünü kabul ettiler. O tarihten bu yana Müttefikler dikkate değer bir ilerleme kaydettiler ve hepsi savunma harcamalarını artırdı, kuvvetlerini ve yeteneklerini daha da geliştirdiler ve Müttefiklerin operasyonlarına, misyonlarına ve faaliyetlerine katkıda bulundular. Ancak Stratejik Konsept'te de belirtildiği gibi, uluslarımız artık Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana herhangi bir zamanda olduğundan daha derin güvenlik tehditleri ve zorluklarla karşı karşıyadır.

27. Washington Antlaşması'nın 3. Maddesi kapsamındaki yükümlülüklerimize uygun olarak, her yıl Gayri Safi Yurtiçi Hasılamızın (GSYH) en az %2'sini savunmaya yatırma konusunda kalıcı bir taahhütte bulunuyoruz. Bunu, NATO Müttefikleri olarak, uzun süredir devam eden temel ekipman gereksinimlerinin ve NATO Yetenek Hedeflerinin yerine getirilmesi, NATO'nun yeni savunma planlarına ve kuvvet modeline kaynak sağlanması ve ayrıca NATO operasyonlarına, misyonlarına ve faaliyetlerine katkıda bulunulması da dahil olmak üzere, taahhütlerimizi sürdürülebilir bir şekilde yerine getirmek için acilen daha fazlasına ihtiyaç duyulduğunun bilincinde olarak yapıyoruz. Birçok durumda, mevcut eksikliklerin giderilmesi ve daha tartışmalı bir güvenlik düzeninden kaynaklanan tüm alanlardaki gerekliliklerin karşılanması için GSYİH'nin %2'sinin üzerinde harcamalara ihtiyaç duyulacağını teyit ediyoruz.

28. Savunma bütçelerimizin en az %20'sini ilgili Araştırma ve Geliştirme de dahil olmak üzere önemli ekipmanlara yatırmayı taahhüt

ediyoruz. Bunun GSYİH'nın yıllık savunma harcamalarının en az %2'si ile birlikte karşılanması gerektiğinin bilincindeyiz. Teknolojik üstünlüğümüzü korumamız ve yenilikçi teknolojilerin entegrasyonu da dahil olmak üzere güçlerimizi ve yeteneklerimizi modernleştirmeye ve reform etmeye devam etmemiz gerekiyor.

29. Tüm NATO operasyonları, misyonları ve faaliyetlerine gerekli güç, yetenek ve kaynaklarla katkıda bulunmayı taahhüt ediyoruz. Buna caydırıcılık ve savunma gereksinimlerinin karşılanması, NATO'nun savunma planlarının uygulanması ve NATO'nun kriz yönetimi operasyonlarına katkıda bulunmak için gereken kuvvetlerin sağlanması da dahildir. Müttefikler kuvvetlerimizin hazır olmasını ve gerekli personel, teçhizat, eğitim, yedek parça, lojistik, altyapı ve stoklara sahip olmasını sağlayacaklardır. NATO standartları ve doktrinlerine şeffaf uyum ve bunların daha da geliştirilmesi yoluyla ulusal kuvvetlerimizin birlikte çalışabilirliğini geliştirmeyi taahhüt ediyoruz.

30. İttifakın gerekli yeteneklere sahip olabilmesi için dayanıklı tedarik zincirlerine sahip, güçlü ve yetenekli bir savunma sanayisine ihtiyacı vardır. Avrupa'da daha güçlü bir savunma sanayii ve Avrupa içinde ve Atlantik genelinde daha büyük bir savunma sanayii işbirliği de dahil olmak üzere, İttifak genelinde güçlü bir savunma sanayii, gerekli yeteneklerin sağlanması açısından hayati önem taşımaya devam etmektedir. Ayrıca taahhütlerimize, yükümlülüklerimize ve süreçlerimize uygun olarak Müttefikler arasındaki savunma ticareti ve yatırımlarının önündeki engelleri azaltacak ve ortadan kaldıracacağız.

31. NATO kolektif savunmamızın temelidir. NATO'nun temel amacı ve en büyük sorumluluğu, her yönden gelen tüm tehditlere karşı kolektif savunmamızı sağlamaktır. NATO üç temel görevi yerine getirmeye devam edecektir: caydırıcılık ve savunma; kriz önleme ve yönetimi; ve ortak güvenlik. Bunlar, tüm Müttefiklerin kolektif savunmasını ve güvenliğini sağlamak için tamamlayıcı niteliktedir.

32. Washington Antlaşması'nın 5. Maddesi ve kalıcı bir transatlantik bağ ile desteklenen caydırıcılık ve savunma, İttifak'ın kalbinde yer almaktadır. NATO'yu yeni bir toplu savunma çağı için modernleştiriyoruz. Her türlü saldırganı karşı galip gelme kararlılığımız ve Müttefik topraklarının her santimetrekaresini savunma konusundaki kararlılığımızda birleşmiş durumdayız.

33. Egemen kararlarımızın rehberliğinde ve karşılaştığımız tehditlere yanıt olarak tetikte kalıyor ve dayanışma içinde bir arada duruyoruz;

askeri güçlerimizin İttifak genelinde karada, havada ve denizde önemli ve kalıcı bir şekilde varlığını sürdürmesini sağlıyoruz. 360 derece yaklaşımımızla. NATO'nun caydırıcılık ve savunma duruşu, nükleer, konvansiyonel ve füze savunma yeteneklerinin uzay ve siber yeteneklerle tamamlanan uygun bir karışımına dayanmaktadır. Savunma amaçlıdır, orantılıdır ve uluslararası taahhütlerimizle tamamen uyumludur. Güvenliğimize yönelik tüm tehditlere kendi seçeceğimiz şekilde, zamanlamada ve alanda yanıt vermek için askeri ve askeri olmayan araçları orantılı, tutarlı ve entegre bir şekilde kullanacağız.

- Mevcut stratejik ve alana özel planlarımızı temel alarak yeni nesil bölgesel savunma planlarını hayata geçirmek. Bu planlar, kısa sürede veya hiç bildirimde bulunmadan da her türlü tehdide karşı caydırma ve savunma yeteneğimizi ve hazırlığımızı önemli ölçüde artıracak ve 360 derece yaklaşımımız doğrultusunda tüm Müttefiklerin zamanında takviye edilmesini sağlayacaktır. Kolektif savunmamızın planlaması, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana herhangi bir zamanda olduğundan daha büyük ölçüde, kuvvetlerimizin planlaması, duruş yönetimi, yeteneklerimiz ve komuta ve kontrolümüzle tamamen uyumlu olacaktır. Yüksek yoğunluklu ve çok alanlı kolektif savunmaya hazırlanmak için bu planlara tam kaynak ayırmayı ve düzenli olarak uygulamayı taahhüt ettik.

- Savunma planlarımızın, kuvvetlerimizin organizasyonu ve NATO'nun onlardan istediği özel askeri gereksinimler konusunda ana itici güç olduğu ve bize daha hızlı ve daha büyük ölçekte yanıt verme olanağı sağladığı konusunda mutabakata vardık. Madrid Zirvesi'nde kabul edilen yeni NATO Kuvvet Modeli ile Müttefikler, yüksek düzeyde hazırlıklı kuvvetler de dahil olmak üzere, savaş kabiliyetine sahip daha geniş bir özel kuvvet havuzu sağlıyor, askeri tepki kabiliyetimizi geliştiriyor ve bölgesel uzmanlıktan ve coğrafi yakınlıktan yararlanıyor. Ayrıca, her yönden gelen tehditlere ve krizlere hızla yanıt vermek için daha fazla seçenek sağlayacak, çok uluslu ve çok alanlı yeni bir Müttefik Mukabele Gücü kuruyoruz. Gerekli güç ve kabiliyetleri eksiksiz sağlamaya kararlıyız.

- Planlarımızı gerçekleştirmek için yeterince çevik, dayanıklı ve personele sahip olmasını sağlamak amacıyla NATO'nun komuta ve kontrolünü güçlendirme konusunda mutabakata vardık. Bu, tatbikat yapma, NATO'nun barış zamanında ve kriz ve çatışmaya geçişteki duruşunu yönetme ve kolektif savunmaya yönelik büyük ölçekli, çok

alanlı operasyonlar da dahil olmak üzere, SHAPE ve eşit derecede yetenekli üç Müşterek Kuvvet Komutanlığı da dahil olmak üzere ona bağlı komutanlıklar tarafından tüm misyonlar için komuta ve kontrol üstlenme yeteneğimizi geliştirecektir.

- NATO'nun Doğu Kanadı'nda mevcut muharebe gruplarından önceden konumlandırılmış ekipman ve gelişmiş komuta ve kontrolle gerektiğinde tugay büyüklüğündeki birimlere kadar büyütülecek ve hızlı bir şekilde temin edilebilecek güvenilir takviyelerle desteklenecek ilave güçlü, yerinde savaşa hazır kuvvetler yerleştirme yönündeki kararlarımızı Madrid Zirvesi'nde yeniden teyit ettik. Sekiz çok uluslu savaş grubu artık mevcut. İttifakın Doğu Kanadı boyunca güçlü canlı tatbikatlar yoluyla askeri varlığımızı artırma yeteneğimizi göstermek de dahil olmak üzere, bu kararları uygulama çabalarımıza devam edeceğiz. Müttefiklerin NATO'nun Doğu Kanadı'ndaki varlıklarını arttırmaya yönelik devam eden çabalarını memnuniyetle karşılıyoruz, bu da inandırıcı caydırıcılık ve savunmaya daha da katkıda bulunuyor. Bütün bu güçler Müttefik topraklarının her santimini savunma konusundaki kararlılığımızı ve hazırlığımızı gösteriyor.

- NATO'nun Entegre Hava ve Füze Savunmasının hazırlığını, hazırlıklılığını ve birlikte çalışabilirliğini, özellikle başlangıçta Doğu Kanadına odaklanarak, SACEUR'un Sorumluluk Alanı genelinde düzenli eğitim ve modern hava savunma sistemleri ve yeteneklerinin rotasyonel varlığı yoluyla daha da geliştirmeyi kabul ettik. Böylece caydırıcılığımızı güçlendiriyoruz.

- Askeri ve teknolojik avantajımızı daha da ileri taşıyan ve İttifak'ın kara, hava, deniz, siber uzay ve uzay alanlarında kararlı bir şekilde faaliyet gösterme yeteneğini güçlendiren, NATO'nun Dijital Dönüşümünün sağladığı çok alanlı operasyonlara ilişkin çalışmalarımızı sürdürme konusunda mutabakata vardık.

35. Finlandiya'nın NATO'nun caydırıcılık ve savunmasına tam entegrasyonu yönündeki hızlı ilerlemeyi memnuniyetle karşılıyoruz ve bu süreci mümkün olan en kısa sürede tamamlama konusunda anlaştık.

38. İttifak'ın tehdit altına giren herhangi bir Müttefik'i hızla güçlendirme yeteneğini güçlendirmeye ve düzenli olarak uygulamaya devam edeceğiz. Tatbikatlar İttifakın kararlılığını ve yeteneğini göstermenin önemli bir yoludur. Karar verme süreçlerimizi uyarlıyor ve kolaylaştırıyor, uyarı ve yanıt sistemimizin etkinliğini artırıyoruz.

39. Nükleer silahlı rakiplere karşı yüksek yoğunluklu, çok alanlı sa-

vaşlar da dahil olmak üzere, caydırıcılık ve savunma için gereken tüm kuvvetleri, yetenekleri, planları, kaynakları, varlıkları ve altyapıyı tek tek ve toplu olarak sağlayacağız. Buna göre, bir krizin veya çatışmanın konvansiyonel ve ilgili Müttefikler açısından nükleer boyutunu simüle eden eğitim ve tatbikatları güçlendireceğiz; böylece NATO'nun tüm alanlarda ve tüm çatışma yelpazesinde caydırıcılık ve savunma duruşunun konvansiyonel ve nükleer bileşenleri arasında daha fazla tutarlılık sağlayacağız.

40. Lojistik de dahil olmak üzere SACEUR'ün Sorumluluk Alanının etkinleştirilmesini sağlamak ve Müttefik kuvvetlerinin İttifakın tamamında, İttifak genelinde ve İttifak içerisinde, mühimmat ve ekipmanın önceden konumlandırılması da dahil olmak üzere desteklenmesini ve sürdürülmesini destekleme yeteneğimizi geliştirmek için hem ulusal hem de NATO içindeki çabalarımızı hızlandırdık. SACEUR'ün Sorumluluk Alanının etkinleştirilmesinin bir parçası olarak, Avrupa'da ihtiyaç duyulan yerlerde NATO'nun askeri kuvvetlerine yakıtın zamanında sağlanması İttifak'ın hazırlık ve tepki verme yeteneğini desteklediğinden, yakıt ikmal dağıtım düzenlemeleri konusundaki çalışmalarımızı ilerletiyoruz. Değişen güvenlik ortamının İttifak'ın kolektif lojistiği açısından daha zorlu bir zorluk teşkil ettiğinin farkındayız ve inandırıcı caydırıcılık ve savunmanın yeterli lojistik kapasitesine bağlı olduğunun bilincinde olarak bu zorluğun üstesinden gelmek için siyasi ve askeri çaba göstereceğiz. Etkin askeri hareketlilik, etkinleştirme için esastır ve daha fazla ilerleme gereklidir. Askeri hareketlilik alanında NATO ile AB arasında tutarlı bir yaklaşım ve sinerjinin sağlanmasına yönelik çabalar sürdürülmelidir.

41. NATO Entegre Hava ve Füze Savunması (IAMD), inandırıcı caydırıcılık ve savunmanın yanı sıra, NATO'nun takviye etme ve stratejik tepki sağlama yeteneği de dahil olmak üzere, İttifak'ın bölünmez güvenliği ve hareket özgürlüğü açısından kilit rol oynamaya devam etmektedir. NATO IAMD barış zamanında, krizde ve çatışma zamanlarında temel ve sürekli bir görevdir. NATO IAMD, herhangi bir hava ve füze tehdidini caydırmaya veya bunların etkinliğini ortadan kaldırmaya veya azaltmaya katkıda bulunacak tüm önlemleri içerir. Bu görev 360 derecelik bir yaklaşımla yürütülüyor ve devlet ve devlet dışı aktörlerden tüm stratejik yönlerden kaynaklanan tüm hava ve füze tehditlerini ele alacak şekilde tasarlandı.

42. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırganlığına tepki olarak

Doğu kanadındakiler de dahil olmak üzere Müttefik IAMD konuşlandırmalarının yanı sıra tatbikatlar ve eğitimler Müttefiklerin dayanışmasını ve kararlılığını göstermektedir. 2022'de Madrid'de kabul edilen yeni caydırıcılık ve savunma duruşu temeli olan Stratejik Konsept'e ve yeni nesil savunma planlarına dayanarak NATO, IAMD hazırlığını, tepki verme yeteneğini, etkinliğini ve birlikte çalışabilirliğini ve kullanılabilirliğini iyileştirerek IAMD'yi güçlendirmeye devam ediyor. NATO ve Müttefikler gözetleme, önleyiciler ve komuta ve kontrol gibi IAMD yeteneklerini geliştirmeye devam ediyor. Basit Mürettebatsız Hava Araçlarından (İHA'lar) karmaşık hipersonik füzelere kadar giderek çeşitlenen ve zorlu hava ve füze tehditlerini dikkate almaya devam edeceğiz.

44. İttifakın stratejik nükleer kuvvetleri, özellikle de ABD'ninkiler, İttifak'ın güvenliğinin en büyük garantisidir. Birleşik Krallık ve Fransa'nın bağımsız stratejik nükleer kuvvetlerinin caydırıcı bir rolü vardır ve İttifak'ın genel güvenliğine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Bu Müttefiklerin ayrı karar alma merkezleri, potansiyel düşmanların hesaplamalarını karmaşık hale getirerek caydırıcılık sağlamaya katkıda bulunuyor. NATO'nun nükleer caydırıcılık duruşu aynı zamanda ABD'nin Avrupa'da ileri konuşlandırılmış nükleer silahlarına da dayanmaktadır. İlgili Müttefiklerin çift yetenekli uçaklara yaptığı ulusal katkıların yanı sıra, NATO'nun nükleer caydırıcılık misyonunu desteklemek üzere konvansiyonel kuvvetler ve askeri yeteneklerin sağlanması da bu çabanın merkezinde yer almaktadır.

45. NATO, nükleer caydırıcılık misyonunun güvenilirliğini, etkinliğini, emniyetini ve güvenliğini sağlamak için gerekli tüm adımları atacaktır. Bu, her zaman güçlü bir siyasi kontrol uygularken, NATO'nun nükleer kapasitesini modernleştirmeye devam etmeyi ve İttifak'ın nükleer kuvvetlerinin esnekliğini ve uyarlanabilirliğini artıracak planlamayı güncellemeyi de içerir. İttifak, İttifakın birliğini ve kararlılığını göstermek amacıyla, NATO'nun nükleer yük paylaşımı düzenlemelerine ilgili Müttefiklerin mümkün olan en geniş katılımını sağlama zorunluluğunu bir kez daha teyit eder.

48. NATO BMD'si, ortak finansmana uygun tek bileşen olan NATO BMD komuta ve kontrolünün yanı sıra Romanya, Türkiye, İspanya ve Polonya'daki ABD Avrupa Aşamalı Uyarılama Yaklaşımı varlıkları da dahil olmak üzere gönüllü ulusal katkılara dayanmaktadır. İlave gönüllü ulusal katkılar sağlamlık sağlayacaktır. Tam Operasyonel Yeteneğe

ulaşmadan önce bir sonraki önemli dönüm noktasına ulaşmak için gerekli olan NATO BMD komuta ve kontrolünün ek temel bileşenlerini tamamlamaya kararlıyız.

51. Rusya'nın silah kontrolü yükümlülüklerini ve taahhütlerini ihlal etmesi ve seçici bir şekilde uygulaması, daha geniş güvenlik ortamının bozulmasına katkıda bulunmuştur. Rusya'nın Yeni START anlaşmasını sözde askıya almasını ve Anlaşma kapsamındaki yasal olarak bağlayıcı yükümlülüklerine uymamasını kınıyoruz. Rusya'yı, Anlaşmanın tam olarak uygulanmasına geri dönmeye, sorumlu davranmaya ve stratejik ve nükleer riskleri azaltmak için yapıcı bir şekilde harekete geçmeye çağırıyoruz. Ayrıca Rusya'nın, Rusya'nın silah kontrolü konusunda devam eden göz ardı ettiğini gösteren ve Avrupa-Atlantik güvenliğini baltalamaya yönelik bir dizi eylemin sonuncusu olan Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Anlaşması'ndan çekilme kararını da kınıyoruz. Müttefikler Rusya'yı taahhütlerini ve yükümlülüklerini yerine getirmeye ve geri çekilmeden önce kalan süreyi kararını yeniden gözden geçirmek için kullanmaya çağırıyor. Müttefikler, Rusya'nın AKKA Anlaşması'ndan çekilmesinin sonuçları ve bunun İttifak'ın güvenliği üzerindeki etkisi konusunda istişarede bulunmaya devam edecek.

52. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması (NPT), nükleer silahların yayılmasına karşı temel siper olmaya devam etmektedir. Küresel nükleer silahların yayılmasının önlenmesi rejiminin ve silahsızlanma mimarisinin temel taşı, nükleer silahsızlanmaya giden tek güvenilir yol ve nükleer enerji, bilim ve teknolojinin barışçıl kullanımının paylaşılmasında uluslararası işbirliğinin çerçevesidir. Müttefikler, NPT'nin VI. Madde de dahil olmak üzere üç sütununda tam olarak uygulanmasına güçlü bir şekilde bağlılıklarını sürdürüyorlar. Onuncu NPT Gözden Geçirme Konferansı'nda Rusya'nın uzlaşmayı engellemesi sorumsuzcaydı. Tüm NPT Taraf Devletlerini mevcut NPT İnceleme Döngüsü'nde NPT'yi uygulamak ve güçlendirmek için birlikte çalışmaya çağırıyoruz. Kapsamlı Nükleer Denemeleri Yasaklama Anlaşması'nın acilen yürürlüğe konması gerektiğinin altını çiziyoruz. Silahsızlanma Konferansı CD/1299 raporu ve burada yer alan talimat uyarınca, nükleer silahlarda veya diğer patlayıcı cihazlarda kullanılmak üzere bölünebilir malzemelerin üretimini yasaklayan bir anlaşmaya ilişkin Silahsızlanma Konferansındaki müzakerelerin derhal başlatılması ve erken sonuçlandırılması çağrısında bulunuyoruz. Henüz bunu yapmamış olan tüm devletleri, nükleer silahlarda veya diğer

nükleer patlayıcı cihazlarda kullanılmak üzere fisyon maddelerinin üretimi konusunda gönüllü moratoryum ilan etmeye ve sürdürmeye çağırıyoruz.

55. ÇHC, nükleer bir üçlü oluşturmak için nükleer cephaneliğini daha fazla savaş başlığı ve daha fazla sayıda gelişmiş gönderme sistemleri ile hızla genişletiyor ve çeşitlendiriyor, ancak nükleer silahların kontrolü veya risk azaltımına ulaşmak için anlamlı şeffaflık veya iyi niyet çabalarına girişmekte başarısız oluyor. NPT'nin hedeflerini balatalayan, sivil programlar kisvesi altında askeri programlar için plütonyum üretmeye veya üretimini desteklemeye yönelik her türlü girişime karşı çıkıyoruz. ÇHC'yi stratejik risk azaltma tartışmalarına katılmaya ve nükleer silah politikaları, planları ve yetenekleri konusunda daha fazla şeffaflık yoluyla istikrarı teşvik etmeye çağırıyoruz.

56. İran'ın asla nükleer silah geliştirmemesi gerektiği yönündeki açık kararlılığımızı yineliyoruz. İran'ın nükleer programını artırmasından derin endişe duyuyoruz. İran'ı, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın gerektirdiği güvenlik önlemleri anlaşması kapsamındaki yasal yükümlülüklerini ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesine ilişkin siyasi taahhütlerini daha fazla gecikmeden yerine getirmeye çağırıyoruz. İran'ın bu yükümlülükleri ve taahhütleri yerine getirmesi, UAEA'nın İran'ın nükleer programının barışçıl niteliğine ilişkin güvenilir güvenceler sunabilmesi açısından hayati öneme sahiptir. Ayrıca İran'a, UNSCR 2231 kararıyla bağdaşmayan tüm balistik füze faaliyetlerini durdurması çağrısında bulunuyoruz.

57. Birçok BM Güvenlik Konseyi Kararını ihlal eden Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin (Kuzey Kore) kitle imha silahları ve balistik füze programlarını en güçlü ifadelerle kınıyoruz. Kuzey Kore'nin nükleer silahlarını, mevcut nükleer programlarını ve diğer kitle imha silahları ile balistik füze programlarını eksiksiz, doğrulanabilir ve geri döndürülemez bir şekilde terk etmesi gerektiğini yineliyoruz. Kuzey Kore'yi NPT ve IAEA güvenlik önlemlerine geri dönmeye ve bunlara tam olarak uymaya çağırıyoruz. Kuzey Kore'yi, Japonya, ABD ve Kore Cumhuriyeti de dahil olmak üzere ilgili tüm tarafların tekrarlanan diyalog tekliflerini kabul etmeye çağırıyoruz.

58. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) malzeme veya silahların düşman devlet ve devlet dışı aktörler tarafından NATO'ya karşı potansiyel kullanımı, güvenliğimiz için merkezi ve gelişen bir tehdit olmaya devam etmektedir. Madrid Zirvesi'nde mutabakata

varıldığı üzere NATO'nun yeni KBRN savunma politikasını uyguluyoruz ve her ortamda etkili bir şekilde faaliyet göstermek, savaşmak ve galip gelmek ve KBRN riskleri ve tehditlerine karşı ulusal ve kolektif dayanıklılığımızı sağlamak için gereken askeri yeteneklere yatırım yapıyoruz.

60. Avrupa'daki savaş Avrupa-Atlantik güvenlik ortamının doğasını temelden değiştirdiğinden, istihbarata verilen önem daha da belirgin hale geldi ve İttifak'ın karar alma ve stratejik planlaması açısından vazgeçilmez hale geldi. NATO istihbarat girişiminin değeri, her şeyden önce Müttefik istihbarat ve güvenlik servislerinin istihbaratı paylaşmak ve İttifak'ın küresel stratejik tablo hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olmasını sağlamak için yakın işbirliği içinde çalışmasından gelir. Bu amaçla Müttefiklerin istihbarat yetenekleri NATO'nun tehditler, riskler ve zorluklara ilişkin anlayışının geliştirilmesine ve önemli ve çeşitli analiz yeteneklerimizin optimize edilmesine katkıda bulunacaktır. İttifak içinde ve uygun görüldüğü takdirde ortaklarımızla istihbarat işbirliğimizi güçlendireceğiz. NATO ve Müttefikler, düşmanca istihbarat faaliyetlerine etkili bir şekilde karşılık verebilmek için güvenlik ve karşı istihbarat tedbirlerini artıracaklardır.

61. Ulusal ve kolektif dayanıklılık, inandırıcı caydırıcılık ve savunmanın yanı sıra İttifak'ın temel görevlerinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli bir temeldir ve toplumlarımızı, halklarımızı ve ortak değerlerimizi koruma çabalarımız açısından hayati öneme sahiptir. Dayanıklılık, Washington Antlaşması'nın 3. Maddesine dayanan ulusal bir sorumluluk ve kolektif bir taahhüttür. Bugün İttifakın 2023 Dayanıklılık Hedeflerini kabul ettik. 2021 Güçlendirilmiş Dayanıklılık Taahhüdünü temel alıyoruz. Dayanıklılık Hedefleri NATO ve Müttefiklerin stratejik şoklara ve aksaklıklara karşı hazırlıklılığını güçlendirecektir. Hükümetin ve halklarımıza yönelik temel hizmetlerin devamlılığını sağlama konusunda ulusal ve kolektif yeteneğimizi güçlendirecek ve barış, kriz ve çatışma durumlarında askeri operasyonlara sivil destek sağlanmasını sağlayacaklar. Müttefikler bu hedefleri, kendi ulusal risk profilleriyle tutarlı olarak ulusal hedeflerinin ve uygulama planlarının geliştirilmesine rehberlik etmek için kullanacaklardır. Ayrıca kritik altyapımız, tedarik zincirlerimiz ve sağlık sistemlerimiz de dahil olmak üzere stratejik zayıflıkları ve bağımlılıkları tespit etmek ve azaltmak için çalışacağız. Müttefikler aynı zamanda toplumsal dayanıklılığı da teşvik etmelidir. Dayanıklılık oluşturma çabalarımızı

güçlendirirken, Avrupa-Atlantik bölgesini ve daha geniş anlamda komşularımızı daha güvenli hale getirmek için başta Avrupa Birliği olmak üzere benzer çabalarda bulunan ortaklarımızla birlikte çalışmaya devam edeceğiz. Tek tek Müttefiklerin diğer uluslararası kuruluşlardaki eylemleri, taahhütleri ve yasal yükümlülükleri de dayanıklılığımızın artmasına katkıda bulunuyor.

62. İttifakın temel görevlerini yerine getirebilmesi kabiliyeti, giderek daha fazla dijital teknolojilerin benimsenmesine bağlıdır. Dijital olarak dönüştürülmüş bir İttifakın aciliyetinin bilincinde olarak, Çok Alanlı Operasyonları yürütme, tüm alanlarda birlikte çalışabilirliği artırma, durumsal farkındalığı artırma, siyasi istişarede bulunma ve veriye dayalı karar almayı kullanma yeteneğimizi desteklemek için bir Dijital Dönüşüm Uygulama Stratejisini onayladık. .

63. Gelişen ve yıkıcı teknolojiler (EDT'ler) hem fırsatları hem de riskleri beraberinde getiriyor. Çatışmaların niteliğini değiştiriyorlar, daha büyük stratejik önem kazanıyorlar ve küresel rekabetin kilit alanları haline geliyorlar. Mevcut operasyonlarda EDT'lerin operasyonel önemi ve ticari teknolojilere erişim ve bu teknolojilere uyum sağlanması, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırganlık savaşı bağlamında vurgulanmıştır. NATO'nun stratejik rakipleri ve potansiyel düşmanları, özellikle kötü niyetli hibrit faaliyetlerde son derece etkili olabilecek ve çatışmalarda belirleyici olabilecek teknolojilere yoğun yatırım yapıyor. Birlikte çalışabilirliğimizi ve askeri üstünlüğümüzü korumak için, çift kullanımlı çözümler de dahil olmak üzere, İttifak'ın gelişen ve çığır açıcı teknolojilerdeki teknolojik üstünlüğünü sürdürmesini sağlamak için kendi çabalarımızı hızlandırıyoruz. Yeni teknolojileri benimsemek ve entegre etmek, özel sektörle işbirliği yapmak, inovasyon ekosistemlerimizi korumak, standartları şekillendirmek ve demokratik değerlerimizi ve insan haklarımızı yansıtan sorumlu kullanım ilkelerine bağlı kalmak için birlikte çalışıyoruz. Uluslararası hukuka uygun hareket ettiğimizden ve kamuoyunun güvenini inşa etmeye çalıştığımızdan emin olacağız. NATO'nun Kuzey Atlantik Savunma İnovasyon Hızlandırıcısı (DIANA), NATO ülkelerindeki start-up'lara yönelik ilk yarışmasını başlattı. Dünyanın ilk çok uluslu girişim sermayesi fonu olan NATO İnovasyon Fonu, transatlantik inovasyon ekosistemimizi daha da geliştirmek için önümüzdeki aylarda derin teknolojiye yatırım yapmaya başlayacak. Yapay Zeka ve Otoomi konusunda yakın zamanda üzerinde mutabakata varılan stratejileri tamamlayan NATO, bunların

sunduğu fırsat ve riskleri ele almak amacıyla Kuantum Teknolojileri ve Biyoteknoloji ve İnsani Güçlendirme de dahil olmak üzere yeni ortaya çıkan ve yıkıcı teknolojiler için daha fazla strateji geliştirecektir.

64. Siyasi kurumlarımızı, kritik altyapımızı, toplumlarımızı, demokratik sistemlerimizi, ekonomilerimiz ve vatandaşlarımızın güvenliği hedef almak için müdahale ve teknolojilerin zararlı kullanımı da dahil olmak üzere hibrit faaliyetler kullanan devlet ve devlet dışı aktörlerin giderek artan hibrit tehditleri ve meydan okumalarıyla karşı karşıya kalmaya devam ediyoruz. Açık ve demokratik toplumlarımızı bu habis faaliyetlere karşı savunma konusunda bir aradayız. Müttefiklere yönelik hibrit operasyonların silahlı saldırı düzeyine ulaşabileceğini ve Konsey'in Washington Antlaşması'nın 5. Maddesini devreye sokmasına yol açabileceğini yineliyoruz. Potansiyel olarak Karşı Hibrit Destek Ekiplerini konuşlandırmak da dahil olmak üzere, hibrit tehditlere hazırlanmaya, onları caydırmaya, savunmaya ve bunlara karşı koymaya devam edeceğiz. Kapsamlı önleyici ve müdahale seçenekleri geliştirmeye devam ediyoruz ve dayanıklılığı artırmak ve kötü niyetli aktörleri hibrit operasyonlara girişmekten caydırmak için bunları uygulamaya hazırız. Bireysel Müttefikler, uygun olduğunda, hibrit faaliyetlere atıf yapmayı ve bu atıfların egemen bir ulusal ayrıcalık olduğunu kabul ederek koordineli bir şekilde karşılık vermeyi değerlendirebilirler. Olumlu ve etkili stratejik iletişim de dahil olmak üzere dezenformasyon ve yanlış bilgilendirmeye mücadeleyle devam edeceğiz. Hibrit zorluklar karşısında dayanıklılıklarını güçlendirirken ortaklarımızı da desteklemeye devam edeceğiz.

65. Kritik deniz altı altyapısına yönelik tehdit gerçektir ve gelişmektedir. Kritik altyapımızla ilgili stratejik zayıflıkları ve bağımlılıkları belirlemeye ve azaltmaya ve devlet ve devlet dışı aktörler tarafından enerjinin zorlayıcı kullanımına ve diğer hibrit taktiklere karşı hazırlıklı olmaya, caydırmaya ve bunlara karşı savunma yapmaya kararlıyız. Müttefiklerin kritik altyapılarına yönelik herhangi bir kasıtlı saldırı, birleşik ve kararlı bir karşılıkla karşılanacaktır; bu aynı zamanda kritik denizaltı altyapısı için de geçerlidir. Müttefiklerin topraklarındaki kritik deniz altı altyapısının korunması, ulusal bir sorumluluğun yanı sıra kolektif bir taahhüt olmaya devam ediyor. NATO, talep edildiği takdirde Müttefikleri desteklemeye hazırdır. NATO Deniz Komutanlığı (MARCOM) bünyesinde NATO Kritik Deniz Altı Altyapısının Güvenliği için Denizcilik Merkezi kurulması konusunda mutabakata vardık.

Ayrıca bilgi paylaşımını geliştirmek ve en iyi uygulamaları paylaşmak amacıyla NATO'yu, Müttefikleri, özel sektörü ve diğer ilgili aktörleri bir araya getirecek bir ağ kurmaya da karar verdik.

66. Tehdit aktörleri, kötü niyetli siber faaliyetler ve kampanyalar kullanarak İttifak'ı istikrarsızlaştırmaya çalıştıkça, siber uzay her zaman anlaşmazlık alanı olmaya devam etmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırganlık savaşı, siberin modern çatışmaların bir özelliği olduğunu ortaya çıkardı. Demokratik sistemlerimiz ve kritik altyapımızın yanı sıra hibrit kampanyaların parçası oldukları yerler de dahil olmak üzere önemli, sürekli ve artan siber tehditlere karşı çıkıyoruz. Kolektif tepkileri dikkate almak da dahil olmak üzere, tüm siber tehditleri caydırmak, bunlara karşı savunma yapmak ve bunlara karşı koymak için tüm yetenekleri kullanmaya kararlıyız. Tek veya kümülatif bir dizi kötü niyetli siber faaliyet, silahlı saldırı düzeyine ulaşabilir ve Kuzey Atlantik Konseyi'nin, duruma göre Washington Antlaşması'nın 5. Maddesini yürürlüğe koymasına yol açabilir. BM Antlaşması, uluslararası insancıl hukuk ve uygulanabilir olduğu takdirde uluslararası insan hakları hukuku da dahil olmak üzere uluslararası hukuka uygun hareket etme kararlılığımızı sürdürüyoruz. Özgür, açık, barışçıl ve güvenli bir siber uzayı teşvik etmeye devam ediyoruz ve uluslararası hukuka saygı gösterilmesini sağlayarak ve siber uzayda sorumlu devlet davranışına ilişkin gönüllü normları destekleyerek istikrarı artırma ve çatışma riskini azaltma çabalarını daha da sürdürüyoruz. Bugün, siber savunmanın genel caydırıcılık ve savunma duruşumuza katkısını artırmak için yeni bir konsepti onaylıyoruz. NATO'nun üç siber savunma düzeyini (siyasi, askeri ve teknik) daha da entegre edecek ve barış zamanlarında, krizlerde ve çatışmalarda her zaman sivil-asker işbirliğinin yanı sıra uygun olduğu şekilde özel sektörle ilişkiler sağlayacak. Bunu yapmak ortak durumsal farkındalığımızı artıracaktır. Siber direncimizi güçlendirmek, İttifakımızı daha güvenli hale getirmenin ve siber tehditlerden kaynaklanan ciddi zarar potansiyelini daha iyi azaltabilmenin anahtarıdır. Bugün Siber Savunma Taahhüdümüzü yeniden ifade edip geliştiriyoruz ve kritik altyapılar da dahil olmak üzere öncelikli olarak ulusal siber savunmalarımızı daha da güçlendirmek için iddialı yeni ulusal hedefler taahhüt ediyoruz. Önemli kötü amaçlı siber faaliyetlere yanıt olarak ulusal hafifletme çabalarını desteklemek amacıyla NATO'nun yeni Sanal Siber Olay Destek Yeteneği'ni (VCISC) başlattık. Bu, Müttefiklere yardım için ek bir araç sağlar. Ortak ülkeler, ulusla-

rarası kuruluşlar, endüstri ve akademi dahil olmak üzere, uygun görüldüğü şekilde, karşılıklı yarar sağlayan ve etkili ortaklıklar geliştirmeye çalışacağız ve siber uzayda uluslararası istikrarı artırma çabalarımızı daha da ileriye taşıyacağız. Mevcut fikir alışverişlerimizi tamamlayacak şekilde, siyasi, askeri ve teknik düzeydeki karar alıcıları bir araya getirecek ilk kapsamlı NATO Siber Savunma Konferansını bu Kasım ayında Berlin’de düzenleyeceğiz.

67. Uzay, uluslarımızın güvenliği ve refahı için kritik bir rol oynamaktadır. Uzay aynı zamanda, sorumsuz davranışların, kötü niyetli faaliyetlerin ve NATO’nun potansiyel düşmanlarının ve stratejik rakiplerinin karşı uzay yeteneklerinin gelişmesinin damgasını vurduğu, giderek daha fazla tartışılan bir alandır. Güvenli kullanımın ve alana sınırsız erişimin sürdürülmesi, etkili caydırıcılık ve savunmanın anahtarıdır. Operasyonel bir alan olarak uzay konusundaki çalışmalarımızın bir parçası olarak, uzay etkilerinin tüm alanlarda koordine edilmesini sağlamak amacıyla barış zamanında, krizde ve çatışmada ortak ve çok alanlı operasyonların planlanması, uygulanması ve yürütülmesine uzayın entegrasyonunu hızlandırıyoruz. İttifakın ihtiyaçlarını ve savunma planlarını desteklemek amacıyla uzay verilerimizin, ürünlerimizin ve hizmetlerimizin NATO içerisinde paylaşımını artırmaya kararlıyız. NATO’nun istihbarat, gözetleme ve keşif kapasitesini geliştirecek olan İttifakın Uzaydan Sürekli Gözetleme (APSS) çok uluslu programına ilişkin devam eden çabaları memnuniyetle karşılıyoruz. Fransa’da NATO Uzay Üstünlük Merkezi’nin kurulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Müttefikler uluslararası hukuku desteklemeye kararlıdırlar ve biz de sorumlu uzay davranışları normlarını, kurallarını ve ilkelerini teşvik ederek uzay tehditlerini azaltmaya yönelik uluslararası çabaları desteklemeye devam edeceğiz. Uzaya yönelik, uzaydan veya uzay içindeki düşmanca operasyonların silahlı saldırı düzeyine ulaşabileceğini ve Kuzey Atlantik Konseyi’nin Washington Antlaşması’nın 5. Maddesini devreye sokmasına yol açabileceğini bir kez daha teyit ediyoruz.

68. Enerji güvenliği ortak güvenliğimizde önemli bir rol oynamaktadır. Rusya’nın kasıtlı olarak şiddetlendirdiği enerji krizi, istikrarlı ve güvenilir bir enerji tedarikinin ve rotaların, tedarikçilerin ve kaynakların çeşitlendirilmesinin önemini altını çizdi. Kritik enerji altyapısının korunmasında ulusal makamlara destek sağlamak amacıyla NATO’nun kapasitesini geliştirmeye devam edeceğiz. Askeri güçlerimize güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir enerji tedariki sağlamaya kararlıyız. İttifa-

kımızı devam eden enerji geçişine uyarlarken askeri kapasiteyi, etkinliği ve birlikte çalışabilirliği güvence altına alacağız. Müttefikler enerji kaynaklarını kendi ihtiyaçları ve koşulları doğrultusunda çeşitlendirmenin yollarını arıyorlar ve aramaya devam edecekler.

73. Avrupa Birliği, NATO için eşsiz ve temel bir ortak olmaya devam etmektedir. Stratejik ortaklığımız uluslarımızın ve Avrupa-Atlantik bölgesinin güvenliği ve refahı için hayati öneme sahiptir. Ortak değerlerimiz, ortak zorluklarla mücadele etme kararlılığımız ve barışı, özgürlüğü ve refahı teşvik etme ve korumaya yönelik kesin kararlılığımız üzerine inşa edilmiştir. NATO, transatlantik ve küresel güvenliğe olumlu katkıda bulunan, NATO'yu tamamlayıcı ve onunla birlikte çalışabilen, daha güçlü ve daha yetenekli bir Avrupa savunmasının değerinin farkındadır. Gereksiz tekrarlardan kaçınarak tutarlı, tamamlayıcı ve birlikte çalışabilen savunma yeteneklerinin geliştirilmesi, Avrupa-Atlantik bölgesini daha güvenli hale getirmeye yönelik ortak çabalarımızın anahtarıdır. Son gelişmeler de dahil olmak üzere bu tür çabalar, daha güçlü bir NATO'nun kurulmasına yol açacak, ortak güvenliğimizi artırmaya yardımcı olacak, transatlantik yük paylaşımına katkıda bulunacak, gerekli yeteneklerin sağlanmasına yardımcı olacak ve savunma harcamalarında genel bir artışı destekleyecektir. AB üyesi olmayan Müttefikler, AB'nin ortak güvenlik sorunlarına çözüm bulma kapasitesini güçlendirme çabalarına önemli katkılarda bulunmaya devam ediyor. NATO ile AB arasındaki stratejik ortaklık için, AB üyesi olmayan Müttefiklerin AB'nin savunma çabalarına tam katılımı şarttır. Güçlendirilmiş bir stratejik ortaklığı desteklemek için bu alanda somut ilerlemeyi temsil eden karşılıklı adımları sabırsızlıkla bekliyoruz. NATO ve AB işbirliğine ilişkin tüm kararları, ilkeleri ve taahhütleri bütünüyle yeniden teyit ediyoruz. Bu ortaklığı, karşılıklı tam açıklık, şeffaflık, tamamlayıcılık ve kuruluşların farklı görevlerine, karar alma özerkliğine ve kurumsal bütünlüğe saygı ruhuyla ve iki kuruluşun da mutabakata vardığı şekilde daha da güçlendirmeye devam edeceğiz.

74. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırı savaşı bağlamında NATO-AB işbirliği daha da önem kazandı. Tamamlayıcı, tutarlı ve karşılıklı olarak güçlendirici rollerimizi güçlendirme konusunda açık bir şekilde amaç birliğini ve ortak kararlılığı gösterdik. NATO ve AB Ukrayna'yı desteklemeye devam edecek. Bu bağlamda, Ukrayna'ya yönelik NATO-AB Personel Koordinasyonunun kurulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Ayrıca dezenformasyonla mücadele, hibrit ve siber tehdit-

lerle mücadele, tatbikatlar, operasyonel iş birliği, savunma yetenekleri, savunma sanayi ve araştırma, terörle mücadele, savunma ve güvenlik kapasitesi geliştirme dahil olmak üzere stratejik iletişim alanlarında da somut sonuçlar elde ettik. Dayanıklılık, kritik altyapının korunması, yeni ortaya çıkan ve yıkıcı teknolojiler, uzay, iklim değişikliğinin güvenlik etkileri ve jeostratejik rekabet konularında işbirliğimizi daha da genişletiyoruz. Ayrıca ÇHC'nin Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik oluşturduğu sistemik zorlukları da ele almaya devam edeceğiz. NATO ile AB arasındaki siyasi diyalog, NATO-AB işbirliğinin ilerletilmesi açısından önemini korumaya devam etmektedir.

75. Batı Balkanlar, uzun işbirliği ve operasyon geçmişimizin de gösterdiği gibi, NATO açısından stratejik öneme sahip bir bölgedir. Bölge ülkelerinin ilgili NATO ve AB hedeflerini ilerletecek reformları destekleyerek Batı Balkanlar'ın güvenliği ve istikrarına olan güçlü bağlılığımızı sürdürüyoruz. Reformları, bölgesel barışı ve güvenliği desteklemek ve hem devlet hem de devlet dışı aktörlerin oluşturduğu dezenformasyon, hibrit ve siber tehditler de dahil olmak üzere kötü niyetli etkilere karşı koymak amacıyla siyasi diyalogumuzu ve pratik işbirliğimizi geliştirmeye devam edeceğiz. Bölgenin bu zorluklara karşı koymak için İttifak'ın ve uluslararası toplumun sürekli dikkat ve kararlılığına ihtiyacı var. Demokratik değerler, hukukun üstünlüğü, iç reformlar ve iyi komşuluk ilişkileri, bölgesel işbirliği ve Avrupa-Atlantik entegrasyonu için hayati öneme sahiptir ve bu konuda ilerlemenin devam etmesini bekliyoruz.

76. NATO, Bosna-Hersek'te Barış için Genel Çerçeve Anlaşması ve diğer ilgili uluslararası anlaşmalara uygun olarak istikrarlı ve güvenli bir Bosna-Hersek'in egemenliğini ve toprak bütünlüğünü güçlü bir şekilde desteklemektedir. Yurt içinde uzlaşmayı teşvik ediyor ve siyasi liderleri bölücü ve ayrılıkçı söylem ve eylemlerden kaçınmaya çağırıyoruz. Ülkenin Avrupa-Atlantik hedeflerine bağlılığımızı sürdürüyoruz. Yeni üzerinde anlaşmaya varılan Savunma Kapasitesi Geliştirme paketi, NATO Saraybosna Karargahı ve geniş kapsamlı işbirlikçi güvenlik ve ortaklık araçları ve ülkenin NATO ile Reform Programı aracılığıyla reform çabalarını desteklemeye devam ediyoruz. Bosna-Hersek'i NATO'nun desteğinden yararlanmaya ve NATO üyeliği ile ilgili nihai bir karara halel getirmeksizin, çok ihtiyaç duyulan siyasi, seçim, hukukun üstünlüğü, ekonomik ve savunma reformları da dahil olmak üzere kilit alanlardaki reformlarda ilerleme kaydetme çabalarını yoğunlaştırmaya

teşvik ediyoruz.

77. NATO-Sırbistan ilişkilerinin güçlendirilmesi İttifak'ın, Sırbistan'ın ve tüm bölgenin yararına olacaktır. Sırbistan'ın, NATO-Sırbistan işbirliğinin karşılıklı faydalarına ilişkin kamuya açık iletişimleri de dahil olmak üzere, NATO ve komşularıyla yapıcı bir şekilde ilişki kurmasını bekliyoruz. AB'nin kolaylaştırdığı Diyalog'u ve Belgrad ile Priştine arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesini amaçlayan diğer çabaları destekliyoruz ve tarafları anı değerlendirmeye ve kalıcı bir siyasi çözüme ulaşma yolunda iyi niyetle çalışmaya çağırıyoruz. Her iki tarafı da gerilimi derhal düşürmeye, diyaloga dönmeye ve yakın zamanda Brüksel ve Ohri'de varılan Belgrad ile Priştine arasındaki normalleşme yolundaki anlaşmanın uygulanmasına yapıcı bir şekilde katılmaya çağırıyoruz.

78. NATO liderliğindeki Kosova Gücü (KFOR) aracılığı da dahil olmak üzere, NATO'nun Kosova'daki angajmanının devam etmesine bağlılığımızı sürdürüyoruz. KFOR, BMGK'nin 1244 sayılı Kararı doğrultusunda Kosova'da güvenli ve emniyetli bir ortam ve hareket özgürlüğü sağlamaya devam edecektir. Son zamanlarda tırmandırıcı eylemler kabul edilemez ve kuzey Kosova'daki şiddetin yanı sıra NATO askerlerinin ciddi şekilde yaralanmasına neden olan kışkırtılmamış saldırıları da kınıyoruz. . Tekrarlanan gerilimlere yanıt vermek için KFOR'un askeri varlığını artırdık. KFOR'daki kuvvet duruşumuzla ilgili herhangi bir değişiklik takvime değil koşullara dayalı olarak kalacaktır.

79. Karadeniz bölgesi İttifak için stratejik öneme sahiptir. Bu, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırganlık savaşıyla daha da vurgulanıyor. Müttefiklerin Karadeniz bölgesinde güvenliği, emniyeti, istikrarı ve seyrüsefer özgürlüğünü korumaya yönelik bölgesel çabalarına, uygun olduğu takdirde 1936 Montrö Sözleşmesi de dahil olmak üzere sürekli desteğimizin altını çiziyoruz. Bölgedeki gelişmeleri daha fazla izleyip değerlendireceğiz ve güvenliğimize yönelik tehditlere ve uygun olduğu şekilde bölgedeki ortaklarımızla daha yakın işbirliğine yönelik potansiyel fırsatlara özellikle odaklanarak durumsal farkındalığımızı artıracacağız.

80. Gürcistan'ın uluslararası kabul görmüş sınırları içerisinde toprak bütünlüğüne ve egemenliğine desteğimizi yineliyoruz. Gürcistan'ın dış müdahalelerden bağımsız olarak kendi geleceğine ve dış politika rotasına karar verme hakkını desteklemekte kararlıyız. Rusya'yı, kendi

rızası olmadan Gürcistan'da konuşlandığı güçlerini geri çekmeye çağırıyoruz. Ayrıca Rusya'ya, Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini tanımasını tersine çevirmesi çağrısında bulunuyoruz; bu bölgelerin askerleştirilmesine son verilmesi ve sınır benzeri engeller inşa edilerek bu bölgelerin Gürcistan'ın geri kalanından zorla ayrılmasına yönelik girişimlerin sürdürülmesi; ve Gürcistan vatandaşlarına yönelik keyfi gözaltılar ve tacizler de dahil olmak üzere insan hakları ihlallerine ve suiistimallerine son verilmesi. Gürcistan'ın, Avrupa-Atlantik güvenliğine katkıda bulunma konusundaki kararlılığını ve yeteneğini gösteren, NATO operasyonlarına yaptığı önemli katkıları son derece takdir ediyoruz. Gürcistan ile siyasi diyalogu ve pratik işbirliğini derinleştirmek için NATO-Gürcistan Komisyonu'ndan ve Yıllık Ulusal Programdan (ANP) tam olarak yararlanmaya kararlıyız. 2008 Bükreş Zirvesi'nde alınan, sürecin ayrılmaz bir parçası olarak Gürcistan'ın Üyelik Eylem Planı (MAP) ile İttifak'a üye olacağı kararını yineliyoruz; bu kararın tüm unsurlarını ve daha sonraki kararları yeniden onaylıyoruz. Kriz Yönetimi, Siber Güvenlik, Askeri Mühendislik ve Güvenli Haberleşmeyi içeren güçlendirilmiş Kapsamlı NATO-Gürcistan Paketinin uygulanmasında kaydedilen ilerlemenin yanı sıra Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer (KBRN) Savunması ve Nükleer (KBRN) Savunması alanlarındaki yeni girişimleri memnuniyetle karşılıyoruz. Antreman tesisleri. Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik hedeflerini ilerletmek için, temel demokratik reformlar da dahil olmak üzere reformlarda ilerleme kaydetmesi ve ANP'den en iyi şekilde faydalanması gerekiyor.

81. Moldova Cumhuriyeti'nin uluslararası kabul görmüş sınırları dahilinde toprak bütünlüğüne ve egemenliğine verdiğimiz desteği yineliyor ve Rusya'yı, Moldova'nın rızası olmadan Transdinyester bölgesinde konuşlanmış tüm güçlerini geri çekmeye çağırıyoruz. Moldova'nın kendi geleceğine ve dış politika rotasına dış müdahaleden bağımsız olarak karar verme hakkına olan desteğimizde kararlıyız ve Moldova'nın anayasal tarafsızlığına tamamen saygı duyuyoruz. NATO, bozulan güvenlik ortamı ışığında dayanıklılığını güçlendirmek ve siyasi bağımsızlığını sürdürmek için siyasi ve pratik desteği artırıyor. Müttefikler Moldova'nın demokratik reformları teşvik etme çabalarını memnuniyetle karşılıyor ve Avrupa entegrasyonunu ilerletirken Moldova'yı desteklemeye kararlılar. Moldova güvenlik ve savunma yeteneklerini güçlendirmeye ve Silahlı Kuvvetlerini modernleştirmeye

çalışırken NATO, geliştirilmiş Savunma Kapasitesi Geliştirme Paketi yoluyla pratik yardım sağlamaya devam edecektir.

82. Orta Doğu ve Afrika stratejik ilgi bölgeleridir. Akdeniz Diyalogu ve İstanbul İşbirliği Girişimi'ndeki uzun süredir devam eden ortaklarımızımıza yönelik siyasi angajmanlarımızı ve kamu diplomasisi desteğimizi derinleştireceğiz. Ayrıca Afrika Birliği ve Körfez İşbirliği Konseyi dahil ilgili bölgesel kuruluşlara olan desteğimizi de artıracacağız. Irak, Ürdün, Moritanya ve Tunus için Savunma Kapasite Geliştirme paketlerini uyguluyoruz. Ayrıca Ürdünlü yetkililerle Amman'da bir NATO İrtibat Bürosu kurma olasılığını da araştıracağız.

83. NATO ve Müttefikler, Irak'a ve Irak'ın ülkeyi istikrara kavuşturma kabiliyetine olan desteğimizi sürdürüyorlar. Irak Hükümeti ve Irak Güvenlik Güçlerinin IŞİD/Daeş ile mücadeleye yönelik devam eden çabalarını ve ilerlemelerini takdir ediyoruz. Irak'ın terörün her biçimi ve tezahürüne karşı mücadelesinde daha fazla ilerleme kaydedilmesini teşvik ediyoruz. NATO Misyonumuz Irak, Bağdat bölgesindeki Irak güvenlik kurumlarına savaş dışı danışmanlık ve kapasite geliştirme desteği sağlamaya devam ediyor ve Irak Savunma Bakanlığı ile işbirliğini derinleştirdi. Irak hükümetinin talebi doğrultusunda, Irak İçişleri Bakanlığı'na Federal Polis konusunda tavsiyelerde bulunacak şekilde geliştirerek NATO Irak Misyonunu genişletmeyi düşünüyoruz. NATO Misyonu Irak talep odaklı olmaya devam edecek ve Iraklı yetkililerin tam onayıyla, Irak'ın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne tam saygı gösterilerek ve ilgili ortaklar ve uluslararası aktörlerle yakın koordinasyon içinde gerçekleştirilecektir.

84. İran'ın Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırganlık savaşına verdiği destek, Avrupa-Atlantik güvenliğini etkiliyor. İran'ı, Rusya'ya askeri desteğini, özellikle de kritik altyapılara saldırmak için kullanılan ve yaygın sivil kayıplarına neden olan Mürettebatsız Hava Araçlarının (İHA'lar) transferini durdurmaya çağırıyoruz. İran'ın Müttefik topraklarındaki kötü niyetli faaliyetlerine ilişkin ciddi kaygılarımızı ifade ediyoruz. Ayrıca İran'ı, deniz taşıtlarına el konulması da dahil olmak üzere istikrarı bozucu eylemlerden kaçınmaya ve bölgesel istikrar ve barışın geliştirilmesinde yapıcı bir rol oynamaya çağırıyoruz.

85. Hint-Pasifik, bölgedeki gelişmelerin Avrupa-Atlantik güvenliğini doğrudan etkileyebileceği göz önüne alındığında NATO için önemlidir. Asya-Pasifik bölgesindeki ortaklarımızın (Avustralya, Japonya, Yeni Zelanda ve Kore Cumhuriyeti) Ukrayna'yı destekleme taahhütleri

ri de dahil olmak üzere Avrupa-Atlantik'te güvenliğe katkılarını memnuniyetle karşılıyoruz. Uluslararası hukuku ve kurallara dayalı uluslararası düzeni korumaya yönelik ortak kararlılığımızla desteklenen, siber savunma, teknoloji ve hibrit konuları da içeren ortak güvenlik zorluklarımızın üstesinden gelmek için diyalogumuzu ve işbirliğimizi daha da güçlendireceğiz.

86. NATO'nun Birleşmiş Milletler, AGİT ve Afrika Birliği dahil olmak üzere diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerle ilişkileri uluslararası güvenliğe katkıda bulunmaktadır. Ortak çıkarlarımızı ilerletmek için bu etkileşimleri güçlendireceğiz. Birleşmiş Milletler ve diğer ilgili uluslararası kuruluşlarla olan ilişkimizi daha da güçlendirmek için Cenevre'de bir İrtibat Bürosu kurma olasılığını araştırıyoruz.

87. Siyasi kararlarımıza yeterli kaynak bulunmasını sağlayacağız. Artan ulusal savunma harcamalarının ve NATO ortak finansmanının, daha tartışmalı bir güvenlik düzeninin zorluklarıyla orantılı olmasını sağlamak için kaydedilen ilerlemeyi daha da geliştireceğiz.

88. Kolektif güvenliğimiz için yorulmadan çalışan tüm kadın ve erkekleri saygıyla anıyor, bizi güvende tutmak için en büyük bedeli ödeyen veya yaralanan herkesi ve ailelerini onurlandırıyoruz.

89. NATO tarihteki en güçlü İttifak olmayı sürdürüyor. Geçmişte olduğu gibi, Müttefiklerimizin özgürlük ve güvenliğini koruma ve barış ve güvenliğe katkıda bulunma konusunda zamana meydan okuyacağız.

90. Litvanya Cumhuriyeti'nin bize gösterdiği cömert konukseverlikten dolayı minnettarlığımızı ifade ediyoruz. İttifakın 75. yıl dönümü için 2024 yılında Washington D.C.'de tekrar bir araya gelmeyi ve ardından 2025 yılında Hollanda'da bir toplantı yapmayı sabırsızlıkla bekliyoruz.



Yaşamı On Yıla Sığdıranlar

Erdoğan Aksu

Celal Özkan

1980’li yılların ikinci yarısında Samsun’da ilk politik cinayettir, Erdoğan Aksu cinayetti. Erdoğan Aksu, Akşam Sanat Lisesinde öğrenci iken, Politika Gazetesinin Samsun sorumluluğunu üstlenmiş, Devrimci İçi Sendikaları (DİSK) çalışanı ve İGD üyesi bir gençti.

Yiğit bir devrimciydi, Erdoğan Aksu. Gözünü budaktan esirgemeyen, “Yolumuz İşçi Sınıfının yoludur” diyen biriydi. Korkusuzdu. Korkusuzluk biraz da gelecek tehlikelere karşı önlem almayı engeller çoğunlukla.

Kişi, karşıdan gelecek tehlikeleri fazla ciddiye almaz aşırı özgüven nedeniyle.

O zamanlar gizli bir elin tüm ülkeyi ve Samsun'u karanlık yollara sürüklemek için insan katliamına hız verdiği zamanlardı. Örgütlü herkese düşmandı karanlık güçler. Ellerinde paralı parasız maşaları da çoktu. Hedef gösterilince, nedendir diye sormadan insan canına kıyan, insan müsveddesi bulmak kolaydı o zamanlar, bugünlerde olduğu gibi. Sonunda bir çıkar gözetmeden bu pis işleri "Vatan Millet Sakarya" nidalarıyla yapanlar da çoğunluktaydı. Bunların çoğunun miadı dolunca bir kenara atıldılar, çünkü o kadarından fazlasına gereksinim olmaz. Hatta canına kıymak için can atıklarıyla birlikte cezaevlerine konulup hücrelere atılanlar da oldu ama ders alan olmuş mudur? Bilinmez!

Karanlık güçler, en çokta örgütlü insanlara düşman olur; düşman eder kullanabileceği maşaları. Aynı sınıfın evlatlarını düşman saflara bölmek için bir yolunu bulur; din, dil, ırk ve benzeri argümanlar kullanılarak. Bu konuda öyle başarılılar ki, insan için yararlı olan her şeyi zararlı olarak sunarlar da, yarar göreceklere bile nefret eder kendine gerekli olandan.

O zamanlar Parkın karşısındaydı DİSK. Sonradan ilerici, devrimci güçlerin girmesi mümkün olmayan bir yer. Yani oynanacak oyunların oynanması için ilk seçilen yerlerden. Resmi sivil tüm saldırgan odakların merkezi... Aynı zamanda Samsun'unda merkezi yerlerinden olan Meydan'ın köşesi...

Erdoğan Aksu çalıştığı DİSK binasından bir şeyler almak için sokağa çıkınca pusudaki katiller ortaya çıkar. Yüz yüze gelmekten korktukları için, arkadan mermi yağdırırlar, Erdoğan'ın bedenine! Korkakça saldırdıkları gibi korkakça kaçarlar.

8 Temmuz 1978 günü bir yiğit evladını daha kaybeder işçi sınıfı ve ilerici-devrimci gençlik. İlk politik cinayet işlenerek barut fıçısına alev atılmış oldu böylece Samsun'da. Yeminler ediliyor, kanı yerde kalmayacak diye ama düşman büyük. Düşman devletin içine odaklanmış karanlık güçler, belki de ta kendisi!

Ta kendisi olduğunu 12 Eylül sorguları ve zindanlarında öğrendik. Sorgucu kisvesi altında görev yapan işkenceciler açık açık ne dolaplar çevirdiklerini, kimin direktifleri ile yaptıklarını, fütursuzca açık etmekten çekinmiyorlardı. Hatta kullanılan maşaların adlarını da veriyorlardı hiç çekinmeden. Onlardan hala işlerine yarayanları, hatta sonsuza kadar işlerine yarayacak olanları saklıyorlardı ama bizimle aynı hücreleri

paylaştırdıklarının adlarını ve yaptıkları görevleri açık seçik anlatıyorlardı.

Ertesi gün bazı basın yayın organları “Samsun’da sağ-sol çatışması” diyordu. Silahlı güçlerin çatışması sonucu bir genç ölmüştü onlar için. Ölen de, öldüren de silahlıymış!

Hiç kimse arkadan saldırmamış, ölenin elinde silah yokmuş, ona rağmen korkaklar ve katiller arkadan vurmuş demiyordu! Karşılıklı çatışma denildi mi akan sular duruyordu o zamanlar. Ölenle öldüreni aynı kefeye koyarak terörist ilan etmek için yeterliydi! Hatta öldüren daha masum sayılıyordu, bugünlerde olduğu gibi.

Vuranlar tüm politik cinayetlerde olduğu gibi cezasızlık zırhına büründürüldü. Hatta o zamanların en muteberleri olarak lanse edilip itibar verildi; ta işleri bitip 12 Eylül Diktatörlüğü gelene dek. Miadı dolanların aklından hiç geçmiş midir acaba Erdoğan kimdir; ne için katlettim ben onu diye? Hiç aklına gelmiş midir, DİSK nedir, orada çalışanlar neden benim düşmanım olur diye? Gelmemiştir. İlericilik ve gericilik nedir diyen olmuş mudur? Olmamıştır. Fırsat bulup soranların bile o fırsatı kullanmasına izin verilmemiştir ki!

O kadar çok insan yok edildi ki, 12 Eylül barbarlığının yaşatılması uğruna bu ülkede, say say bitmez. 12 Eylül barbarları o kadar insanın canına kıyıp işkencelerden geçirdi ki, bu barbarlık sürsün, burjuvazi karına kar eklesin diye; unuttuklarımız var mutlaka, en azından unutmadıklarımızın tarihin güzel sayfalarında yerlerini almaları için elden geleni yapmak lazım.

Yapmak lazım ki, sonradan gelenler, yapılan zalimlikleri ve nereden geldiklerini bilsinler. Aynı zamanda bu uğurda ölümü göze alarak başkaldırıların değerini öğrensinler. Öğrensinler, maşaların bir ürkek bir yaratık gibi bu dünyadan korkular içinde çekip gittiklerini; öğrensinler, devrimcilerin bu dünyadan gitseler bile yoldaşlarının ve bu ülkenin aydınlık yüzlerinin nezdinde hiç unutulmayacaklarını...

